פרשת **דברים-חזון** תשפ"ג לפ"ק | גליון תתתק"ז שנה כ"ו

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

איכה ישבה בדד

שני נערים התהלכו בדרך, כשעל צעדיהם נראה שאין רגליהם מכוונות אל מקום מסויים, אלא הלוך ילכו לאן שרגליהם יובילם ודמעתם על לחיים בבכי תמרורים מאין הפוגות ואין מנחם להם.

האחד קרהו אסון, כאשר אביו ואמו מתו עליו בפתע פתאום, רח"ל, בחלותם מחלה שאין לה תרופה, עמד הנער בצער ובדאבון ולנוכח פניהם הביט נר נשמתם הולך ודועך ואין לאל ידו להושיע, בראשונה נלקח ממנו אמו בחטף, וצערו של אבא גבר במות אשתו, ולא עברה שעה שלימה עד שגם הוא שבק חיים לכל חי, עולמו של הנער חרב עליו בראותו כי נשאר לבדו כי אביו ואמו עזבוהו לאנחות, ויישא קולו בקינה ויללה.

השני גם עליו עבר את כום התרעלה, כשביום בהיר אחד נכנם מחנה של צבא גדול בעיר מולדתו ושללו את כל הבא לידם, ואת האנשים לקחו בשבי לעבודת כפיה, והוא נמלט אז מן המקום וזה שנים רבות אשר נודד מעיר לעיר ודיוקנם של הוריו עומדת לנגד עיניו ומייחלות למצוא אהוביו אשר נפשו קשורה בנפשם, ובעברו על כל כפר הולך מבית לבית אולי בו ימצא את מבוקשו, כי לפי השמועות שהגיעו לאזניו, אביו ואמו עודם בחיים, ועל כן אינו נותן מנוחה לרגליו ונשבע בחייו כי לא יתן תנומה עד אשר ימצאם.

זה הראשון שקרהו אסון ואביו ואמו הלכו לעולמם, גדול כים שברו ואבדה ממנו תקוה, ובכיו הוא בכי של יאוש לאשר שבכייתו מוסב על צער ואבדון ומיילל על העבר שהיה ואיננו, ואם כן ימים ימימה יבכה עד אשר ייבוש מעיין דמעותיו ומעט מעט ישתכח אבלו מלבו, ויתחיל לערוך את חייו מחדש.

אך מאידך השני על אף שגם הוא בדד ישב מבלי מכיר, מ"מ תקותו קרובה שביום מן הימים ימצא את שאהבה נפשו, בידעו כי מתהלכים הם בין החיים, ואם כן בכייתו הוא בכי של תקוה וגעגועים לאביו ואינו מקונן על העבר כי אם בוכה יום יום ומתחנן על נפשו המתיירת שישוב אל חיק מולידיו, גם אם שנים יעברו עליו ובהכרח יצטרך להתחיל את חייו מחדש בכל זאת לעולם לא תהיה קין ותכלית לבכייתו עדי ימצא גואליו ויתחדשו כנשר נעוריו.

הנה כי כן אבלם של בני ישראל על חורבן בית המקדש אינו מוסב על העבר בלבד, כי אם כך לא היו נתמשך האבלות ימים ושנים רבים, וביום מן הימים היה נשכח מלוח לבם, אלא עיניהם תרים ומבקשים איה מקום כבודו, וכפי ששגור בפי העולם סיפור על נפוליאון קיסר אשר עבר באחד ממסעותיו הרבים ליד בית כנסת בפאריז בליל תשעה באב ומבית הכנסת וראה איך שהיהודים יושבים ומקוננים על חורבן ביהמ"ק, ושאל לפשר הדבר, אמרו לו כי היהודים בוכים על ביתם שחרב לפני שנים רבות, הקיסר עמד נדהם ולא האמין למראה עיניו, ואז נענה ואמר בהתפעלות: "עם שמקונן זה רבות בשנים על בית מקדשם שנחרב בוודאי יש לו תקוה, ובלי שום ספק יבוא יום שיזכו לבנות ביתם כבתחילה".

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדוש יאמר לו ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
שבח"י רפאל ..... ו
פינת יקרת ..... ז
חוקים להורותם ..... ח
פשוט כהלכה ..... ט
לשכת הסת"ם ..... י
לזה ההילולא ..... יא
דרך בעלתך ..... יב
נועם שבתך ..... יג
פשוטלון פלכים ..... יד

אגרת פרק ב'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

זכות הגליון בשבוע זו
נתנדב
לעילוי נשמת
הרה"ח
ר' צבי
ראזענבערג
ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע ט' אב
ת.נ.צ.ב.ה.

ב' עצות כלליות איך לבא אל אמיתת עבודתך ה' שמירת שבת והתכללות בכלל ישראל

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל. יש לבאר שנרמז בכאן עצה לעם ה' איך יתנהגו לבא אל אמיתת עבודת השם ב"ה, כי הטעם למה שאנו אומרים קודם כל עבודתינו ותפילתינו 'לשם יחוד קו' בשם כל ישראל', והכוונה היות ש'אין צדיק בארץ (אשר יעשה טוב ולא יחטא'). ואם כן האיך יכול לעשות איזה דבר קדושה באברינו, כיון שנעשה בהם איזה עבירה חלילה ונפגם אותו האבר, ואיך יכול להשרות עליו קדושת העובדא ההיא. **"אך שהתיקון לזה הוא במה שכולל עצמו עם כללות ישראל,** כי יש עולם הנקרא 'כל ישראל' והעולם ההוא שלם בלי פגם וכו' וזה עצה אחת".

ועוד יש עצה, היות ששורש כל החטאים הם באים מכח עין הדעת שנתקללה האדמה בל"ט קללות, ומהם באה הזוהמא לאדם, **אבל כשאדם שומר שבת כהלכתו בל"ט מלאכות מתקן הל"ט קללות** (ראה תיקו"ז פה. וסידורו של שבת ח"ב דרוש ז' פ"א מאמר יג יד) **ואז יפרדו ממנו כל הקליפות"** וכו'.

שתי עצות הללו רמז להם כאן משה רבינו ע"ה לישראל עם קודש: **"אלה הדברים"** רמז לשמירת שבת קודש, וכמו שדרשו בגמרא (שבת ע.) אלה הדברים אלו שלשים ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסיני" [ופירש"י: דברים משמע תרי, ה' לרבות חד, הרי שלשה; אלה בגימטריא ל"ו, הרי ל"ט]: והעצה האחרת היא: **"אשר דבר משה אל כל ישראל"** ליחד ולקשר עצמו בכללות ישראל, כאמור.

נועם אלימלך

ביטול הדינים על ידי הכנעה וענוה

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר וגו'. נראה שמשה רבע"ה דבר אל כל ישראל ולימדם שעל ידי מידת הענוה אפשר לבטל הדינים, רח"ל. וזהו: **"בעבר הירדן"** אם תרצו להעביר ולהוריד הדינים הירודין אזי: במדבר שימו עצמכם כמדבר הזה, דהיינו להיות בענוה גדולה, וכענין שמצינו בר' עקיבא (יבמות קכא.) שנשברה ספינתו בים וכשניצול ועלה ליבשה אמר ש"על **כל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי" להורות נתן על הכנעה שהיתה לו וממילא נתבטלו הדינים.**

דעת משה

מוסר ותוכחה המתקבל

הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וגו', כשהוכיחם בדברי מוסר סיפר מעלתם **'הבו לכם אנשים חכמים ונבונים'** על דרך הפסוק (משלי ט, ח) **'אל תוכח לץ פן ישנאך, הוכח לחכם ויאהבך'.** הענין, כשאתה רוצה להוכיח את אחד, אל תאמר לו כך וכך אתה גרוע, כי אז ישנאך ולא ישמע לדבריך. וזהו שכתוב: אל תוכח לץ שלא תוכח אותו בדרך זלזול לומר: לץ אתה, רק אדרבא, תאמר לו: חכם אתה, ואם כן חרפה היא לאיש כמוך לעשות כה וכה. זהו: **'הוכח לחכם'** כלומר, תעשנו לך לחכם, אז: **'ויאהבך'** וישמע לקול דבריך ויקבל מוסר".

של"ה הק'

שכר מצוה בעוה"ז, על הרצון והשמחה בעשייתה

בהפטרה, אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו, צריך להבין כפל הלשון: תאבו ושמעתם. ונראה, כי באמת "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" אבל איתא במדרשים, **שעל שמחת המצוה, שאינה שוה ככל בני אדם כי האחד מקיים ועושה את המצוה בשמחה יותר מהשני על זה ישולם שכר בעולם הזה, והן הן פירות המצוה** (עי' ס' ערכי הכינויים לר' משה זכות ז"ל ערך שמחה ד"ה עשר תעשר) וזהו שאמר: **"אם תאבו ושמעתם",** כי יש ששומע ומקיים המצוה שלא מרצונו הטוב, ולכן אמר: **אם תאבו שתהיו תאבים, מתאוים ומשתוקקים לה ושמעתם או אז: "טוב הארץ תאכלו", כי תקבלו שכר גם בזה העולם על הרצון והחפץ הטוב.**

כתב סופר

הש"י יבקש אותנו לקבצנו אליו ויאמר 'אַיֶּכָּה' זה נפעל ע"י שאנו נבקש ונחפש אותו בגלותינו

במדרש, ג' נתנבאו באיכה, משה ישעיה וירמיה. הנה אמרו חז"ל שרמז השי"ת לאדם הראשון את חורבן ביהמ"ק שמתחילין (פרקי מגילת איכה) באותיות 'אַיֶּכָּה', וז"ש לו ית': 'אַיֶּכָּה', כמ"ש (בראשיה ג, ט): "ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו אַיֶּכָּה", נמצא שפירוש תיבת 'אֵיכָה' הוא מלשון 'אַיֶּכָּה' שכביכול ית' שואל עלינו איה ואיפוא אנו, עד ימצא אותנו כו'. **וזה נפעל ע"י שאנו מבקשים אותו בגלות ואנו שואלין איה מקום כבודו להעריצו, ולעתיד ימצא אותנו, ואנו נמצא אותו ית', שנאמר** (ישעי' כה, ט) **'הנה אלקינו זה קוינו לו וגו'.**

זרע קודש

תורה

הוכיחם על עוונותיהם טרם לימדם משנה התורה, כי צריך להרהר בתשובה קודם הלימוד

או יאמר אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה וגו' אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע וגו' הואיל משה באר את התורה הזאת. פירש רש"י ז"ל לפי שהן דברי תוכחה ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו וכו'. אחד עשר יום מחורב פירש רש"י שגם זה מן התוכחה אמר להם ראו מה גרמתם וכו'. בעבר הירדן הואיל משה באר את התורה הזאת פירש רש"י בשבעים לשון פרשה להם. ראוי להבין הלא בכל הסדרא עוד לא ביאר את התורה כלל רק פרשה זו עד פרשת ואתחנן כולה תוכחות ומוסרים עד התחלת עשרת הדברות, ומן הראוי היה שיכתוב מקרא זה בפרשת ואתחנן קודם עשרת הדברות שנאמר שם (דברים ד, מד מו) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל וגו' בעבר הירדן בגיא וגו' שם היה לו לכתוב הואיל משה באר את התורה הזאת ששם נאמרה פרשת עשרת הדברות ופרשת שמע ושארי המצוות שהם מקור לכל התורה.

והנראה לי כי הנה **מצאנו בספרי קודש וכן שמעתי מרבותי הקדושים נשמתם עדן שהעיקר מעיקרי העבודה הוא להרהר בתשובה קודם ישיבתו ללמוד תורה או קודם עשייתו מעשה המצוות, ואדמו"ר הרב בוצינא קדישא רבן של כל בני הגולה מו"ה יעקב יצחק מק"ק לובלין זצוק"ל** אמר שאם האדם אינו עושה תשובה קודם לימוד התורה עליו נאמר (תהלים נ, טז) ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי וגו', מה שאין כן באם מהרהר בתשובה קודם הלימוד אזי נקרא צדיק כמו שאמרו חז"ל בקידושין (מט ע"ב) המקדש את האשה על מנת שאני צדיק אף על פי שהוא רשע גמור מקודשת שמא הרהר בתשובה ועל כן רשאי אחר כך ללמוד התורה הקדושה.

וזה נרמז כאן שלכך הקדים להם משה דברי התוכחות ומנה כאן את כל המקומות שהכעיסו לפני המקום לפי שהיה רוצה לבאר להם את התורה, על כן רמז להם כללות כל העבירות שעשו עד אותו היום כדי שיהרהרו תשובה על כולם קודם שישמעו דברי התורה. וזה ביאור הכתובים **'אלה הדברים וגו' בעבר הירדן וגו' בין פארן וגו'** שכל זה הוכיחם וכל כך מפני אשר **'הואיל משה באר את התורה הזאת'** על כן הוכיחם תחילה כדי שיעשו תשובה על כל עוונותיהם קודם שילמדו ממנו ביאור התורה.

מאור ושמש

יסוד גדול לתורה ועבודה, לדעת שדרך הפשט כולל בתוכה כל הענינים הנשגבים ויחודים העליונים, ואינם ב' ענינים נפרדים ח"ו

בעבר הירדן וגו' באר את התורה הזאת לאמר. גם ירמוז על מה שאמרו חז"ל (שבת ס"ג.) **אין מקרא יוצא מידי פשוטו.** והענין הוא כי הן נודע (זוה"ק חלק ב', קנ"ד.) אשר **התורה כולה שמותיו של הקב"ה היא וכולה רזין דרזין סתרי תורה.** ופן הנה כאשר יבין האדם מסודות התורה אשר בה, יבז בעיניו לשלוח יד בפשט התורה לקיימם על פשוטתן. כיון שלדעתו הוא מרמז על דברים אחרים לגמרי ומה לו בהפשט. **על כן יסוד מוסד הניחו חז"ל ואמרו 'אין מקרא יוצא מידי פשוטו'. אף על פי שכל הכוונות והסודות ודברי חכמה ומוסר רמוזין בה, מכל מקום אינה יוצאה התורה מפשטותה מלקיימה כאשר ניתנה בפשוטי התורה.**

והאמת הנה כבר ביארנו היטב במקום אחר שכל סודות התורה והתפילה והכוונות ורזין דאורייתא הנמצא בהן. כולם רמוזים בהפשט, והכוונה והפשט אחד ממש הם. כי הלא הפשט הוא הנקרא לבושי התורה והתפילה. ומכלל שכל הסודות והרזין נתעטפו בלבושין ההם, והפשט הוא המלביש אותן. רק שהפשט הוא בגשמיות הארץ הלזו. והכוונה הוא בחיות הרוחניות השורה ונתלבש בדבר הלז ובשורש הדבר הזה למעלה בשמי השמים. ואם עיני שכל לך תבין שהכל אחד הוא כו' (עי"ש עוד). **"על כן לא יהרום אדם בלבבו את דברי הפשט ביודעו רמיזותיו בכוונה, כי כל הכוונות מתלבשים בהפשט".** ולזה בבירור אמרו אין מקרא יוצא מידי פשוטו. כי בהפשט הנעשה לשמו יתברך בו נרמז כל הכוונה. ומי כאלהינו חכם יודע פשר דבר במה שהלביש את סתריו בפשט הזה, הלא ממנו מוצא דבר.

ולזה אמר **הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר.** כלומר שנאמר את דברי התורה הזאת **ולא יקל בעינינו פשוטי התורה ח"ו לבטל דבר אחד בשביל שנדמה לנו שהתורה מכוון לדבר אחר. ח"ו ח"ו לעשות כן. כי אין באלהינו מבין מביט לסוף דבר בקדמותו, והוא הציב וירה אבן פנתו לא יפול דבר ארצה.** (וזה היה טעות אלישע בן אבויה אחר שהשכיל בדברים עליונים ונבזה בעיניו לעשות פשוטי הדברים, אחר שהבין בשורש חיות הרוחניות, ונדמה לו שרק יכוון בהרוחניות, בלתי יעשה כפשוטו ומשם יצא לתרבות רעה כנודע).

באר מים חיים

עיקר התשובה ע"י עסק התוה"ק

בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר. עפ"י מה שכתבו בעלי תיקוני תשובה להשב, **דמי שרגיל ללמוד דף א' ילמוד ב' דפין שעיקר התשובה היא התורה**, וז"ש **'בעבר'** מי שעובר על ציווי ה', **'הירדן'** שיורד דינים עליו, ירדן אותיות ירד–דן, **'בארץ מואב'** כשבא לרצות לאביו שבשמים, **'הואיל משה באר'** מבאר תשובתו, **'את התורה הזאת לאמר'** שילמוד תוה"ק.

אמת ליעקב

(להרה"ק בעל מלא הרועים וקהלת יעקב ז"ל)

תפילה

מלחמת היצר יהיה ע"ד זלזול ומיאום פיתוייו מכל וכל, ועיקר היגיעה ישים בדברו לפני המקום שיהיה בחיבה ודביקות ושמחה

ה' אלהינו דיבר אלינו בחורב לאמר, פירוש מהמכוון מהדבר שדיבר אלינו בחורב שלמדו וקיבלו משם התורה כולו, היה המכוון ממנו וזה **'**לאמר**'**, **'רב לכם שבת בהר הזה', פירוש שאל תאמרו על כל דבר מניעה שהוא הר ואל תיגעו ותעבדו עליו בעבודה גדולה, אלא שתשחקו עליו וידמה בעיניכם כתבן וקש ושער.** רק על מה תייגעו את עצמכם אלא על זה **'פנו וסעו לכם ובואו הר האמורי',** פירוש האמורי הוא מלשון אמירה וגם לשון חיבה (מלשון את ה' האמרת היום), פירוש שעל זה **'**הר**'** שהוא הר גדול **'האמורי' שתוכלו לאמר אמירה לפני ה', שיהיה בלשון חיבה ובדביקות ושמחה, אל זה ההר 'פנו וסעו לכם' על זה צריך ליגע את עצמו בעבודה גדולה לבוא לזה באמת ובתמים** ודו"ק.

מאור ושמש

יאמין שהנסיונות הם לטובתינו, ונוכל לנצחם, ואפי' בדברים הקשים מאד הדרך הוא ע"י שיתפלל על כל יום בייחוד שנזכה לנצחו

לא תגורו מפני איש וגו'. ר"ל בל תאספו דברים להתרעם על הש"ת מפני שיש לכם טענה שאתם אנשים והיצה"ר הוא מלאך ואיך אנו יכולים לנצחו, ולמה הביא הקב"ה עלינו את זאת, (והיינו **'לא תגורו'** מן היצה"ר, **'מפני איש'** מפני שאתם איש ואיהו אשא) לזה אמר **'כי המשפט לאלהים הוא'**, ר"ל **כי הקב"ה בעצמו הוא הביא עליכם יסורים הללו ואין הקב"ה בא בטרוניא ח"ו עם בריותיו ובוודאי נתן לכל אחד יצה"ר כזה שיוכל לנצחו**, וכמאמר הגמרא 'כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו', ובוודאי ייסרכם הקב"ה לטובה כמאמר הכתוב 'את אשר יאהב ה' יוכיח', **'והדבר אשר יקשה מכם'** ר"ל אך אם תפלו ח"ו בידו באיזה דבר אשר יקשה מכם לנצחו בזה, אזי **'תקרבון אלי'** ר"ל תקריבו עצמכם לה' [בל"א **'ער זאלל זיך מקריב זיין צוא השי"ת'**] ותתפללו לפניו בלב שלם ואז **'ושמעתיו' שמוע אשמע צעקתכם ואצילכם מיד האויב הרע הזה.**

[ובענין התפילה להנצל מהיצה"ר, ראה מש"כ בספה"ק תפארת שלמה על שבת חזון. מה שמובא בגמ' (גיטין נו.) שר' צדוק התענה ארבעים שנה שלא יחרב בית המקדש. וקשה, הא לכאו' לא הועיל כלום, כי לבסוף בעוה"ר נחרב. **אך כוונתו היה בכל יום ויום שרק היום לא יחרב, ובכל יום התענה על יומו שלא יחרב היום.** וכן מצינו בפירוש במדרש איכה אצל ר' אלעזר המודעי שהתפלל כל יום על יומו לשלום. **ויש ללמוד מזה דרך לעבדות השי"ת, שבכל יום תמיד יתפלל האדם להינצל היום מיצה"ר, ולמחר על יום מחר, כי אם יתפלל פעם אחת אי אפשר רק לעשות משפט ה' דבר יום ביומו** כנ"ל].

אמת ליעקב (בלענדוב)

ע"י התפילה בכונה בתשובה והכנעה נעשה כתר לחי עולמים

ראה נתתי בידך את סיחון מלך חשבון האמורי. 'סיחון' הוא מלשון שיח ותפלה, אשר עי"ז **'מלך', היינו שע"י התפילה נעשה כתר למלך מלכי המלכים,** וזה הוא ע"י **'חשבון האמורי'** שמחשב הכוונה של כל אמירה ומכוון בתפלתו. גם ירמוז **'חשבון'** שעושה חשבון הנפש בשעה שעורך תחינתו לפניו ית', **'את ארצו'** פי' שמגיע לבחי' הכנעה שהוא כארץ.

אילנא דחיי

דבש תמרים

פנינים יקרים, מלאך חפרוה שרים, רעותינו הקדושים עצי התמרים

ה' אלקיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים. ופירש"י זו משלי אבל השי"ת יברך אתכם כאשר דבר לכם, והנ"ל ע"פ מה שראיתי כתוב בדור מקבלי התורה היה כל אחד מהם שקול כאלף איש של עכשיו שנאמר דבר צוה לאלף דור, והנה ידוע דמשה רבינו היה שקול כנגד כולם, והנה אז בערבות מואב כבר תמו אותו הדור, והיה דור אחר בניהם של מקבלי התורה, נמצא משה היה שקול אלף פעמים כאותו הדור, על כן אמר יוסף עליכם ככם דייקא אלף פעמים, ואמר זו משלי דייקא שזה יש לו, ואיני יכול ליתן יותר ממה שיש לי.

(ישמח משה)

☆

אלה הדברים אשר דבר משה וגו' בעבר הירדן וגו' הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר. ויתבאר כי כבר נודע מה שכתבו המפרשים כי הרוצה להוכיח חבירו יבאר איזה פסוק וילבש בתוך הדברים דברי מוסר, על דרך שנותנים לתינוק סמי רפואות, אם יתנו לו חסם לבד לא יקח, בלתי אם מעורב חסם החוא בתוך צפיחות בדבש, על ידי זה יאכל גם הסמי רפואה, וזהו הרמז בדברי הכתוב אלה הדברים אשר דיבר משה לכל ישראל, וכיון שרצה משה שיכנסו הדברי כיבושין באזני בנ"י, על כן הואיל משה לבאר את התורה הזאת היינו לפרש התורה, כדי לאמר הוא אמירה של מוסר, כי ע"י"ז יכנסו באזניהם גם המוסר וישובו מדרכם הרעה.

(ייטב לב)

☆

אלה הדברים אשר דבר משה וגו'. ובמדרש זש"ה מוכיח אדם אחרי זה משה וכו'. ויש לבאר דהנה איתא בגמ' כשאדם בצער שכינה מה אומרת קלני מראשי, כי השי"ת מקור הטוב רוצה להטיב לכל עמו ישראל שלא יחסר להם שום דבר, ואם אדם עובר עבירה חיו ומלך במשפט יעמיד ארץ, לא די שציער וחבל בעצמו נוסף לזה שגם השכינה כביכול שרויה בצער, וזהו כוונת המדרש מוכיח אדם אחרי"י, שמשה הוכיח את בנ"י לאמר שלא בשבילם לבד אלא רק אחרי"י בשביל השי"ת ג"כ שלא יגרמו במעשיהם לענוש אותם, אשר ע"י"ז יגיע הצער גם להשי"ת.

(קדושת יו"ט)

☆

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל. ויובן לפי דברי הרח"ק מראפשיץ זי"ע שאין שום קטרוג חטא יכול לבוא לפני כסא הכבוד

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ק עצי התמרים

בו בעת שמוכיח לישראל מכוין לעורר רחמים עליהם

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין בארן ובין תבל ולבן וחצרה ודי זהב. מכ"ק רבינו הגה"ק אבדפ"ה סאטמאר (שליט"א) [זללה"ה]: מדרש פליאה "הרוצה לידע שפנחס הוא אליו, יראה מאלה הדברים". ועל"פ בהקדם דברי אא"ז בייטב לב ע"ד המדרש "אלה הדברים, זה שאמר הכתוב מוכיח אדם אחרי זה משה, שהוכיח את ישראל אחר הקב"ה, והקב"ה אחר ישראל", דלכאורה האיך הוכיח משה את ישראל והזכיר עונותיהן בעמדו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה אשר רוצה רק בטובתן של ישראל, ואין זה לפניו נחת רוח, ונראה שמשה רבינו ע"ה הוכיח את ישראל בדברי תורה ומוסר, עכ"ז הי' נטמן בתוך דבריו לעורר רחמים וחסדים לפני המקום ב"ה על ישראל עם קדושו, וז"פ שהוכיח את ישראל אחר הקב"ה, אבל בתוך דבריו הי' נטמן גם להוכיח הקב"ה אחר ישראל לעורר עליהם רחמים וחסדים, עיין במאור ושמש שפי' גם כן אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל כו', דמלת 'אל' הוא כמו 'בשביל', כי הדברי תוכחה הי' בשביל ישראל לטובתן, שהי' נטמן בהם לעורר רחמים וחסדים.

והנה בקדושת לוי עה"פ בקנאו את קנאתי ונו', ויכפר על בני ישראל, שכתב כי לפנחס הי' ב' מדות, שאף שקנא קנאת ה' צבאות מכל מקום עורר רחמים על בני ישראל. ולזה אפ"ל ד'פנחס זה אליהו, כמש"פ התרגום יונתן עה"פ הנני נותן לו את בריתי שלום, 'ואעבדנו מלאך קיימא דיהא מבשר גאולתא', כיון שהראה כאן שיש לו הב' מדות הנ"ל, וגם לעתיד יהי' צריכין ב' מדות הנ"ל, ב' פעולות הפכיים לעורר רחמים וחסדים על ישראל אף שלא יהיו ראויים ח"ו, וגם לעורר דינים קשים על שונאי ישראל, לזה יהי' לעתיד הוא המבשר גאולת ישראל, ונכון המדרש **הרוצה לידע שפנחס הוא אליו יראה מאלה הדברים כו', כי אם תרצה לידע ולהבין מדוע צריך אליו המבשר גאולת ישראל להיות דייקא פנחס, תראה מאלה הדברים כו' שנעשה שם ב' בחינות ב' הפכיים בנושא אחד, זהו ממש טעמא דפנחס זה אליהו כי בחי' הנ"ל צריך להיות גם למבשר גאולת ישראל, וזאת מצינו בפנחס, ונכון.**

יחזון 'לקט ששנ"ה' (שנה ח', סימן ע"ג)

מחמת קדושתו, ואמר בשם הספרי מוסר שבמקום שמכריזין החטא טובלין אותו העולם כמה וכמה טבילות, ולכן בודאי לא יכנס החטא לפניו יתי"ש רק שורש קדושה הנמצא בעבירה כגון שעי"ז יכול לעשות תשובה וגדולים בעלי תשובה, ולכן נכנס הקטרוג פלוני עשה דבר שיש בו תיקון תשובה כך וכך ע"כ, ובזה א"ש שבפסוק ראשון אלה הדברים שנאמרה בבחיי זה הדבר ושכינה מדברת מתוך גרונו, ע"כ לא הזכיר החטאים בפירוש מלפניו יתי והזכירן רק ברמז, ורמז רק שורש הקדושה אשר בעבירה כי עשו תשובה על כל החטאים האלו, וכמ"ש בתרגום יונתן ודי זהב וכוי וכפר לון על עגל דהבא.

(דברי יואל)

☆

ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם. פירש"י אמרו לו משה אתה נותן קצבה לברכתינו וכוי אמר להם זו משלי היא אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם, ויבואר לפי מ"ש המפרשים כי בשעה שאדם מברך לחבירו יש לחשוש מפני המקטריגים שיעכבו שפע הברכה, אך כתבו כי חשש זה אינו רק בברכת בשר ודם, אבל בברכה הבא מאת הקב"ה אין לחוש כי בכל מקום שהשכינה מצויה אין שטן ואין פגע רע ע"י"ש, אולם מצינו עצה טובה להנצל מידי המזיקין אף בברכה הבא מבשר ודם, והוא מ"ש חז"ל כל מילי דצייר וחתים וכייל ומני לית לן רשותא למישקל מיניה, היינו כל דבר שהוא מדוד ומנוי וכל דבר שהוא קשור וחתום אין להם למזיקין רשות לשלוט על זה, וזהו הביאור דבניי שאלו למשה למה נתן קצבה לברכתו והרי מפי הקב"ה נתברכו בלי גבול וקצבה, אמר להם זו משלי ובברכת בשר ודם יש חשש מן המקטריגים שיעכבו שפע הברכה, ומן ההכרח לתת מספר וקצבה לברכתו שיהיי דבר המדוד והמנוי, אבל הקב"ה בעצמו אין שטן ואין פגע רע, וע"כ יכולה הברכה שתבא בלי מספר ובלי קצבה.

(ברך משה)

אחרי הכותו את סיחון וגו' הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר. ונראה בהקדם מ"ש ביטב פנים לפרש דברי המדרש אמרה שבת לכולם נתת בן זוג ולי לא נתת בן זוג, אמר הקב"ה כנסת ישראל יהיה בן זוגך, דהנה כל העולמות תלוים ועומדים במעשה התחתונים ואחז"ל גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, והנה כל המועדים תלוים בבית דין והם מעשה צדיקים, אבל שבת קדושה וקיימא ולא תלוי במעשה צדיקים, וז"ש לכולם נתת בן זוג מושפע מהצדיקים, ולי לא נתת בן זוג שאיני מושפע מהצדיקים אך קדושה וקיימא מאליה, וע"ז השיב לה השי"ת כנסת ישראל יהיה בן זוגך, ע"ד דאיתא בשוי"ע אם רוב הקהל קבלו עליהם שבת המיעוט נמשכים אחריהם בע"כ, ואז הם מקדשים שבת בתוספת שלהם והם משפיעים קדושת שבת מבעוד יום, ונמצא גם שבת הוא מעשה צדיקים ע"כ, והנה הא דמוסיפין מן הקודש על החול דרשינן מקרא זכור את יום השבת לקדשו, ומבואר במכילתא זכרהו בכניסתו וביציאתו להוסיף מן החול על הקודש, ובמרכבת המשנה פי' דדרשינן א"ת לרבות מדכתיב זכור א"ת יום השבת לקדשו, לרבות דמוסיפין מן החול על הקודש, והנה מבואר במדרש כי בעת שעמדה השמש בגבעון ליהושע אמר יהושע שירה לפניו, וכיון שהסכים הי ע"י ועמד השמש מלומר שירתו מפני שירת יהושע נראה כי גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, והנה אחז"ל כשם שעמדה חמה ליהושע כך עמדה לו חמה למשה, ובודאי הוכרח אז משה לומר שירה תחת החמה כנ"ל, ובזה יתבאר הכתוב אחרי הכותו את מלכי סיחון ועוג, אשר אז אמר משה רבינו לשמש דום ונדחה שירת השמש מפני שירת משה מטעם דגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, הרי שצריכין להוסיף מחול על הקודש, וזה נלמד ממה שדרשינן האתין, הואיל משה באר א"ת התורה הזאת, שדרש האתין ולמד ענין תוספת שבת וגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים

אל תתגרו בם כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר. אמרו ישראל, רבון העולמים, לא תשכח עירה שעשו בביתך, שנא' זכור ה' לבני אדום את יום ירושלם האומרי' ערו ערו עד היסוד בה (תהלים קל"ו ז), אמר להם הקב"ה, חייכם, איני שוכח כל מה שעשו בביתי. (דברים רבה)

מר זקיני אבי אבא הגאון הקדוש המפורסים איש מופת מו"ה אלעזר ניסן זצ"ל אבדק"ק סיגוט ואח"כ בדראהביטש, כאשר למד בילדותו בבי דרדקי חומש ותהלים, דקדק בלימודו בפסוק "זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים וגו', שתיבת "יום" מיותר לכאורה, ופי' על פי שנאמר וישלח ישראל למלך אדום אעברה נא בארצך, וכתיב וימאן אדום נתן את ישראל עבור בגבולו, ויט ישראל מעליו, ואם כן **אם הי' מניח אדום לעבור ישראל דרך ארצם הי' ממהרים לבוא לארץ ישראל, ולא הי' באים לכל הדברים אשר הי' ע"י עיכובם במדבר,** וע"י עכבו הדרך יותר, וזש"ה זכור ה' וכו' את יום ירושלים, אותו יום שעכבו ישראל על ידם, כן פי' בעודו יניק.

ושמעתי מפיו הקדוש שאמר שהי' לו שמחה עצומה אשר אין להעריך גודל שמחתו שזכה לחדש דברי תורה, וכן הביא מר אביו ז"ל בספרו "תפלה למשה" על תהלים (קמ"ט אות ב') בזה הלשון **"הנה אמר בני היניק כ' אלעזר ניסן שיחי' כו'".**

תהלה למשה (דף ד' ע"ב)

פנינים מתורתן של מרן רבי"ה ורבי יואל זי"ע מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אודה"

הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם, ואשימם בראשיכם (ד, יג). פירש"י ומשמע שרשאים, רשאים ומכוונים עליכם שתהיו נוהגין בהם כבוד וירא. וכתב עוד, ומשמ"ס שרשאים חסר יו"ד, למד שמשמותיהם של ישראל תלויות שרשי דייניהם, שהיה להם למחות ולכוון תחתם לדרך הישרה. ויש לדקדק להלן מפה רבינו בייבר כאן על כל ישראל ועל כל הדיינים בלבד וכמו שאמר הבו לכם 'לכם' מנשים וגו', ואם כן לפי פירוש השני היה לו לומר ומשמם 'שרשיהם', דהיינו שמשמותיהם של ישראל תלויות שרשיהם של הדיינים, אבל עכשיו שאמר ומשמם 'שרשיכם' בלשון נוכח, משמע דמדרבה השמם תלויה שרשי עשמם ולא שרשי הדיינים.

אבן יש לומר דהנה מצינו שני חופנים בענין כבוד המנהיגים והרשאים, האחד הוא מה שאמר הכתוב ומשמים שרשיכם, ופירש"י שתהיו נוהגין בהם כבוד וירא, והיינו במנהיגים שהעמידו תוכם מן השמים וכמפה רבינו שמדריכים את העם בדרך הישרה, ותורה תורה לנהוג בהם כבוד. והשני הוא על דרך לשונם בגמרא (כתובות קה:) האי גורדא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו בשילי דשמיא. ומנהיגים כאלו שאינם מוכיחים את העם אין צורך לגוות שינהגו בהם כבוד, דבלאו הכי מוהבים תוכם ונוהגין בהם כבוד.

ובזה יש לומר דמה שפירש"י מתחלה ומשמים שרשיכם, שתהיו נוהגין בהם כבוד וירא, קאי על המנהיגים שמוכיחים את העם כדת של תורה, שעליהם הולרך הכתוב לגוות שינהגו בהם כבוד וירא, אבל מה שפירש בתר הכי 'ומשמם' שרשיכם, שמשמותיהם של ישראל תלויות שרשי דייניהם, רמז בזה כי לפעמים יש מנהיגים שהעם מכבדים תוכם אף מבלי שיהו תוכם על כך, אלא לפי שאינם תוכחים להם דברי תוכחה תוכיחם תוכם ומכבדים תוכם מאליהם. וזה שרמז 'ומשמם', כלומר שרק מפני שמשמת העם שלהם היא, והיינו לפי שאינם מוכיחים

ותקרבון אלי כולכם, ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וגו' (ד כב). פיתח במדרש (ילקוט שלח רמז תשמב) למרו ישראל, משה רבינו נשלחה מנשים לפנינו, אמר להם למה, למרו לו שכבר הבטיחנו הקב"ה ואמר לנו שאנו נכנסים לארץ כנען ויורשין כל טוב שנאמר (דברים ו, יא) 'ובתים מלאים כל טוב', והרי שמעו שאנו נכנסים והם עושין בהן בתי מטמוניות, אם מטמינים הן את ממונם ואנו נכנסין ולא נמצא כלום נמצא דברו של הקב"ה בטל, אלא יבואו מרגלים לפנינו, 'ויחפרו' לנו, יבואו ויעמדו על מה שחפרו בארץ, כיון שנשמע כן מפיהם, שנאמר (פסוק כג) 'וייטב בעיני הדבר'.

ולכאורה יש להקשות מדוע נלכד משה בידי בני ישראל ונתבר לבקשתם לשלוח מרגלים, ומי משום הא שיתקיים דבר ה' שיכנסו ישראל בארץ כנען בתים מלאים כל טוב ויאכלו שלא חויביהם, הלא מצינו במדרש (ויק"ר יז, ו) בענין נגעי בתים שהיתה בשורה טובה לישראל, דכשאמרו כנענים שישראל בתים עליהם, עמדו והטמינו ממונם בבתים ובשדות, מה הקב"ה עושה, מגרה נגעים בבתיהו והוא סותרו ומצא בו סימן [פירש במפרשים כהוצה מוקן]. הרי שהיה הקב"ה מגלה המטמוניות שהטמינו להם הכנענים על ידי נגעי בתים, ואם כן למה הולרך משה לשלוח מרגלים בעבור זה.

אמנם יש לומר דהנה בטעם נגעי בתים מצינו בדברי חז"ל גם טעמים אחרים לגידן דמדרבה היו בסיבת החטאים, וכדאמרינן בגמרא (ערכין טז ע"ב) על שבעה דברים נגעים בתין, על לשון הרע ועל שפיכות דמים וכו', והכי נמי מבואר במה דאיתא במדרש (ויק"ר יז, ד) אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה וכו' תחלה הן בתים בבתיו וכו'. הרי דיתכן בכח לכוון מתכם לדרך היסרה, לפיכך הם עומדים 'ברשתיכם' שתתם מכבדים תותם ומוהבין בהם כבוד.

(ס"ג נח תשכ"ב)

שיבואו נגעי בתים גם בסיבת המטמאים. ואם כן היאך כאשר כנגע נראה לו בביתו הרי פחד ורעדה יאחזנו כי לא ידע מה זה ועל מה זה, שהרי עדיין לא נודע לו מציאו סיבה בתה תליו הנראה הזאת, אם בעבור שחטא על הנפש, או בשורה טובה היא לו לגלות לו המטמון, ועד שלא יתגלה המטמון בהאי פחדא קא יתיב מדוע בא הנגע בביתו.

ולעניננו, הנה מנכי בדרך נתני ה' שאני נמצא פה בתוך הגולה על אם הדרך לארץ הקודש, ואפשר לומר גם כן בענין הזה, דהנה יש מי שצריך לילך בגולה כדי לכפר את אשר חטא על הנפש דגלות מכפרת עון (ברכות ו ע"ב), ולעומת זה יש לפעמים מי שבשורה טובה היא לו ומה' מצעדי גבר כוננו שילך למקום אשר בו יתגלה לו מיזה מטמון, ואם כן כל זמן שלא יתגלה לי המטמון מיני יודע למה זה אני בא לכאן, אם לכפרה או כדי לקבל מטמונים, ואף זה יתברר עכשיו, שאם יתנו ממון עבור המזקת היציבה בעין יפה וברוח נדיבה אז יובר הדבר למפרע שבאתי בשביל המטמונים, וסימן יפה הוא, מה שאין כן אם לא יתנו, אז נשמע כי עוונותי הטו את אלה, ובעבורם הוגרכתי לטרוח בחלה מסעי ולילך בגולה אחר גולה.

ובזה יובן מדוע נתרצה משה רבינו לשלוח למרגלים כדי שילכו וירגלו המטמונים שאפרו להם הכנענים, ולא רצה לסמוך על מה שיבואו נגעים בבתיהם, שהרי לפי המבואר נמצא למה שהקב"ה שולח לאדם נגע בביתו אליה ובקן זה, כי עד שיתגלה סיבת הנגע למנוע המטמון הלא יטהר בתיהם, ועל כן מאחר שהיה משה רבינו חס על ישראל שלא יטהרו לחינם, לפיכך הסכים לשלוח המרגלים כדי לרגות את המטמונים שאפרו להם הכנענים, ושוב לא יהא צורך לגלות להם המטמונים על ידי הנגעים, ועל ידי זה יגלו בני ישראל מדעתם ופחי נפשם.

(דרשה במסיבה להחזקת ישיבת שוב לב בארה"ק א' שלח תשט"ו בעיר הבירה לאנדאן יצ"ו בדרכו לארה"ק)

ויקחו בידם מפרי הארץ, ויורידו אלינו וישיבו אותנו דבר ויאמרו טובה הארץ אשר ה' אלהינו נותן לנו (פ', כה). פירש"י מי הם שאמרו טובתה, יהושע וכלב. וכתב **הרמב"ן** ומי תמה לשם כן מה הטענה הזאת על ישראל שהוכיחם משה רבינו על שאמרו לקול המרגלים, והלא רואי שיאמינו לעשרה יותר מן השנים, עיין שם לדרכו.

ונראה לענ"ד על פי מה שכתב **המור החיים הקדוש** (ר"פ שלח) לבאר ענין המרגלים, דלכאורה הלא היו יודיקים בחשלת הליכתם לרגל את הארץ והיך נהפכו פתאום והוליכו דיבה על הארץ, ובילר דכיון שכוונת בני ישראל המשלחים היתה לרעה, על ידי זה נפעל פועל הרע גם בשלוחיהם המרגלים להיות שלומו של אדם כמותו, וגולד בהם תכונה רעה מה שלא היתה בהם מקודם, ולזה יעצו להדיח, ע"כ.

ונמצא לפי זה כי כל מה שאמרו חומן עשרה מרגלים היה נגמת מחמת דעת הציבור שבתו אליהם בתכונה רעה, ואם כן לא קשה עוד תמיהת הרמב"ן שהיה להם להאמין לעשרה יותר מן השנים, שהרי זה גופא שאמרו העשרה כן, היו הם החייבים בדבר שנתהפכה דעתם מחמת דעת הציבור שהיתה בתכונה רעה, ובכן אין לזכותם במה שהעשרה המרובין לא אמרו כן, כי אדרבה זה להם לחוב גדול, שעל ידם נתהפכה דעתם לף שהיו יודיקים, ואם כן אדרבה היה להם לשמוע לקול השנים לף שמועטים הם, דמכל מקום כיון שהם עמדו בדעתם ולא נתהפכו מדעת הציבור הרי דעת שלהם דעה ממיתית.

ויותר מזה הוא בדורינו עכשיו בעוונותינו הרבים שבאים מנשי החגודה וכל המפלגות והנגררים אחריהם בתכונתם הרעה והמרה רחמנא ליצלן על המנהיגים בתחבולות שוות ומשוות ובאמצעים שונים לעוור עיני העולם, ושוב טוענים שרבים עמהם, אבל הן המה שהולידו דיעות הללו במספר המרובה, ולף העומדים בדעת שלימה ורואים האמת מפחדים לגלות את אשר בלבבם מאימתת הציבור המרובה, ומבהיל הרעיון, ופשיטא דלא מזלינן בתר רובא בתלב כזה.

וכבר הבאתי **מהיעב"ץ זללה"ה** (ספר מגדל עוז בית מדות עלייה הילאה גמוך כג) שלף אם רואים עצמם יחידים ממש, וכמו שכתב בלשונו ׳לף אם אין אים מתחזק עמך׳, אפילו הכי אין לפחוד ולנטות מן האמת, עיין שם בדבריו. והרואה בעינא פקיחא יראה שעדיין יש תהלה להש"ת בלבים בישראל שמרגישים האמת, לך דעת רוב ההמון המונים ומתעים הן המה היו בעוכרינו, ולריכין לרחמי שמים, ונקוה להש"ת שלא יעזבינו ולא יטשינו.

(דרשה שב"ק דברים תשי"ט בירושלים עיה"ק)

אלה הדברים אשר דיבר משה

הגאון ר' לייב "מוכיח" הי' נוהג לדרוש ולהשמיע בכל יום ויום לפני הקהל דברי מוסר ותוכחה, פע"א אמר לו הרה"ק בעל "תולדות יעקב יוסף" הלא מצינו אצל משה רבינו שלא הוכיח את ישראל אלא סמוך למיתה, וא"כ למה זה אתה מוכיח את ישראל בכל יום, השיב לו ר' לייב, אמנם כן הוא, אלא ששנינו "שוב יום אחד לפני מיתתך" והיינו שישוב בכל יום כיון שאין האדם יודע מתי הוא היום האחרון שלו, ומה"ט גם אני צריך להוכיח סמוך למיתתי שהוא בכל עת כי לא ידע האדם את עתו.

הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם

ידוע הסיפור בפי חסידים מעשה פלא שאירע אצל הרבי מלובלין (הובא בשפתי צדיק ובאמרי אמת ועוד), שבעיר מסויימת סבלו בני עיר קשות ממלשין מסור שהי' גר במקומם, לכן הם פנו אל הרבי מלובלין שיקלל אותו מסור ורשמו שמו ושם אמו בקוויטל. אמנם הרבי כשקרא שמו הגיב שהוא מאיר מאוד. הדבר הי' לפלא בעיניהם, אבל מאוחר יותר נתברר, שבאותה שעה עסק אותו מסור בהדלקת נרות חנוכה, והרבי מלובלין הרגיש וראה זאת בעיני קדשו ולכן הוא מאיר.

סיפור זה מלמדינו שאפי' אדם שפול וירוד, שורה עליו הארה, בעסקו במצוה. ואולי י"ל לפי"ז מה שפירש"י וידועים לשבטיכם, שהם ניכרים לכם, שאם בא לפני מעוטף בטליתו איני יודע מי הוא ומאיזה שבט הוא ואם הגון הוא, אבל אתם מכירין בו שאתם גדלתם אותו, ע"כ.

וקשה הרי היו צדיקי הדורות שהביטו בפני האדם והיו מכירים כל מעשיו, וכל שכן משה רעיא מהימנא שהכיר זאת, וכבר כתב הרמ"ע מפאנו זי"ע בספרו עשרה מאמרות (מא' אם כל חי ח"א פ"ג), שהי' משה רבנו צופה ברוח הקודש מנין הטיפין שבראש כל אחד ואחד כמה תולדות יעמיד כל אחד ואחד, ועליהם נאמר לגלגלתם, ואיך יטעה כאן.

אמנם לפי הנ"ל יש לומר, מה שכתב רש"י שאם בא לפני מעוטף בטליתו איני יודע מי הוא, דלא כמו פשטות הכוונה, על בגד פשוט, שמתכסה בו ואינו רואה פניו, אלא שקאי על טלית של מצוה עם ציצית, ובכח טלית של מצוה עם ציצית להאיר על נשמת האדם בשעה שמעוטף בו, וכן אומרים בלשם יחוד קודם עטיפת הטלית, שעל ידי מצות ציצית, תנצל נפשי ורוחי ונשמתי ותפלתי מן החיצונים והטלית יפרוש כנפיו עליהם וכו', ומובא בספה"ק שהם אור המקיף על האדם.

ולזה אמר להם משה, שאם בא לפני מעוטף בטליתו איני יודע מי הוא, כי אור המצוה של ציצית תאיר עליהם, ואיני יכול לדעת מי הוא.

ובדבר הזה אינכם מאמינים

פעם בא חסיד אחד להרה"ק ר' יצחק מלאיעוו זי"ע בעת ממשלת הקומוניסטן, ובכה על שפיטרו אותו מעבודתו ואין לו פרנסה רק אם יעבוד גם בשב"ק, השיב לו הרה"ק: כתיב ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' אלוקיכם, היינו שצריך שיהי' להאדם בטחון בה' שאין מעצור לה' להושיע לו הן בפרנסה זו הן בפרנסה אחרת, אבל אנשים שחושבים שאם לא יהיה לו עבודה מסויימת, אז לא יהי' לו פרנסה כלל, אין להם אמונה בה', וזהו ובדבר הזה, היינו שתולה הסיבה דווקא בדבר הזה, אינכם מאמינים בה' אלוקיכם.

שבת חזון

פעם אחת נתארח אצל הרה"ק ר' ברוך ממעזיבוז זי"ע בשבת חזון איש חשוב ונכבד שבא מארץ הקודש, וחשיבותו היה ניכר בפני הרבי ר' ברוך, כי היה מקרבו ביותר, ובליל שב"ק היה יושב בשולחן הרב, והנה זה האיש היה מן אותם המתאבלים שם תמיד על ציון וירושלים, אשר דרכם להיות תמיד ביגון ואנחה, וכאשר זמר הרב "כל מקדש" כדרכו בניגון הרגיל, וכשהגיע לאלו התיבות: "אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל" הביט הרב על האורח, וראה אותו דואג ונאנח כדרכו בחול, שבק הרב את הניגון מהזמר וגער בו בגערה: "אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל - ביום השבת קודש שישו ושמחו... ואח"כ חזר לזמר בניגון הרגיל.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

רב לכם סוב את ההר הזה פנו לכם צפונה. עיין פירושו במדרש (דברים רבה א, ט). **וגם לי יש לרמוז על דרך צחות,** ששמעתי מי שהיה שש ושמח בשמחת תורה וסבב והקיף את התיבה כנהוג, וראה כי גם יצר הרע הולך וסובב אתו, אמר ליה ליצר הרע, לשמחה זו מה אתה עושה, השיב לו יצר הרע, הכי למדת דבר מבלעדי, הלא כל אשר אתה רואה בידך לי הוא, והכל היה מצדי מלא פניות וכדומה, על כן אני סובב כמוך. וזה שאמר 'רב **לכם סוב**' (התיבה), '**את ההר הזה**' היינו עם יצר הרע הנקרא 'הר', על שם שנדמה לצדיקים כהר, כדאיתא בגמ' (סוכה נב) '**פנו לכם צפונה**' ר"ל שתפנו מלבכם את יצר הרע הצפון בקרבכם, כדכתיב (יואל ב, כ) ואת הצפוני ארחיק מעליכם וגו'.

רב טוב

וחצירות ודי זהב. ופרש"י וחצירות במחלקותו של קרח ודי זהב הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם וכו' והקשו המפרשים אמאי הקדים המאוחר ואיחר המקודם שהרי מעשה העגל היה קודם מחלקותו של קורח. ויתבאר עפי"מ דאחז"ל לא היה ישראל ראוים למעשה העגל כי אם להורות תשובה לרבים ובשל"ה הק' איתא שלבעלי מחלוקת לא מהני תשובה ומפ' בזה הפסו' חלק לבם עתה יאשמו דאין עתה לא תשובה ור"ל דאע"פ שעושים תשובה עכ"ז כאשר חלק לבם אין מועיל תשובה ואמרתי להרחיב הדברים ולבארן יפה עפימ"ש המפרשים הטעם דמועיל תשובה הלא מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול אך י"ל דישראל הם בנים למקום ואב שמחל על כבודו אין כבודו מחול [ומשו"ה לא מהני תשובה לאוה"ע שהמה כעבדים ולא מהני מחילה לגביהו] ובספר אמרות טהורות כתב דבזה שישראל נקראים בנים למקום זה דוקא כשיש אחדות ביניהם ואז כולנו בני איש אחד נחנו ובזה יל"פ הפסוק בנים אתם לה' אלוקיכם ובתנאי שלא תתגודדו ודרשו חז"ל לא תעשו אגודות אגודות דאם תעשו אגודות שוב לא תהיו בנים למקום. וא"כ א"ש שמרע"ה לא היה יכול להוכיחם קודם על חטא העגל מפני שהיה כדי להורות תשובה לרבים ובאמת לא היה ישראל ראוים לחטא זה אבל ע"י מחלקותו של קורח שוב לא מועיל תשובה לבעלי מחלוקת ולכן נתעורר אז החטא העגל.

(פנינים יקרים)

☆

וחצירות ודי זהב. ופרש"י וחצירות במחלקותו של קרח ודי זהב הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם וכו' והקשו המפרשים אמאי הקדים המאוחר ואיחר המקודם שהרי מעשה העגל היה קודם מחלקותו של קורח. וי"ל בדרך דרוש עפי"מ דאי' בגמ' (ע"ז ד:) שלא עשו ישראל את העגל אלא כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, ופרש"י שם שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני, אומרים לו צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה, והנה על הפסוק (בראשית ו' ג') והיו ימיו מאה ועשרים שנה כתב רש"י וז"ל: "עד מאה ועשרים שנה אאריך להם אפי ואם לא ישובו אביא עליהם מבול, ואם תאמר משנולד יפת עד המבול אינו אלא מאה שנה, אין מוקדם ומאוחר בתורה, כבר היתה הגזירה גזורה עשרים שנה קודם שהוליד נח תולדות" ולפי"ז אם אנו סוברים אין מוקדם ומאוחר בתורה הרי אפשר ללמוד תשובה מדור המבול שהמתין להם הקב"ה מאה ועשרים שנה כדי שיחזרו בתשובה, ולא היו ישראל צריכים לעשות את העגל כדי לתת פתחון פה לבעלי תשובה. ומעתה י"ל דמשום כך הקדים המאוחר להוכיחם על מעשה קורח, ורק אח"כ על מעשה העגל כדי להורותם שאין מוקדם ומאוחר בתורה, כדי שלא יוכלו ישראל להשיב לו שעשו את העגל כדי לתת פתחון פה לבעלי תשובה ולכן יכול להוכיחם על מעשה העגל.

(דברי שלמה)

☆

במדרש פליאה הרוצה לידע שפנחס זה אליהו יראה מאלה הדברים והיא פלאי. והנל"פ עפי"מ שהקשה בילקוט ראובני (פר' פנחס) איך אליהו מעיד ברקיע על מעשה בני אדם, והלא הוא רק עד אחד, והתורה אמרה על פי שניים עדים יקום דבר, ותי' בס' שמנה לחמו עפי"י דברי הזוה"ק (פר' אחרי) שבשעה שהרג פנחס לזמרי פרחה נשמתו ונכנסו בו נשמות נדב ואביהוא, וכיון שפנחס זה אליהו א"כ הרי יש לו שתי נשמות של שני בני אדם, ומשום כך יכול הוא להעיד ונחשבה עדותו כעדותם של שניים. אכן תי' זה הוא רק להסוברים שאליהו הוא פנחס, אבל אם אליהו אינו פנחס שוב קשה כקושיא הנ"ל איך אליהו מעיד והלא אינו אלא עד אחד. והנה את הדין הזה שצריכים להיות שני עדים מקרא מפורש הוא בספר דברים "על פי שנים עדים יקום דבר", ובזה יובן דברי המדרש הרוצה לידע שפנחס זה אליהו יראה מאלה הדברים, דהיינו מפסוק שנאמר בספר דברים "על פי שנים עדים יקום דבר" וממילא קשה איך אליהו מעיד יחידי, אלא ע"כ צ"ל שאליהו הוא פנחס ולכן נחשב כשני עדים. (אשי ישראל)

דורש טוב

ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים, ויברך אתכם כאשר דיבר לכם. ופירש"י זו משלי הוא, אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם. וקשה, **א**' אמאי בירכם דייקא שיוסף עליהם במספר אלף פעמים. **ב**, מה נתכוין בתשובתו 'זו משלי' שנראה כדבר הנמסר מיד ליד כדבר שהיה ברשותו ומסרה להם.

וי"ל דהנה אמר לו השי"ת למשה רבינו ע"ה במעשה עגל **'ואעשה אותך לגוי גדול'**, והיינו אם ח"ו יתקיים הגזירה על כלל ישראל, אמנם הא אמרו חז"ל [ברכות ז.] **כל דיבר שיצא מפי הקב"ה אפילו על תנאי אינו חוזר**, ועוד אמרו [סוטה יא.] **מידה טובה מרובה חמש מאות ממדה פורעניות.** וא"כ הגם שנתבטל הגזירה בתפילת משה רבינו ע"ה, יש לו בידו ברכת ה' על ריבוי בשיעור חמש מאות פעמים כמנין בני ישראל.

והנה שוב שנית אחר מעשה מרגלים ג"כ אמר לו הקב"ה **'ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו'**, הרי הוא שנית כשיעור הבטחה ראשונה בחמש מאות פעמים כמספר בני ישראל, וכיון שדיבור של הקב"ה אפילו על תנאי אינו חוזר, ע"כ בהבטחה שניה היו חמש מאות פעמים נוספות חוץ מהבטחה הראשונה. **הרי שני פעמים חמש מאות שהם אלף, וברכה זו מסר משה רעיא מהימנא לישראל כעת עתה**, ולזה בירכם **'יוסף עליכם ככם אלף פעמים' דייקא**, ולזה גם נתכוין בתשובתו **'זו משלי' היינו שהם שלו ממש**, אבל 'הוא יברך אתכם כאשר דיבר לכם' ככוכבי השמים לרוב.

הפלאה (בהקדמה עמ"ס כתובות, וכ"ה בפנים יפות בפרשתן, ועי"ש פר' חוקת)

הקדמת ספר דברים

ספר אלה הדברים, הספר הזה ענינו יהוע שהוא משנה התורה. יכלה בו משה רבנו לדור הנכנס במדבר, רוב מצות המריכות ליעשלמ. [אבל] **ולמ יזכיר בו דבר כתורת כהנים, למ כמעשה הקרבנות, ולמ בטהרת הכהנים וכמעשיהם, שכבר ניחמ מותם להם** [הכל, ולא נשאר מה לבאר עוד. אמנם לכאורה היה צריך לחזור ולומר לכהנים כדי לזרזם, על זה מתרץ], **והכהנים זריזים הם, למ יטרכו לאזהרה אחר אזהרה. מכלל כישלמל יחזר המצות הנוהגות בהם** [מכח שני טעמים: א.] **פעם להוסיף בהם ניחומ,** [ב.] **ופעם שלמ יחזיר מותן רק להזהיר מת ישלמל ברוב מזהרות** [אע"פ שלא נתחדש בה דבר], **כמו שיכוומו בספר הזה בעניני עבודה זרה מזהרות מרובות זה אחר זה, בתוכחות, וקול פחדים משר יפחיד מותם בכל עונשי העבירות א:**

ועוד יוסיף בספר הזה קלת מצות שלמ נזכרו [בספרים הקודמים] **בלב, בגון היבום, ודין המוליח שם רע, והגרושין בשה, ועדים זוממין, וזולתן. וככר נאמרו לו** [למשה] **כולן בסיני לו בהלב מועד, בשנה הרשונה קדם המרגלים, כי בעירבות מואב למ נתחדשו לו מלמ דברי הברית בשר נתפרש בו** [כמו שנאמר לקמן (כח סט) 'אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה לכרות את בני ישראל בארץ מואב'], **ועל כן** [מכיון שלא נאמר למשה מצוה חדשה בערבות מואב] **למ נאמר בספר הזה 'וידבר ה' אל משה לאמר לו מת בני ישלמל' לו 'דבר אל בני ישלמל ואמרת אליהם מצות פלונית'.** [ולכאורה כיון שכבר נאמרו לו מקודם למה לא נכתבה עד כאן, הרי כל התורה כסדרן נכתבו] **אכל למ נכתבו המצות בספרים הרשונים שידבר עם יופלי מלריס,** [משום ב' טעמים: א.] **כי מולי למ נהגו במותן המצות רק בארץ משר על פי שהן מוכת הגוף** [וחובת הגוף נוהג גם בחו"ל, מ"מ לא נהג במדבר], **משה כת בענין הנספים** [שנאמר (במדבר טו ב) 'כי תבואו אל ארץ מושבותיכם, ואע"פ שחובת הגוף לא נתחייבו במדבר. ב.] **לו מפני שמינן תדירות** [שאינן נוהגת תמיד], **למ הזכירם רק בכניס נוחלי הארץ** [אבל בעל פה אמר להם למי שבא מעשה לידו, ומדויק בלשון רבינו 'אבל לא נכתבו המצות בספרים הראשונים']:

וטרם שיתחיל בכיאור התורה התמיל להוכיחם ולהזכיר להם עוונותיהם, כמה ימרותו כמלכר, וכמה התנהג עמהם הקדוש ברוך הוא כמלת הרחמים, [מכח שלשה טעמים: א.] **וזה להודיע מפליו עמהם.** [ב.] **ועוד שיוכמו כלכיהו שלמ יחזרו לקלקולם, פן יפפו ככל חטאתם.** [ג] **ולחזק לכם כהודיעו לותם כי כמלת רחמים יתנהג עמהם לעולם. שלמ יחמר חלם, למ נוכל לרשת מת הארץ כי אין חלם משר לא יחטא, ומיל תהיה מלת הליון מתוחה כנגדנו ונאכר, ולכן הודיעם משה רבנו כי הקדוש ברוך הוא רחמן מלמ רחמים, כי הסליחה והמחילה ממנו יתכרך סיוע ועזר לכני חלם בעבולתו, וכענין שלמר הכתוב 'כי עמך הסליחה למען תורא'** [שמזה שהקב"ה סולח לעונות עמו ישראל, גורם שיראו לעשות עבירות. דאם ח"ו לא היה סולח, היו מתיאשים מלירא אותו עוד, כיון שיאמרו שבמילא כבר נכשלנו]ב:

מעשה חש"ב

א מבואר בדברי רבינו שבמשנה תורה לא חזר משה רבינו על מעשה הקרבנות, ולא על עבודת הכהנים שכבר מבואר בחומשים הקודמים, משום דכהנים זריזים הם ולא יצטרכו לאזהרה אחר אזהרה. אבל בישראל יחזור המצות הנוהגות בהם להוסיף ביאור.

ולפי זה אפשר לבאר הכלל שאיתא בש"ס דבקדשים אמרינן 'שנה עליו הכתוב לעכב', פירוש מכיון שכתבה התורה שני פעמים, הרי הוא לעיכובא. אבל בשאר מצות לא נאמר הכלל, דשנה עליו הכתוב לעכב, (יעויין בתוס' מנחות לח. ד"ה ואם הקדים). ולפי הנ"ל א"ש דכיון שכהנים זריזים הם לא יצטרכו לאזהרה אחר אזהרה, וא"כ למה נכתבה עוד הפעם, אלא בע"כ לומר שזה לעיכובא, משא"כ שאר מצוות הנוהגות בישראל, אין ראיה בזה שנכתבה עוד הפעם שזה לעיכובא, מכיון שבמצות הנוהגות בישראל כן צריכים אזהרה אחר אזהרה.

ב **תמצית דברי רבינו:** מהותו של חומש דברים – משנה תורה, משה רבינו מבאר לדור הנכנס לארץ ישראל, מצות ודינים רבים, חלקם כבר נאמרו בספרים הקודמים ונשנו עוה"פ או בשביל תוספת ביאור שנאמרו כאן, או לעבור עליו בכמה לאוין. וחלקם נזכרו עתה לראשונה. * דעת רבינו שאפילו המצוות החדשות שנאמרו בספר זה, כבר נאמרה למשה בסיני או באהל מועד בשנה הראשונה קודם שילוח המרגלים, שהרי בערבות מואב לא נתחדשו לו, אלא דברי הברית כמפורש בכתוב. ולכן לא נאמר בספר הזה 'וידבר ה' אל משה לאמר צו את בני ישראל'. * הטעם שלא נכתבו מצות אלו עד כאן כאשר דיבר עם יוצאי מצרים, או משום שאולי לא נהגו אותן המצות רק בארץ ישראל, אע"פ שהן חובת הגוף, או אע"פ שכן שייך במדבר משום שאינן תדירות. * במשנה תורה אין זכר לתורת הקרבנות, משום שכבר ביאר להם הכל, ולא הוצרך לחזור לומר עוה"פ משום שכהנים זריזים הם. * טרם שהתחיל בביאורו התחיל להוכיח את ישראל מכח שלשה טעמים: א להודיע חסדי המקום שאע"פ שהכעיסו במדבר התנהג עמהם במדת הרחמים. ב. שלא יחזרו לקלקולם. ג. לחזק את לבם להודיעם כי במדת רחמים יתנהג עמהם לעולם, ויוכלו לרשת את הארץ.

שלשה פשטים ב'וידעים לשבטיכם'

הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וּנְבֹנִים וִידֻעִים לְשִׁבְטֵיכֶם וַאֲשִׂימֵם בְּרָאשֵׁיכֶם: (פרק א פסוק יג)

וידעים לשבטיכם. שהיו ניכרים לכם, שתהא כת לפני מעוטף בטליתו, לומר יודע אני מי הוא ומאי זה שבט הוא, תכבד אותם מכירים אותו, שגדלתם אותו. לשון רש"י מספרי. ותם כן, יהיה 'לשבטיכם' קשור עם 'וידועים'[א].

מכל על דרך הפשט טעמו: הבו לכם לשבטיכם מנשים חכמים[ב]. ועל דעתי, טעם "וידעים" שהם יודעים לשופטים, כלומר, שמעלתם יודעה וניכרת למותם כה שופטים. וכלל מעלות השופטים במלת "וידועים", כי השופטים לריכין להיות 'מנשי חיל ירמי מלהיט מנשי תמת שונאי בלע כתשב תמר יתרו, ותלה היו יודעים לשופטים מתחלה, כי היו הכל מומרים: לתוי זה להיות שופט[ג].

פתירה בדברי רבינו האם פתחו בשלום עם סיחון

קוּמוּ סְּעוּ וְעִבְרוּ אֶת נַחַל אַרְנֹן רְאֵה נָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן הָאֱמֹרִי וְאֶת אַרְצוֹ הָחֵל רָשׁ וְהִתְגָּר בּוֹ מִלְחָמָה: (פרק ב פסוק כד)

ראה נתתי בידך את סיחן. הלכור הזה הוא הממור למטה (פסוק לא) **לשה התלותי תת לפניך. וקודם לכן שלח לו מלאכים ממדבר קדמות. כי מחכי שיטנו העם התל רש והתגר בו מלחמה, לת ישלח לו דברי שלום מעברים בתלך. כי תם ישמע תליו יהיה עוכר על דברי העם. ותם ידע שלא ישמע יהיה שלחותו לריק. ולת תחשוב לומר כי היא המלוה שנטוינו** (להלן כ י) **כי תקרב תל עיר להלחם עליה וקרת תליה לשלום. כי שם כתוב** (פסוק לא) **והיה כל העם הנמלא שה יהיו לך למס ועבדוך, וכאן תם שמע להם לא היו נוגעים בו כלל[ד]. תכל פירוש "ותשלח מלאכים" ככר שלחתי מלאכים תכל הקדים דברי העם לכאר כי הקשה ה' תלהיך את רוחו** (בפסוק ל) **לומר כי הכל שבה מאת העם כי כן תמר לי.**

מעשה חש"ב

א לדעת רש"י 'וידועים' קאי על 'שבטיכם', כמבואר ברש"י שיהא נכרים לכם. אבל 'וידועים' אינו מעלה של הדיינים כמו 'חכמים ונבונים'.

והנה משמעות לשון רש"י 'איני יודע מי הוא ומאיזה שבט הוא', שצריכים למנות דיינים לכל שבט מאותו שבט, דאל"כ מה הנפ"מ מאיזה שבט הוא. והרי הוא כמו שנאמר (להלן טז יח) "שופטים ושוטרים תתן לך וגו' 'לשבטיך", וכתב ברש"י (ד"ה לשבטיך) "מלמד שמושיבין דיינים לכל שבט ושבט גו'", ומסתמא היו ממנין דיינים מאותו שבט.

ב דעת רבינו על דרך הפשט 'וידועים' אינו קאי על 'לשבטיכם', רק 'לשבטיכם' קאי על 'הבו לכם', כמו שהיה כתוב הבו לכם לשבטיכם וגו'. 'וידועים' הרי הוא מעלה של הדיין שהיה ידוע שהוא צדיק. [ומחולק עם רש"י בשתי דברים. א. ש'וידועים' אינו קאי על לשבטיכים ב. שהוא מעלה של הדיין].

ג דעת רבינו [באופן זה] ש'אמנם 'וידועים' קאי על 'שבטיכם', אבל 'וידועים' הרי הוא מעלה של הדיין, וכלל משה רבינו ב'וידועים' את המעלות הדרושות לשופטים, שהם אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שונא בצע, ואלה שיש להם מעלות הנ"ל 'ידועים מראש כי הם ראויים להיות שופטים, וה"פ 'וידועים לשבטיכם', שמי שיש להם אלו המעלות – 'ידועים שראויים להיות שופטים. [ולפי פשט זו מחולק עם רש"י רק בדבר אחד, שלרש"י 'וידועים' אינו מעלה של הדיין, משא"כ לרבינו הרי הוא מעלה של הדיין].

ד **תמצית הדברים.** כתוב בפרשת שופטים (פרק כ, י יא) "כי תקרב אל עיר להלחם עליה, וקראת אליה לשלום. והיה אם שלום תענך, ופתחה לך, והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך". ביאור הדברים שלפני שיוצאים למלחמה על ערי הגוים, בתחילה יש לקראם לשלום. ואם יסכימו, והיה כל העם הנמצא בה למס ועבדוך. ועי"ז ינצלו ממיתה. ואם לא יסכימו יהרגם.

ונחלקו רש"י ורבינו באיזה מלחמה הכתוב מדבר. דעת רש"י (שם) שבמלחמת הרשות הכתוב מדבר, אבל בשבעת העממין שהוא מלחמת מצוה, אסור להשלים עמם, אף אם יקבלו עליהם מס ועבודה, משום החשש שיחטיאו את ישראל בעבודה זרה. אמנם דעת רבינו שאפילו בשבעת העממין שהוא מלחמת מצוה, מתחילה יש לקראם לשלום. ואין לחשוש שמא יחטיאו את ישראל בעבודה זרה רק כשאינם נכנעים לישראל. עי"ש.

ועל זה כתב רבינו שלא תחשוב לומר, כי שליחת המלאכים לסיחון היא המצוה שנצטוו 'וקראת אליה לשלום', שהרי רבינו לשיטתו גם בשבעת עממין שייך מצוה זו, וע"ז כתב רבינו שאינו כן, כי שם כתוב 'והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך, וכאן אם שמע להם לא היו נוגעים בו כלל.

סתירה בדברי רבינו

והנה נתקשו המפרשים דלכאורה דברי רבינו כאן סותר למש"כ רבינו לקמן פסוק לד. "ואע"פ כן פתחו להם בשלום, שכך היא המצוה". הרי ששליחת השלוחים היה לקיים המצוה 'וקראת אליה לשלום'. ואפשר לומר בהקדם דברי רבינו (פרשת חקת פק כא פסוק כא) על הכתוב 'וישלח ישראל מלאכים אל סיחון מלך האמורי לאמר. אעברה נא בארצך'. שמשה רבינו לא היה חפץ עתה להלחם בהם, אע"פ שארץ סיחון ועוג היא נחלת ישראל, כי יודע היה שישראל לא יכבשו עתה את כל העשרה העממין. ורצה שיהיה כל כיבושם מעבר הירדן המערבי. עיי"ש.

ומשמע מדברי רבינו שהמצוה של וקראת אליך לשלום יש בזה שני חלקים.

א. כשהולכים **להלחם** ורוצים לכבוש ערי הגוים יש המצוה של 'וקראת לשלום'.

ב. אפילו כשרוצים רק **לעבור** דרך שם, [ולא לכבשם], נמי יש המצוה של וקראת לשלום. שיש לבקש רשות בתחילה. וראיה לדבר שהרי גם אצל מואב מצאנו שמשה ביקש רשות לעבור בארצם, כמו שנאמר ביפתח (שופטים יא יז) 'וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה'. ושם בוודאי היה הבקשה רק רשות לעבור שם, ולא לכבשם, שהרי נאמר (דברים ב ט) 'אל תצר את מואב, ואל תתגר בם מלחמה'. ואם נאמר שבשביל לעבור בארץ אחרת אין צריכים לבקש רשות. למה שלחו שלוחים אל מואב. הרי לנו להדיא שגם בשביל לעבור בארצם של עכו"ם יש לבקש רשות בתחילה.

ולפי"ז אפשר לומר דשניהם אמת. דמש"כ רבינו כאן שלא רצה לקיים בזה המצוה, היינו חלק הראשון של המצוה שבשעה שכובשים ערי העכו"ם יש לפתוח בשלום. דהרי עכשיו לא רצה לכבשו. רק לעבור שם. ומש"כ רבינו לקמן שרצה לקיים בזה המצוה, היינו חלק השני של המצוה דגם כשעוברים דרך ארצם יש לפתוח בדרך שלום.

בין תופל ולבן

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בין דברי התוכחה שאמר משה לישראל בפרשתן פ' אלה הדברים מצינו 'ובין תופל ולבן', וע"ז העיר רש"י הק' בדברי המדרש, וזל"ק: "א"ר יוחנן חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו תופל ולבן, אלא הוכיחן על הדברים שתפלו על המן שהוא לבן שאמרו (במדבר כא ה) **ונפשנו קצה בלחם הקלוקל", ע"כ.**

דבר פלא מצינו בדברי מרן ה'חתם סופר' ז"ל מה שכתב בפרשתן מפי השמועה, וזל"ק: "אלה הדברים וגו' ובין תופל ולבן שתפלו על המן שהוא לבן, שמעתי שלא היה במן טעם יין והאדום כינוי ליין ולבן לחלב, כדכ' אל תרא יין כי יתאדם (משלי כ"ג), ולבן שינים מחלב (ויחי), ותפלו על המן שהוא לבן ואין בו טעם יין כי יתאדם כך שמעתי, ואמרתי ליישב בזה הפסוק: ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא ויאמר משה הוא הלחם וגו' (בשלח), וקשה הא מן היינו הכנת מזון וכך היה באמת וא"כ מאי קאמר כי לא ידעו מה הוא, ועוד מ"ט שינה מרע"ה לשונם ואמר הוא הלחם ולא אמר הוא המן שפירושו מזון וגם לבסוף ויקראו ב"י את שמו מן והוא כזרע גד לבן, וקשה מה לשון ויקראו שמו כאילו הוא שם מחודש הרי הוא ע"כ באמת מן הכנת מזון, אבל יתכן וכו' כי מן כולל הכנת מזון אכילה ושתיה והנה ישראל כשראו ככפור על הארץ אמרו מן הוא שהוא הכנת מזון אכילה ושתיה ומרע"ה השיב להם **הוא הלחם דייקא ולא יין**, ומסיים בסוף הפרשה והוא כזרע גד לבן **ולא אדום שהוא יין**, ומ"מ ישראל באותו הזמן חבבוהו ויקראו שמו מן כאילו יש בו לאכול ולשתות, אך לבסוף תפלו על המן שהוא לבן ואין בו טעם יין וזהו ותופל ולבן", עי"ש.

ובאמת בפרשת חקת (פרשה כ, ה) כשכלל ישראל התלוננו על המן אמרו 'לא מקום זרע ותאנה וגפן' וגו', וביאר שם ה'משך חכמה', וז"ל: "לא זכר זית שמן ודבש שכל זה היו טועמין בהמן שטעמו כצפיחית בדבש ולשד השמן לכן לא זכרו זאת [אבל תאנה וגפן לא הי' במן], ומשום זה נשאו המרגלים רק **אשכול מהתאנים והרימונים ולא מן הזיתים והתמרים** שזה טעמו במן ופשוט", עי"ש. הרי לנו מבואר דטעם גפנים ורמונים לא הי' במן, וא"כ לא הי' במן גפן ולא הי' להם מים.

שוב ראיתי ב'חידושי ר' חיים פלטיאל' [תלמיד חבר של מהר"מ מרוטנבורג] על התורה (מכת"י) שכתב שם לתרץ מדוע רק עתה [בפ' חקת] התלוננו, באמרם (במדבר כ, ה) לא מקום זרע תאנה גפן ורמון , וזל"ק: "א"ת ולמה לא הקפידו על זה כל השנים האלו, וי"ל [א] דכל מקום שהיה הבאר הולך היו גדלים כל אלו ענייינים שם וכשפסק הבאר פסקו גם הם. או [ב] **שמא לאלו המינים לא היה המן משתנה**, א"נ [ג] היו חפצים יותר במה שהיו רואים ממה שהיו טועמים ולא היו רואים", עי"ש. ומבואר דבמהלך השני הקפידו על מה שלא הי' טעם גפן בהמן.

ומש"כ במהלך הראשון דסביב הבאר היו גדלים כל מיני אילנות, כן ביאר שם ה'טור' בביאורו על התורה, וזל"ק: "לא מקום זרע מלמד שהיתה הבאר מגדלת כל מיני זרע וכל מיני אילנות לפי שעה בכל מקום שחנו שהרי לא התרעמו שלא היו במקום זרע עד עתה שפסק הבאר", עי"ש. ויסוד הדברים מבואר ב'מדרש רבה' (י"ט כ"ו) וזל"ק: "ומגדלים מיני דשאים ואילנות לאין סוף

שנאמר בנאות דשא ירביצנו על מי מנחות ינהלני", עי"ש. **וע"כ פירש הטור ור' חיים דכיון דעכשיו נפסק הבאר לכן נפסקו האילנות,** אולם ב'אלשיך' הק' פירש דלכן התרעמו דליכא מקום זרע וכו' משום דכיון דאינו לפי טבע המקום והוי מקרה בלתי מתמיד.

ומש"כ ר' חיים והטור דהי' שם אילנות סביב הבאר - מבואר להדיא ב'מדרש תנחומא' פרשת קדושים, וזל"ק: "כיון שישראל יצאו ממצרים וכו' והעלה להם את הבאר וכו' והיה נוטע בו תאנים ורימונים ועושין פירות בן יומן וכו' משנסתלק הבאר מה כתיב שם לא מקום זרע ותאנה וגפן" וכו', עיי"ש.

ובתוספות (חולין פח. ד"ה אלא בדבר) כתב דהגם שסתם עפר מדבר אינו מגדל צמחים, אבל אפשר שבמדבר שהלכו בו ישראל היה מצמיח אז כשבאו לשם, ותמה הרש"ש ע"ז מהפסוק כאן שנאמר מפורש לא מקום זרע וגו', וביאר שם ב'לב אריה' עפ"י הנ"ל שהיה הבאר עולה ומשקה את הארץ ומגדלים מיני דשאים ואילנות לאין סוף, ולפי זה שפיר אפשר לומר שכל זמן שהיה הבאר היתה הארץ מצמיחה בדרך נס, אבל עכשיו משמתה מרים ונפסק הבאר עמדו והתלוננו שנעשית הארץ יבשה ואינו מקום זרע, עי"ש.

ועי' באור החיים הק' פ' בשלח בתוך ביאורו במעשה דמקושש, שהקשה דלכאורה לחד דעה במס' שבת (צו:) דמקושש תולש הוי, הא במדבר אינו צומח כלום והאיך שייך לומר דמקושש תולש הוי, וביאר שם גם ע"ד זה דכיון דסביב הבאר הי' מצמיח הארץ גם במדבר, נמצא שהי' שם אילנות, עי"ש.

ובאמת כבר מפורש כן ב'מדרש' (שהש"ר ד, ג) וז"ל: מאן היו ישראל מנטרים [פי' מנסכים יין] כל מ' שנה שעשו במדבר, אמר ר' יוחנן מן הבאר, וממנו היו רוב הנייתן, שהבאר היתה מעלה להם מיני דשאים, מיני זרעונים, מיני אילנות, תדע לך שהוא כן, שכיון שמתה מרים ופסקה הבאר מהן היו אומרים (במדבר כ, ה) לא מקום זרע ותאנה וגפן. וכן הוא ב'מדרש ילמדנו' (חקת), וז"ל: כל שבט ושבט עושה לו אמת המים ונובעין אצלו, והיה נוטע תאנים ורמונים וגפנים "ועושין פירות בני יומן" כשם שהיה בתחלת ברייתו שלעולם, עץ פרי עושה פרי, חטא אדם, זרע חטים והעלה קוץ ודרדר, משנסתלקה הבאר מה כתי' שם, לא מקום זרע ותאנה וגו', וכל כך למה, ומים אין לשתות", ע"כ.

ומש"כ ר' חיים הנ"ל במהלך השלישי דהיו רוצים לראות מה שהיו טועמים, עי' בספה"ק 'אגרא דכלה' בפרשתן, וזל"ק: "שתפלו על המן שהוא לבן ואיני יודע מה בצע במה שרמז שהמן היה לבן, אך הוא דהנה דרשו רז"ל (שמו"ר פכ"א י') לא חסרת דבר שהמן היה בו כל מיני טעמים שרצו, ואם כן לא היה מקום להתלונן עליו, רק תלונתם היה להיות סומא אינו שבע כי מראות עיניו שרואה בגוון המאכל הוא משביע לאדם, והנה כשהאדם רואה בעיניו גוונים משונים זה מזה כפי שינוי הגוונים תשבע נפשו מכל טוב **והמן לא היה בו אלא גוון אחד,** הגם שהטעמים היו משונים התלוננו ואמרו בלתי אל המן עינינו דייקא, ז"ש שתפלו על המן שהיה רק לבן בגוון אחד" וכו', עי"ש שהאריך.

ונחזור למש"כ החתם סופר שלא הי' במן טעם יין. הנה כן מבואר בספר 'לחם שמים' מהיעב"ץ על אבות (פ"ד מ"ד) שכתב שם על המשנה פת במלח תאכל וכו', וזל"ק: "עיקר דרכה של תורה כך הוא ודאי, שכן אבותינו הראשונים מקבלי התורה לא הי' מתחלה אלא לחם בלבד אפילו מים לשתות לא השיגו אלא ע"י תפלה, וכשבקשו בשר נענשו, **ואצ"ל שלא טעמן טעם יין כמ"ש לא מקום זרע וגפן וגו',** כי בזה היו פנויים אל למוד התורה וכו' וכן יהי' לעתיד", עי"ש.

וכבר העירו דלכאורה לפי"ד האיך קיימו המצוה לקדש את השבת בכניסתו על היין, וראיתי רבים שתירצו ור"ל שעשו קידוש על הלחם, דהא במן הי' טעם לחם. ובאמת על החתם סופר ז"ל גופא לא קשה כלל דהוא לשיטתו שכ' בתורת משה (פ' ואתחנן עה"פ שמור את יום השבת) וזל"ק: "פירש"י במרה ולא נאמר כן בזכור שבראשונות, נראה שזכור מרמז על זכרהו על היין מ"ע לקדש בכניסתו (פסחים קו.), וטעם מצוה זו כן ששבת הוא שב ואל תעשה ואינו ניכר ששובת לשם ה', אולי מלאכה לית לי' וכמה בטלני איכא בשוקא, ע"כ צריך לקדשו בכניסתו, אמנם זה דוקא לדורות אבל במדבר היה היכר ע"י שלא ירד המן ולא יצאו ללקוט, ע"כ לא נצטוו במרה אלא על השמירה ולא על זכירת הקידוש ע"כ גבי זכור לא כתיב כאשר ציוך", עי"ש. עכ"פ מבואר דאיה"נ בדור המדבר כשירד המן לא הי' מצוה לקדש על היין.

ובספה"ק 'זרע שמשון' פ' בהעלותך כתוב על הפסוק 'ונפשינו יבשה אין כל', וזל"ק: "אמרינן בפרק מפנין (שבת קכט.) דמי שהקיז דם אותו היום צריך לאכול בשר ולשתות יין, בשר משום נפשא חלף נפשא, יין משום סומקא חלף סומקא (אדום תחת דם שהוא אדום), ולכן אמרו ישראל כשאנו מוצאים עצמנו שנפשנו יבשה מרוב טורח הדרך או מחמת דבר אחר, התקנה יותר טובה לאכול בשר, משום נפשא חלף נפשא, ו'אין כל' כלומר אין לנו כל צרכי סעודה הצריך לנו שאין לנו בשר, **ואם תאמר שאנו טועמים במן כל מיני טעמים והמן לבדו מספיק, הלא על היין לא יספיק דבעינן סומקא דוקא, והמן אדרבא הוא לבן, וזהו בלתי אל המן עינינו**, ולפי האמת לא שייך בי' נפשא חלף נפשא ולא סומקא כלל", עי"ש.

אולם בספה"ק 'אגרא דכלה' פ' בשלח מצינו דבר פלא בתוך ביאור הפסוק 'ולקטו דבר יום ביומו', וזל"ק: "ולי נראה עוד דהנה לא היה להם במדבר שום מזון ומחיה רק המן הזה, והנה היה למאכל ומשתה דמצוה, כגון כזית מצה בפסח שצריכין לברך עליה על אכילת מצה, וקידוש היום על היין בשבתות וימים טובים, הגם שהיה להמן כל הטעמים, אף על פי כן האיך היו יכולים לברך עליו ברכת המצוה הראויה ומחודשת לאותו הזמן. ועל כרחך צריכין אנו לומר שבשעת לקיטה היו מכוונין שצריכין היום לברך על אכילת מצה, והיה ידוע בבירור להם שבוואי נשפע בו טעם מצה בכוונתם, ושפיר היו יכולין לברך עליו הענין הנרצה במצות היום, אם כן היו לוקטים באמת דבר יום ביומו, הדיבורים והברכות של כל יום מעין ברכותיו, עי"ש. ועכ"פ היוצא לנו מזה שטעם היין לקידוש של שבת ויו"ט היה בהמן.

ועיין עוד בענין זה בספר 'שפתי צדיק' (ל"ג בעומר אות ה') וזל"ק: "מה דאיתא שלא הי' להם (רשב"י ובנו) במערה רק חרובין ומים וא"כ במה אמרו קידוש היום, אולי מפני שרשב"י מתלמידי ר' עקיבא הי' והוא סובר במשנה (פ"ו דברכות מ"ח) אפילו אכל שלק והוא מזונו מברך ג' ברכות שזהו סעודתו, ע"כ שרשאין לקדש על החרובין כמו שמקדשין על הפת, **ומסתם היו בחרובין שלהם כל טעמים כמו במן, ועל מה הי' ישראל מקדשים בהיותם במדבר מסתם על הכוס מן וכוונו שיהי' בו טעם יין**, כי יין ממש לא היה להם, רק לצורך נסכים הביאו ממקום עין גדי כמבואר בתרגום שיר השירים וכו' עי"ש.

אולם ב'מכילתא' פ' יתרו על הפסוק 'ויחד יתרו על כל הטובה' (פסוק ט) איתא בזה"ל: "ר' אלעזר המודעי אומר בטובת הבאר הכתוב מדבר, אמרו לו: הבאר הזה שנתן לנו המקום, **אנו טועמין בו טעם יין ישן, טעם יין חדש**, טעם חלב, טעם דבש, טעם כל הממתקים שבעולם, שנאמר טובה, הטובה, כל הטובה, על כל הטובה". הרי לנו מבואר **דטעם יין הי' נרגש בבאר ולא במן** וכ"כ הרבה אחרונים, ובאמת זה שיטה אחרת דכל משקאות הי' בבאר ולא במן, ועוד חזון למועד בענין זה.

ודבר נפלא כתב ה'מלבי"ם' בפ' בשלח על הפסוק 'והוא כזרע גד לבן', וזל"ק: "כבר אמר בפ' בהעלותך והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדלח, ושם מדבר במן שירד 'בכל השבוע' שהיה כזרע גד **ושאינו לבן** רק עינו היה כעין הבדולח ששקוף ונראה כמין הזכוכית, אבל 'והוא' ר"ל **המן שירד בשבת היה כזרע גד שהוא לבן** שמורה על הרחמים שמתגברים ביום ההוא" וכו', ועי"ש עוד חילוק בין שבת לחול. ומבואר דרק ביום השבת הי' המן לבן שמורה על מידת הרחמים. וע"ע בספר 'יפה ללב' (ח"ה באו"ח רמ"ה סק"ג) דלכן נוהגין ללוש החלות בשבת בקמח 'לבן', עפ"י דברי המלב"ם הנ"ל דהמן הי' בשבת יותר לבן, עי"ש. ובספר 'מגדים חדשים' ציין דה'רידב"ז' כתב כן בנימוקיו פ' בשלח, והוסיף דלכן נהגו לפרוס מפה לבנה על השלחן בשבת עי"ש שהעתיק כל דבריו. שוב ראיתי דכבר דן בזה בספר 'דגן שמים' על ענין המן, עי"ש.

אולם עיין בשו"ת 'באר משה' (חלק ו' סימן קל"ד) שכתוב: דרע עלי המעשה שעתה מקרוב עושה חדשות הנהיגו לפרוש מפה צבוע מכל מיני צבועים על השולחן וגם המפה למעלה לפעמים צבוע ואוהבי חדשות בוחרין בו, **ושלא כדין עושין דמבטלין טעם שמביא הטור רמז לטל למטה וטל למעלה שהי' לבן**, גם מטעם זה חידוש בעיני שכאן בארצה"ב וכן באר"י עושין כיסוי חלות 'חלה דעקלאך' במראות שונות, וכן עושין באר"י טבלא עם סכין לצורך הב' לחמים והב' לחמים מניחים על הטבלא שכשמחתכין הלחם משנה לא יקרעו המפה והטבלא צבוע ממיני צבועים ומבטלין הרמז טל למטה, וישר הי' בעיני שישנו מעשיהם ויעשו כיסוי חלות אך ורק לבנים וכן יעשו הטבלא לבן מב' צדדים", עי"ש. מבואר מדבריו דמה שבעינן לבן הוא משום 'טל', אבל ב'רידב"ז' מבואר דהוא משום המן שהי' בשבת בגוון לבן.

חוקים להורותם

הלכות יומיים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים ומעמים שונים

נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

פרטי דינים הנוגעים בתשעת הימים ות"ב

ערב שבת חזון

בערש"ק חזון מחליפים המפות שעל השולחן, וכן המגבות, וכן נהגו כהיום בכל המקומות ללבוש בגדי שבת כמו בכל שבת.

צחצוח נעליים שנתלכלכו - מותר.

ליטול ציפורניים - לכבוד שבת או מצוה מותר.

בער"ש חזון מותר לחפוף ראשו בחמים כיון שרגיל בזה בכל ער"ש, ואסור לרחוץ כל גופו אפילו בצונן, רק ירחוץ ראשו ידיו ורגליו בחמין.

נקיון הבית - נהגו שלא לשטוף הקרקע בט' הימים, ואם נתלכלך הקרקע מותר, וכן לכבוד שבת מותר.

יין הבדלה

בשתיית יין של הבדלה, במקום שיש שם קטן נותנים לקטן לשתותו, וגיל הקטן צריך להיות מבן שש שנים [שהוא קטן שהגיע לחינוך] עד קטן שהוא כבן ט' שנים [שהוא קטן שאינו יודע להתאבל על החורבן]. ובמקום דליכא קטן מותר בעצמו לשתות יין ההבדלה. (רמ"א סי' תקנ"א י' ואחרונים)

ומנהג הרבה יראים ושלימים לשתות בעצמם היין של הבדלה, ואף היכא שמצויים קטנים, וכן נהג רביה"ק זי"ע, (זמירות דברי יואל, ובס' לקט יושר שכן נהג בעל תרומת הדשן).

סעודת מלוה דמלכה

בענין אכילת בשר ושתיית יין בסעודת מלוה דמלכה, יש שכתבו שהנוהגים תמיד בכל מוצאי שבת לאכול בשר בסעודה זו מותרים אף בשבוע זו לאכול בשר (עי' אורחות חיים ספינקא בשם אחרונים ועוד). **ויש שהחמירו אף באופן כזה שלא לאכול בשר.**

לקוטי מהרי"ח בשם הישמח משה שהיה נוהג בכל מוצ"ש לשתות יין בסעודת מלוה מלכה ובמוצ"ש חזון לא שתה.

סעודה המפסקת

נוהגין לאכול ביצים קשים שהם מאכל אבלים (רמ"א סי' תקנ"ב סעי' ה').

אסור לאכול שני תבשילים בסעודה המפסקת, וכיון שאוכלים ביצים שהוא מין תבשיל שוב לא יאכל תבשיל אחר באותה סעודה.

נוהגין לישב ע"ג הקרקע בסעודה זו (או לפחות בפחות מג' טפחים כמו ביום התענית), **ואין צריכים לחלוץ המנעלים.**

ואין יושבין שלשה אנשים ביחד בסעודה זו כדי שלא יתחייבו בזימון, ובדיעבד אף אם ישבו ג' לא יזמנו דלא חשוב קביעות (סעי' ח' ומשנ"ב שם).

בענין זמן סעודה המפסקת כמה מנהגים איכא בהו יש הנוהגים לאכול סעודה קבועה קודם מנחה ולאחר מנחה אוכלים סעודה המפסקת (מנהג זו מובא ברמ"א).

ויש האוכלים כל הסעודה רק לאחר תפילת מנחה.

משנ"ב בשם אחרונים, דאם אוכל עיקר סעודתו לפני מנחה, נמצא דסעודתו שלאחר נחה אינה אלא כעין סעודת ארעי, דהרי הוא כבר אינו רעב וצמא כלל.

ובמשנ"ב כתב בשם הא"ר דאף הנוהגים לעשות ב' סעודות כנ"ל, על כל פנים יראה כל אדם שלא ישביע עצמו יותר מדאי, והחכם עיניו בראשו כדי שיוכל לאכול אחר המנחה סעודה המפסקת שלא יהא כאכילה גסה.

תשעה באב

בענין ברכת "שעשה לי כל צרכי" כתב במשנה ברורה דאף שבתשעה באב נאסר נעילת הסנדל, מ"מ הסכימו האחרונים שיכול לברך ברכה זו (שם בשם לבוש א"ר ופמ"ג).

אולם בשם האר"י הק' מובא דאין מברכים בשחרית ברכת שעשה לי כל צרכי, ובמוצאי התענית כשנועלין המנעלים אזי מברכים, (ומובא דכן נהגו הגר"א והחזו"א). **וכן**

נהג רבינו זי"ע שהיה מברך במוצאי התענית.

מובא במחזור דברי יואל ליוה"כ, ובס' מרא דשמעתתא הביא בשם כ"ק אדמו"ר מתו"א זצ"ל ששאל את רביה"ק זי"ע בזה, והשיב לו שהוא נוהג לברך בלילה, ושם הביאו מה שמובא בדברי יואל (פי' ויקהל) לחלק בין יוהכ"פ ות"ב דאין מברכין לאבל דמברך, דבאבל מברך כיון שכללות העולם הולכים במנעלים ע"כ הוא מודה להשי"ת על הטובה שהשפיע לעולם, משא"כ ביוה"כ ות"ב דכולי עלמא אסורין בנעילת הסנדל אין לברך.

אמירת הקינות

בשעת אמירת האיכה והקינות אסור לספר דבר, ולצאת לחוץ כדי שלא יפסיק לבו מן האבילות (סי' תקנ"ט ס"ה).

שאילת שלום

אין שאילת שלום לחבירו בתשעה באב, וה"ה לומר לחבירו צפרא טבא אסור.

ולאותם שאינם יודעים ונותנים שלום משיבים להם בשפה רפה ובכובד ראש (סי' תקנ"ד סעי' כ'), **ואם יודע שהלה לא יתבייש ממנו כשיאמר לו דההלכה היא שאסור לומר שלום, מוטב שיודיע לו שהיום אסור ליתן שלום, ואם הוא מסופק בזה דאפשר שההוא יתבייש בזה שאומר לו, אזי ישיב לו בשפה רפה.**

אמירת מזל טוב - מותר לומר מזל טוב בט' באב (שו"ת להורות נתן ח"ז דאין זה בכלל שאילת שלום).

אמירת נחם בברכת המזון

המותרים לאכול בתשעה באב יאמרו "נחם" בברכת המזון בברכת בונה ירושלים, ואם לא אמרו אינו חוזר.

רמ"א סי' תקנ"ז וכן משמע פשטות המשנ"ב ועוד אחרונים ובמשנ"ב שם.

תיקון צורכי הבית

נהגו להחמיר שלא לעשות כל מלאכה עד חצות היום.

סי' תקנ"ד סעי' כ"ב, בכדי שיהא יושב ושומם באבילות על ירושלים ולהתאונן בנהי וקינות ולא בדברים אחרים המשמחים ומסיחים מן האבילות, לבוש.

וכמו כן אין להכין צורכי סעודה עד חצות (סי' תקנ"ט סעי' י'), **ואין עושים שאר צורכי הבית והדחת כלים וכדו' לפני חצות** (אורחות חיים בשם שו"ת שמלת בנימין).

נשים המבשלות וצריכות לרחוץ התבשילין [כגון הבשר] או להדיח הכלים מותרות בזה. אף דממילא רוחצות גם ידיהם.

אמנם נכון שירחצו במים צוננים ולא במים חמים. (פמ"ג אוסר בחמים, ובכה"ח הקיל בחמים כשצריכה לכך).

תפילת מנחה

בתפילת מנחה משלימין מה שדילגו בתפילת שחרית דהיינו שיר של יום ואין כאלוקינו ופיטום הקטורת, ולפי הנדפס בסידורים אומרים אותם אחרי תפילת מנחה, אכן מפשטות לשון הפוסקים משמע דאומרים אותם לפני התפילה, וכן אנו נוהגין לאומרם קודם התפילה.

עי' בסידור היעב"ץ, דרך החיים, קיצור שו"ע, שכתבו בסדר תפילת המנחה שמשלימין מה שדלגו בתפילת שחרית ואח"כ סדר תפילת המנחה. ובס' מקדש ישראל הביא בשם חכם אחד להעיר על מה שנדפס בסידורים, דלא שייך לומר שיר של יום אחרי תפילת מנחה דהרי כתב המג"א (סי' קל"ח ס"ק ד') דלא אמרו הלווים שירה אחרי הקרבת תמיד של בין הערבים, וא"כ אינו מן הנכון לומר שיר של יום אחרי תפילת מנחה.

טלית ותפילין במנחה

הטלית ותפילין מניחים בעת תפילת מנחה.

ובשחרית אין מניחים עפ"י המדרש שהקב"ה קרע טליתו והשליך משמים ארץ זו תפילין ובמנחה דמניחים הטעם בזה או משום דלעת ערב הציתו האש במקדש ונתכפרו העוונות או בכדי להראות נחמה בו ביום.

והרגילים להניח תפילין דרבינו תם בכל השנה מניחים גם בתשעה באב.

ובענין לומר פרשיות קרי"ש קדש והיה כי יביאך, וקר"ש עם התפילין, י"א דאין לאומרם דקר"ש שלא בזמנו נחשב כלימוד התורה ואסור בת"ב.

במשנה ברורה (סי' תקנ"ה ס"ק ה') נראה דיזהר שלא לקרא עתה פרשיות ק"ש וכן פרשת קדש דהלא כעת הוא רק כקורא בתורה ות"ת אסור כל היום, וכ"כ בשו"ת בנין עולם (או"ח סי' ל') דק"ש שלא בזמנה הוי כלימוד התורה ולא מצינו בפוסקים דאם מניח תפילין שלא בזמן קרי"ש דמחוייב לקרות עמהם קרי"ש וא"כ ודאי דאסור, ועוד דהרי פסוק ואני זאת בריתי שאומרים בובא לציון אף שהוא סדר היום כתבו האחרונים שלא לאמרו מטעם שנזכר בו לא ימושו מפיך ואסורים בת"ת, והרי גם בק"ש נזכר פסוק ושננתם לבניך וגו' ולמדתם אתם וגו'... על כן מסיק שם דאין לומר בת"ב במנחה עם התפילין פרשיות קר"ש.

אכן מנהגינו לאומרם מכיון דאינו הכוונה משום לימוד.

בשו"ת חלק לוי (או"ח סי' קפ"ז) כתב דיש לומר פרשיות ק"ש בת"ב בתפילת מנחה, דמה שאמרו בגמ' ק"ש לאחר זמנו הוי כקורא בתורה אין הכונה דנחשב כלימוד התורה, וא"כ אסור לאומרם בתשעה באב, רק הכוונה דיש לו שכר כקורא בתורה, וכן משמע להדיא בפני יהושע (ברכות דף י' ע"ב) דכוונת הגמ' לומר דמדת השכר הוא כקורא בתורה, והביא ג"כ מש"כ המג"א דדרך בקשה מותר לומר, והכא הרי קורא ק"ש בשביל קבלת עול מלכות שמים ואינו מכוון ללימוד התורה.

וכן בשו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' פ"ז) כתב דיש לאומרם, והביא ראי' מדברי הריטב"א במס' גיטין (דף ס' ד"ה והא דאמרינן) דמוכח מדבריו דקרי"ש שקורא לחובתו חשיבא כדברי תורה ואפ"ה כתב בעצמו (תענית דף ל' ע"א) דהא דאסור לימוד התורה בת"ב הוא רק בבא לקרוא דרך מקרא משנה וש"ס ואינו סדר היום, שהרי קורין בתורה ומפטירין בנביא וקורין קר"ש, הרי דכל שאינו דרך לימוד מותר.

ובכף החיים ג"כ כתב דאפשר דכיון שהם מסדר היום וגם אינו קורא משום ת"ת אלא משום שכתוב בהם מצות תפילין אין קפידא.

וכ"כ באות חיים ושלום (סי' כ"ה ס"ק ז') דיש לאומרם גם בת"ב דהרי טעם אמירת פרשיות קר"ש עם הפילין אינו משום מצות קר"ש אלא מטעמא שכתב המג"א (סי' כ"ה ס"ק ו') דיש לומר כל הד' פרשיות עם התפילין, ולכן גם בת"ב יש לאומרם.

הלכות מוצאי תשעה באב בשנה זו

בישול לשבת

מותר לבשל ולהכין המאכלים לצורך שבת בתשעה באב אחר חצות.

דבשאר השנים מעיקר הדין מותר עשיית מלאכה לאחר חצות, אלא דאיתא בקיצור שולחן ערוך (סי' קכד סעי' ט"ו) דמי שהוא ירא שמים, יש לו להחמיר כל היום בין במלאכה בין במשא ומתן, שלא יסיח דעתו מן האבילות, וכן מבואר במחצה"ש (סי' תקנ"א סקכ"ח) דאין לבשל שלא לצורך הלילה [וקצת צ"ע בטעם איסור הבישול דהרי לאחר חצות הותר מלאכה, ורק אין רואים סימן ברכה], ומסתבר דלצורך שבת מותר, ומצינו במשנה ברורה (סי' תקנא ס"ק ס') דאף דאין שוחטין מר"ח עד י' בבוקר, אולם אם חל ט"ב ביום ה' לכו"ע מותר לשחוט אחר חצות לכבוד השבת, חזינן דלכבוד שבת הקילו יותר בענין הכנת המאכלים, וכן מובא בקו' מבית לוי בשם בעל שבה"ל זצ"ל.

שטיפת הבית

שטיפת הבית נכון להימנע בתשעה באב, ולכבוד שבת עדיף לשטוף ביום ד' או מקודם, ומי שיש לו משרתת קבועה ביום ה' אם באפשרותו נכון לדחותה, ובמקום הצורך מסתבר להקל, בענין שאינו נהנה מזה ביום הת"ב, ובמוצאי ת"ב אפשר לכתחילה דאף בתשעת הימים אינו אלא חומרא.

שטיפת הבית יש בו משום מלאכה וגם היסח הדעת מן האבילות וגם בכל תשעת הימים החמירו לכתחילה דהוי כעין כיבוס חוץ ממקום הצורך, ולכן אין לשטוף בעצמו אפילו לכבוד שבת, ועל ידי משרתת במקום הצורך אפשר דיש להקל בתנאי שלא יהנה מזה בת"ב שלא יהא נחשב ככיבוס.

כיבוס

מותר לכבס בלילה בגדים שצריכים לשבת, ובבוקר אפשר גם להוסיף שאר בגדים שאינם לצורך שבת, וביוצא לדרך במקום הדחק יש להקל לכבס כל מה שצריך אפילו שאינם לצורך שבת.

במ"א (סק"א) כתב דבת"ב שחל ביום ה' מותר כיבוס לכבוד שבת, וכן העתיק במשנ"ב (סק"ג), ובפשטות כוונתם דמותר כבר מליל י', אולם באשל אברהם (בוטשאטש) כתב דבמג"א שכתב להקל, בלילה אין מפורש להיתר, ובקיצור שו"ע (כלל קכ"ד ס"כ) כתב דאם יום העשירי חל בע"ש מותר לכבס מיד בשחרית לכבוד שבת, ומשמע דבמוצאי הצום לא שרינן אף לכבוד שבת, ובסידור יעב"ץ (דיני ת"ב חלון ה' אות ו) כתב וז"ל "מותר לכבס ולספר ולרחוץ מיד", ומבואר דמותר מיד בלילה, ובמרא דשמעתתא (אות רנד) כתב דהגה"ק רבי משה ארי' פריינד זצ"ל התיר לכבס במקום הצורך מיד בלילה, ולכן כתבנו דמותר בבגדים שהם לצורך שבת, ואפשר דבגדים של שבת בכל ענין נחשב בלילה לצורך שבת, אף דעוד היום גדול, דהרי במשך ער"ש טרודים בשאר צורכי שבת, וכל כמה שמכבס בליל י' יש לו פנאי לשאר דברים, וממילא נחשב צורך שבת, ויש לציין דדעת התוס' (תענית ל.) כתבו דהיכא דחל ט"ב בה' בשבת מותר לכבס ולספר מחצות [ביום ת"ב] ואילך מפני כבוד השבת דאין להמתין עד ערב שבת מפני טורח השבת, ובב"י (סי' תקנ"א) כתב דדבר תימא הוא להתיר לכבס בת"ב עצמו, אולם עכ"פ חזינן דכיבוס מוקדם נחשב לצורך שבת.

וכתבנו בגדים הצריכים לשבת, דבפשטות ההיתר הוא לכבוד שבת, וזה שייך רק בבגדים של שבת, ובתשובות והנהגות (ח"ה סי' קנא) כתב לחלק שאם מכבס לכבוד שבת, מותר כבר בלילה כיון שעיקר האיסור במוצאי ת"ב אינו אלא מנהג כשר לבד ואינו איסור מדינא, וגם דיש חולקין דאף ממנהג כשר לא נאסר אלא בבשר ויין ולא בכיבוס, ובזה אין

צריך לצמצם בשיעורים ולכבס רק מה שצריך לשבת, אלא אם מכבס חולצה שצריך לשבת מותר כבר לכבס עמו חולצות נוספות באותה מכונה, אבל בגדים ממין אחר שאינם לצורך שבת כלל לא יכבס עמהם, שבלילה נדחה הדבר רק מפני כבוד שבת ואין להתיר לכבס דברים אחרים אלא מאותו מין שמכבס לצורך שבת, אמנם ביום ששי בבוקר, דקיל יותר ממוצאי ת"ב אם יש שם דבר הצריך כיבוס לצורך שבת מכבס עמו כל דבר ואפילו ממין אחר, ומיהו אם כל הבגדים שבמכונה הם לצורך חול לבד אין להתיר אלא בשעת הדחק כאשר נוסעים לדרך, ואז מותר בכל אופן ואין צריך להחמיר ע"כ.

ויש לצרף דעת השו"ת מחזה אליהו (ח"א סי' פ"ו) דבת"ב שחל ביום ה' לא נתקבל כלל מנהג איסור זה.

תספורת

מותר להסתפר לכבוד שבת, ולכתחילה נכון להסתפר מער"ש חצות או לפחות בשחרית, ובמקום הצורך כשלא יהא לו פנאי ביום ו' או שלא יהא בידו מי שיספרו יש להקל כבר בלילה.

באליה רבה (סי' תקנ"ט) כתב ונ"ל כשחל ט' באב ביום ה' מותר להסתפר ב"שחרית" של ערב שבת, ומובא בשע"ת (סי' תקנ"ח ב'), ומבואר דדוקא משחרית, [ומצינו שהקילו בשחרית יותר מבלילה כגון בת"ב שנדחה], אולם באחרונים שהבאנו לעיל לענין כיבוס דמשמע שמתירים כבר בלילה, משמע דה"ה לענין תספורת דמותר בלילה, ולכן כתבנו דלכתחילה נכון להסתפר בשחרית, ובמקום הצורך אפשר בלילה.

רחיצה

רחיצה לכבוד שבת מותרת בלילה, ולכן אם נמצא במקום שיודע שלא ירחץ למחרת מותר לרחוץ בלילה כרגיל, אולם אם יחזור וירחוץ ביום לכבוד שבת [כדרך העולם], יש להחמיר שלא לרחוץ בלילה [אלא ככל השנים], ויש שהקילו רחיצה בצונן בלילה ובפרט במקומות החמים, ובבוקר יש להקל טפי.

בסידור היעב"ץ (שם) כתב מותר לרחוץ מיד, אולם יש לדון האם כוונתו גם כשאינו לצורך שבת, דהרי במ"א כתב לצורך שבת, וגם בא"א (שם) כתב לגבי רחיצה דבמ"א אינו מפורש דמתיר בלילה, ולכן כתבנו כנ"ל, ורחיצה בצונן מובא בקובץ מבית לוי, ובשחרית יש להקל טפי כנ"ל.

קציצת צפרניים

קציצת צפרניים מותר לכבוד שבת (ואף מר"ח עד ת"ב מותרת בפרט לכבוד שבת).

אכילת בשר ויין

לכתחילה יש למנוע שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין יום ו' בחצות חוץ מסעודת מצוה.

בשו"ע (סי' תקנ"ח) הובא שלא לאכול בשר ולשתות יין ביום עשירי דאז נשרף ההיכל, וברמ"א דמחמירין עד חצות, וכשחל ת"ב ביום ה' במשנ"ב (סק"ג) משמע קצת דמותר דכתב "מותר בכל זה לכבוד שבת" ומשמע דהכל מה שאסרו השו"ע והרמ"א ואכילת בשר בכלל יהא מותר, אולם לכאו' קשה לומר כן דהרי כתב דמותר לכבוד שבת, ומאי שייך באכילת בשר ושתיית יין לכבוד שבת, ואי משום טעימה לצורך שבת, הרי טעימה כזו מותרת אף בער"ש חזון וכל שכן בי' באב דקיל טפי, ועכ"ח דקאי רק על כיבוס, ובס' אורחות חיים (ספינקא) הביא בשם שו"ת מור ואהלות (סי' ל"ט) דמקובל מהרה"ק הקדושת לוי זי"ע דמותר, ובערוה"ש (סעי' ב') דלאכול בשר קודם חצות פשיטא שאסור דלא כיש טועים בזה.

מרק שנתבשל עם בשר או תפו"א שנתבשלו עם בשר [טשולנט] מותר לכתחילה לאכול, וכפי שמצוי בשנה זו שכבר בישלו המאכלים לשבת.

בביאור הלכה (ד"ה שלא לאכול) הביא בשם מאמר מרדכי דתבשיל של בשר מותר, עוד כתב שם לענין כוס של ברכהמ"ז אם דרכו תמיד לברך על כוס יין מותר גם בלילה זו.

שמיעת ניגונים וכלי שיר

אין לנגן בכלי שיר ואין לשמוע ניגונים עד ער"ש בחצות.

פשוט דלא מצינו ולא שייך בזה ההתירים הנ"ל, ויל"ע כשצריך להתלמד ניגון לכבוד שבת, ולימוד בעלמא ממילא יש להקל יותר.

קידוש לבנה

נוהגין לקדש לבנה במוצאי תשעה באב אף כשחל ביום חמישי, ויטעום קודם דבר מה וילבוש המנעלים, ואנשי מעשה טובלים קודם מפני הקבלת שכינה.

בדרכי משה (סי' תכו) הביא דהמהרי"ל המתין בקידוש לבנה עד מוצאי שבת נחמו כי אין מקדשין לבנה אלא מתוך שמחה והוסיף בדרכי משה דנראה דדוקא אם שבת נחמו סמוך לט' באב כגון ט' באב ביום ה', אבל ט' באב ביום ג' אז שבת נחמו י"ג בחדש אין ממתינין על מוצאי שבת אלא מקדשין בחול אחר ט' באב דיש לחוש לימים המעוננין, אולם במשנ"ב (שם סקי"א) הביא דעת האחרונים דמקדשין במוצאי התענית.

ובברכי יוסף (סי' תקנט ס"ק ח) הביא טעם לזה וז"ל וכתב הרב המקובל מהר"י צמח, שאלתי לחברים אם כך היה עושה מהרח"ו זלה"ה, ואמרו שהיה מברך אז במוצאי ט' באב, והיה נותן טעם פשטי לבשר השכינה המכונה ללבנה ולישראל, דאף שנחרב הבית וגלו, הרי הם עתידין להתחדש כמותה, ומלכותו בכל משלה, וגם כי אז מתעורר מלך המשיח. וקרוב לזה הוא הטעם שאנו אומרים במוצאי ט' באב נחמו, כי כלה ה' את חמתו וכו'.

דיני זכר לחורבן (ב)

א] אם צבע את ביתו ושכח לשייר אמה על אמה יש עליו חיוב לקלוף מן הקיר כשיעור אמה על אמה [א] או שיניח עליו "טיח" בשיעור אמה על אמה [ב] וכן מי שהשאיר אמה על אמה ובשעה שצבעו או שסיידו את החדר נתכסה חלק מהאמה על אמה יש לגרד הצבע או הסיד כדי שיראה האמה על אמה בשלימותו [ג].

ב] אם תולה על הכתלים בגדי רקמה [במקום להניח סיד או צבע] צריכים לשייר פנוי כשיעור אמה על אמה [ד] וכן כשמדביקים על הכותל ניירות [טפטים] צריכים לשייר אמה על אמה ריק פנוי [ה].

ג] אך אפילו אם משייר אמה על אמה בלי הדבקת הנייר [טפט] לא די בזה אלא צריך לקלף גם מקום הסיד [ו].

ד] דירה שהוא רק חדר אחת קטנה חייבת ב"זכר לחורבן" אם יש בגודל החדר ד' אמות על ד' אמות [ז].

ה] אם יש לאחד שני בתים או שיש לו דירה ובנוסף לזה יש לו חדר העומד בפני עצמו שהוא נפרד מהדירה יש לעשות "זכר לחורבן" לכל בית בפני עצמו [ח].

ו] יש אומרים ד"מחסן" שיש בו ד' על ד' אמות יש לשייר בו אמה על אמה וכן יש לעשות "זכר לחורבן" בחניות ובתי מסחר ואולמי שמחות [ט] ולמעשה אין נוהגין כן וסומכים להקל בחנות ומשרד ואולמי שמחות ושאר מקומות שאין דרין שם [י].

ז] יש אומרים שצריך לשייר מקום אמה על אמה בכל החדרים שבבית [יא] ויש חולקים על זה וסוברים שאפילו אם יש לו חדרים רבים בביתו א"צ לשייר רק בחדר אחד כשיעור אמה על אמה [יב] ומנהג העולם להקל בזה [יג] אמנם יש צדיקים שנהגו להחמיר להניח זכר לחורבן אמה על אמה בלי סיד בכל חדר וחדר [יד] ויש לעשותו כנגד פתח הראשי של הדירה שבו נכנסין [טו].

ביאורים והוספות

(א) כמבואר בב"ח דאפילו בדיעבד מחייבין אותו לקלוף וכפי שהובא בשו"ע דהלוקח חצר מסוידת אינו מחוייב לקלוף מן הכתלים דהוא בחזקת שהיה שייך לגוי וכתבו הפוסקים דאם ידוע שנעשה באיסור שהיה ביד ישראל חייב לקלוף.

(ב) וכמו שהבאנו לעיל דיש לשייר כשיעור אמה על אמה מן הסיד או הצבע אפילו יש שם "טיח" וא"כ מה לי אם מניחו כך קודם שצובע אותו או שמניח שם אח"כ את הטיח דהעיקר שלא יהיה שם סיד או צבע.

(ג) אורחות רבינו עמוד קמ"ז אות ז' בשם החזו"א.

(ד) מגא"ז סק"ג בשם השל"ה דהתולין בגדי רקמה סביב הכותלים ישיירו ג"כ זכר לחורבן ומובא במשנ"ב סק"ג.

(ה) תוס' חיים על החיי אדם כלל קל"ז סק"א הובא בכף החיים סק"ט וכ"כ בערוך השולחן ס"ה.

(ו) כמבואר בפמ"ג א"א סק"ד משב"ז סק"א דדווקא כשמדביק הטפט ע,ג טיח ללא סיד תחתיו אז די בשיור אמה על אמה ללא ה"טפט" שרואים רק את הטיח אבל כאשר יש סיד תחת הטפט צריך לגרד הסיד.

(ז) כן משמע בשו"ת יעב"ץ סימן קס"ט דדווקא חדר שיש בו ד' על ד' אמות דינו כבית גבי כמה ענינים כגון חיוב מזוזה וכן דעת החזו"א הובא באורחות רבינו ח"ב עמוד קמ"ו אך לעצמו החמיר שעושה זכר לחורבן במטבח אע"פ שלא היה שם כשיעור ד' על ד' אמות.

(ח) עיין שו"ת שאילת יעב"ץ המובא בשערי תשובה.

(ט) בשו"ת שאילת יעב"ץ שם כתב דגם בית העצים ובית האוצר (מחסן) צריך לשייר אמה על אמה כשם שחייב לקבוע בו מזוזה ודעתו שכל שהוא ראוי לבית דירה חייב ג"כ בזכר לחורבן לאפוקי בית הכסא ובורסקי ובית הטבילה.

(י) בתורת המועדים זכר לחורבן אות ה' הובא בשם החזו"א דרק חדר שגרים שם חייב לעשות זכר לחורבן ועיין בשו"ת אגרות משה (ח"ג סימן פ"ו) דלא אסרו אלא בית שנעשה לצורך דירת האדם דבגמ' ושו"ע נזכר הלשון "ביתו" והיינו דווקא בית הדר בו ובשו"ת וישב יוסף (סופר סימן כ"ז) מלמד זכות על מה שנהגו להקל במקומות שאינו מיועד לדירה.

(יא) שערי תשובה סק"א בשם א"ר לפי מה שכתב בליקוטי מהרי"ל דבית נקרא חדר אפשר דצריך להניח בכל חדר וחדר וכ"ה בפמ"ג משב"ז סק"א.

(יב) שאילת יעב"ץ שם הובא בשע"ת וברכי יוסף סק"ג.

(יג) שדי חמד אסיפת דינים מערכת ז' אות י"ב.

ח] צריך לשייר זכר לחורבן כנגד הפתח דהיינו שאם הפתח בצד מזרח מניח אמה על אמה כנגדו בכותל מערב [טז] ואם אינו יכול לעשות כנגד הפתח יעשה כשיטה הסוברת דאפשר לעשותה למעלה מן הפתח בגובה [יז] אם כותל הבית גבוה מאוד יכול לעשותו ממול הדלת אפילו גבוה מאוד סמוך לתקרה כל שהוא תוך שיעור עשרים אמה [יח].

ט] יש אומרים דיכול לעשות ה"זכר לחורבן" בצד ובסמוך להפתח [יט] ולכן מי שאינו יכול לעשות נגד הפתח או ממעל לפתח יעשנו מן הצד בסמוך לפתח והיינו שיעשנה במקום הקרוב יותר לקיר שהוא מול ונגד הפתח [כ].

י] יש אומרים דיכול לעשותו גם מעל דלת הכניסה מצד חוץ כגון בפרוזדור של הבית למעלה מן הדלת או בצדו [כא] ויש אומרים שאם משייר שטח גדול יותר משיעור אמה על אמה יכול להניחו בכל מקום שירצה וא"צ כלל שיהיה דווקא נגד הפתח [כב].

יא] אם אין מקום נגד הפתח לשייר שטח של אמה על אמה בריבוע יש מי שכתב שיעשנו בצורת מלבן ארוך וצר באופן שאם ירבע יהיה שטח אמה על אמה [כג] ויש שכתב שצריך לעשותו תמיד רק בריבוע וכשאין מקום נגד הפתח יעשה את האמה על אמה במקום אחר [כד].

יב] כשמשאיר זכר לחורבן ראוי לומר בפה שעושהו בשביל "זכר לחורבן" [כה].

ביאורים והוספות

(יד) כן הוא במנהגי הליכות של החתם סופר וכן נהגו החזו"א והסטייפעלער.

(טו) אף כי יש שם פרוזדור ולא חדר עיין שו"ת קנין תורה (ח"א סימן קי"ז) ויש להעיר דבזמנינו הרבה דירות ישנו פרוזדור כניסה (הול) שהוא רק מעבר לחדרי הבית ולפעמים אין בו שיעור ד' על ד' אמות דיתכן דאז יש לעשות הזכר לחורבן בקיר שכנגד הכניסה לחדר הרחב שיש בו שיעור ד' על ד' ולא בקיר של הפרוזדור עיין אורחות רבינו ח"ב עמוד קמ"ז אות ט'.

(טז) פמ"ג א"א סק"ג שע"ת סק"א משנ"ב סק"ג והטעם בזה מבואר בלבוש כדי שיראה אותו מיד בכניסתו לביתו ויזכור החורבן ויתאונן עליו וכ"כ בערוך השולחן ס"ה.

(יז) המשנה ברורה מעתיק את השערי תשובה שהביא כן ולפי"ז הטעם הוא כדי שיתראה תמיד לפני בעל הבית היושב בפנים שעל הרוב הוא יושב אצל הקיר אשר נוכח פתח הבית – ובספר עדות ביוסף (אות שצ"א) כתב שאצל מרן רביה"ק זי"ע עשו זכר לחורבן בחדר הספרים שלו למעלה מהדלת וכנגד הפתח היה מראה (שפיגע"ל) כדי שיוכלו לראותו בשעת הכניסה (וכן היה בבית אביו ובבית זקינו הישמח משה) ואמר הטעם בזה לפי שיש מחלוקת הפוסקים אם לעשות זכר לחורבן נגד הדלת או למעלה מהדלת ובעצה זו יצא ידי שניהם ובהגהות על שו"ת יד חנוך (סימן י"ח אבד"ק קערעצקי חותנו בזיוו"ר של רבינו בעל ברך משה זי"ע) כתב ג"כ ככל הנ"ל ורבינו בעל ברך משה השאיר אמה על אמה מעל הפתח של הדירה וכן גם בחדר הספרים שלו, ובספר בקודש פנימה מביא דהרה"ק מהר"א מבעלז הורה להשאיר זכר לחורבן בחדרו מול מקום ישיבתו ולא מול הכניסה לבית.

(יח) הליכות אבן ישראל.

(יט) כ"כ במשב"ז סק"א ד"כנגד הפתח" פירושו על יד הפתח ולא כנגדו ואע"פ שבדרך כלל "נגד" פירושו ממול דהיינו נוכח מ"מ מצינו כמה פעמים בפוסקים שהכוונה מן הצד עיין בתרגום יונתן עה"פ ותשב מנגד שתרגם "ויתיבת לה לסטר חד" ועיין שו"ת נודע ביהודה (מהדו"ת חו"מ סי' ל"ז) דמנגד פעמים פירושו מן הצד ולאו דווקא ממול ובפרשת וישלח עה"פ "נסעה ונלכה לנגדך" פירש רש"י בשוה לך ובשערי תשובה תמה על הפמ"ג דאם הוא מן הצד אינו נראה לנכנסים בפתח וכתב דצריך לומר דלשון מקרא לחוד ולשון חכמים לחוד ובכל מקום בלשון הש"ס "נגד" היינו נוכח.

(כ) ספר הבית הערה י"א עפ"י המור וקציעה בסימן זה ועיין בשו"ת הלכות קטנות (סי' רכ"ו) ובערך שי (ד"ה בשע"ת) וכן הורה הגרי"י פישר.

(כא) אפי' הוא רק כלפי החצר ולא נראה כלל בפנים בביתו מ"מ גם בכה"ג רואה אותו תמיד כשנכנס ויוצא כ"כ בתורת חיים (סופר) וכתב "וכן ראיתי בכמה בתי ישראל וכן הוא בהליכות אבן ישראל (עמוד שפ"ו) ושו"ת קנין תורה (ח"א סי' קי"ז).

(כב) בדעת תורה הביא כן בשם שו"ת גור אריה (או"ח סימן ל"ג) דכיון שהוא יותר מאמה על אמה נראה וניכר הוא לכל גם במקום אחר אפילו כשאינו נגד הפתח וכ"כ בשו"ת משכנות הרועים (סימן י"ח) והביא שם דעת הגר"ש קלוגר דמה שכתוב "נגד הפתח" היינו מעל הפתח ומטעם שחז"ל לא רצו לחייב כל אדם לקלקל את ביתו וסגי לעשותו מעל הפתח במקום שאינו נראה כל כך ולכן לדעתו תמיד יכול לשייר הזכר לחורבן גם במקומות אחרים בבית.

(כג) כ"ד הגר"מ פיינשטיין הובא בספר הבית (סימן י"ט הערה י"א).

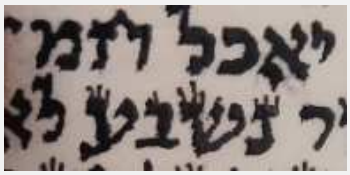
(כד) כ"ד הגרח"ק בשאלת רב וכמובא בפמ"ג א"א סק"ג.

(כה) עיין מהרש"א ב"ב דף ס' ע"ב וז"ל "אפשר שיזהר אדם בכל זה ואין כאן זכר שלא ירגיש האדם בזה ויתלה בדבר אחר וע"כ אמר תדבק לשוני לחכי "אם לא אזכרכי" בלשוני בכל המעשים הללו שאני עושה ומשייר (ואומר) זה זכר לחורבן עיי"ש ועיין גליוני הש"ס מגילה (י"ח ע"א ד"ה זכור) כתב הגר"י ענגיל דמבואר במהרש"א דהא דכתיב אם לא אזכרכי פירושו בלשוני דכל מה שהאדם עושה זכר לחורבן צריך לומר בפיו "זה זכר לחורבן".

לשכת הסת"ם

שאלות ותשובות בדרך קצרה

שאלה:

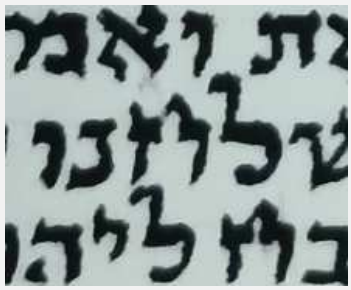

אות ח' של 'חמץ', שיש לה בליטה למטה בצד שמאל, כשר?

תשובה:

פסול, כיון שברגל השמאלי יש לו בליטה לצד שמאל, הרי הוא אות ת' עם חטוטרת.

שאלה:

אות ח' של 'לשלחנו' נפסקה החטוטרת האם זה כשר, והאם מותר לתקנו בתפילין ומזוזות כשכבר המשיך לכתוב אח"כ?

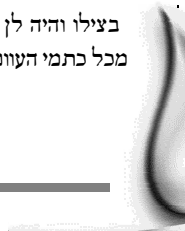
תשובה:

פסול, ואסור לתקן. בבאור הלכה (משנ"ס אות ח) נשאר בצריך עיון האם מותר לתקן באופן הנ"ל, לפי רעק"א הסובר כשאינו נעשה לב' אותיות, שמותר לתקן אפילו בהפסק הניכר להדיא, והספק האם זה דומה לב' זייני"ן שאז אסור לתקן לכו"ע, או כיון שהחטוטרת מחובר לזיי"ן הימין, אנו נחשב לזיי"ן, ואז יהא מותר לפי רעק"א. ונשאר בצ"ע.

לשכת הסת"ם כהלכתה
שע"י קהל יטב לב ד'סאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א
בני ברק יצ"ו
בית הוראה - שיעורים בעניני סת"ם - פיקוח על סת"ם
רח' ראדזימין 8 בני ברק
לשאלות בהלכה ועניני ההשגחה טעל: 972-548562976

בכי ישרים תתרומם

מאמרים ועובדות מלוקטים מרוממות מעלותיו בקודש

לוח ההילולא

תולדותיהם של צדיקים ומעשיהם הטובים
של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

איש אלקים קדוש

נגלה לנו ולבני דורינו שבח יקר מעלת הצדיק המפורסם איש אלקים קדוש מו"ה יעקב יצחק הלוי מלאנצוט, גבר די רוח אלהין קדישין ביה, ודמטמרין גליין ליה, ונודע בשערים חסידותו ופרישותו וקדושתו מימים ימימה בתורת ה' תמימה, והיה מופלג בנגלה ונסתר על פי דרך אמת וישר, ויצא יצחק לשוח אמרות ה' אמרות טהורות, והיה מגיד דבריו ליעקב, ורבים מישראל הלכו לאורו כו'

מתוך הסכמת הרה"ק בעל ה"אוהב ישראל' מאפטא זי"ע לספה"ק "זאת זכרון" ו"דברי אמת"

נהרו אליו כל גדולי ישראל

בא אלי דבר קודש איזה עלים לתרופה מכבוד אדומו"ר הרב הגאון הקדוש אספקלריא המאירה נהורא מעליא הרב ר' יעקב יצחק הלוי הורוויץ זללה"ה הרבי מלובלין, וכבר בעודו בחיים חיותו נהרו אליו כל גדולי ישראל להנות מזיו תורתו הקדושה לשמוע מפיו דברי תורה ולקחת מוסר השכל מדבריו הקדושים והנהגתו לעילא לעילא, וכבר נדפס ובא ממנו ספר דברי אמת, וזאת זכרון אשר האיר לעיני כל ישראל... ומבקש אני מכבוד הרב הנ"ל כשיגמור המחברת הזאת אי"ח לשלוח לי אחד להנות מזיו תורתו".

מתוך הסכמת הגה"ק רבי יוסף שאול נאטאנזאהן מלבוב זי"ע לספה"ק "זכרון זאת".

רעיא מהימנא

העיד רבינו הקדוש מהר"נ מראפשיטץ זצוק"ל על רבינו הקדוש והנורא מלובלין זצוק"ל שכאשר בא אליו אדם להסתופף בצילו והיה לן שם היה מוציא ממנו נשמתו בלילה ומכבסה מכל כתמי העוונות ומחזירה לו טהורה עכדה"ק.

חקל יצחק (ספינקא) בהעלותך

בלתי לה' לבדו

"העיד מורי הקדוש מו"ה אברהם יהושע העשיל מאפטא על רבינו הקדוש מו"ה יעקב יצחק מלובלין, שאפילו עפעפי עיניו אינו מגביה בלתי ייחוד שם, מכל שכן דבור, ומכל שכן מעשה".

זוהר חי להרה"ק ר"א מקאמארנא זי"ע (בראשית, דף קסח:)

ט' באב

מרן הגה"ק החוזה מלובלין זי"ע

רבינו נולד בעיר שבארשין מחוז לובלין לאביו רבי אברהם אליעזר אב"ד דק"ק יוזעפאף, דור תשיעי להשל"ה הקדוש. עודנו בקטנותו התנהג בקדושה ופרישות יתירה, ובעת החל להתפרסם בעולם שם המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע הלך אליו רגלי וזכה לקבל ולהתבשם הרבה ממנו, אח"כ למד שני שנים רצופות אצל הרבי ר' שמעלקא, ורבו זה אמר עליו שקיבל בשתי שנים אלו כל מעלותיו, כי שם למד אשר הראיה והדיבור יהיה בלתי לד' לבדו, אח"כ נסע משם והסתופף בצל קדושת רבי לוי יצחק מבארדיטשוב בהיותו רב בק"ק זעליחאב, ומשם נסע והסתופף בצל קדושת רבו המובהק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, ובמצות ובהסכמת רבו הקדוש תקע אהלו בק"ק לאנצוט, והתחיל להנהיג עדה עוד בחיי רבו הרבי ר' אלימלך, ואח"כ תקע אהלו בלובלין, ושם נהרו אליו אלפי בני ישראל, וצדיקי וגאוני דורו השכימו לפתחו והמשיך ליבות ישראל אל עבודת השי"ת. והוא ז"ל יתואר כרב רבנן לכל מאורי וגדולי ממשיכי דרכי החסידות בדור שלאחריו, בשמחת תורה דשנת תקע"ה אחר ענינים נשגבים שהיה לו עם שאר גדולי רבותינו שבדורו בענין קירוב הגאולה שלימה, נפל למשכב, ונמשך הדבר עד לתשעה באב, וביום המר והנמהר הוציא את נשמתו בקדושה וטהרה. מנו"כ בביה"ח הישן בלובלין בין הציונים הק' של רבי שלום שכנא אב"ד לובלין, ורבי יעקב פאלק ז"ל, זיעועכי"א

והבית בניתי לשמך

"שמעתי מהרב הקדוש מו"ה אלימלך זצ"ל, שכשעשה עליות נשמה ראה שנושאים את כלי הבית המקדש, ואמר לו שהם אותם הכלים שהוציא הוא מהגלות. ופעם אחת אמר: שנפלה בית טומאה אחד בצורה וגדולה מאד, ובכל יום עולים אלפי אלפים בעלי מלאכות בנאים לבנות החומה, אבל יש לי שומר טוב, שכשהרב מו"ה יעקב יצחק מלאנצהוט מתפלל תפילת שמו"ע מתפילת מנחה מפיל כל מה שבונים. והבנתי דבריו הקדושים שמפיל זה על ידי זה שע"י תפילתו בונה חומות ירושלים ובית המקדש, ולפי ערך שבונה חומות ירושלים לפי ערך זה מפיל בהבית הזה של טומאה, כי כשזה קם זה נופל".

זרע קודש להרה"ק מראפשיץ זי"ע (פר' כי תצא ד"ה כי תבנה)

שומר העיר

"הצדיק, עליה דידיה רמיא חיובא להשגיח על עדת צאן קדשים שינצלו מכל מכשול ופיקת עון רח"ל, וכמו ששמעתי על מו"ר הרב הקדוש המנוח מוה' יעקב יצחק זצללה"ה מלובלין איך שהיה נעור כל הלילה ושמר בני עירו ממכשול.

דעת משה להרה"ק רבי משה מקאזניץ זי"ע (פר' בלק ד"ה הנה ברך)

עלה מעלות רמות

אמר הרה"ק מהר"ש מבעלוא זללה"ה "מי שהכיר את הרבי מלובלין זי"ע ראה עד היכן ילוד אשה יכול להגיע", ואמר מו"ר הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זלה"ה, "שסברת הרבי מלובלין הוא כמו סברת הר"ן ז"ל בהלכות".

רמתים צופים להרה"ק רבי שמואל משינאווא זי"ע

(תנדא"ר פ"ה אות ס)

צופה נתתיך לבית ישראל

בעינינו ראינו מכבוד אדמ"ו הרב הקדוש מה"ר יעקב יצחק זצלה"ה, אשר היה קורא מהכתב (קוויטל) שמות בני אדם שכתבו לו, היה מתבונן ברוח קדשו מעשה איש זך ואם ישר פעלו או בהיפוך ח"ו, וכמה פעמים שמעו מפיו שהיה אומר קודם הקריאה: לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה, והוא לדעתי שהיה מכוין הקול והדיבור ונתהוה היחוד למעלה בשורשי הנשמות, וע"י היחוד הזה שבשורש היה מתבונן בענפיהם הם הנשמות הנולדים מהיחוד והיה מבין במעשיהם".

אגרא דפרקא להרה"ק בעל ה"בני יששכר" זי"ע (אות כה).

"שמעתי מפ"ק אא"ז מו"ר [בעל ה"חידושי הרי"ם" זצ"ל] על הרבי מלובלין זצ"ל שהיה מתנהג שבכל דבר מאכל הציץ בו ברוח קדשו מאיזהו מקום נובע אם הוא בכשרות מכל צד, ופעם אחת אירע בשבת קודש שהיו נותנים לו יין לקידוש, והציץ בו כדרכו ואמר: כשר, והניחו, ואמר עוד הפעם: כשר, והניחו, עד כמה פעמים, ולא רצה לקדש עליו, עד שאח"כ נתוודע שהיה מי דבש. ואמר הרבי מלובלין זצ"ל שבאמת היה כשר, אך לא היה לו הבהירות והזהירות מכשרות משום שאין במינו איסור, ויין כיון שיש במינו יין נסך, היין הכשר מזהיר וניכר היטב".

שפתי צדיק, פילץ (פר' וייצא אות לב)

אשכון את דכא

"וכן שמעתי מפה קדוש אדומו"ר מלובלין נ"ע ברוב ענותנותו היתירה ובשברון לב בזה הלשון על עצמו: אוי לדור שאני הוא המנהיג".

משמרת איתמר לתלמידו הרה"ק רבי איתמר מקאנסקיוואלי זי"ע

(פר' כי תשא ד"ה א"י כי תשא)

על ישראל צדקתו

"הנה הגם שאין דרכי להתנהג בגדולות ובנפלאות ממני ליתן הסכמה, כי איני לא רב ולא מגיד, כי אם במקום ההכרח שאי אפשר בלא זה לרצונו ית"ש איני חושש לשום ענין, בענין זה ג"כ נ"ל שהוא למצוה גדולה, היות שנהירנא כד הוינא טליא היה לי תשוקה לעשות ספר פירוש על סדר קדשים, מפני שידוע גודל המצוה לעסוק בהלכות קדשים... והסדר קדשים הוא כמו ספר החתום, ואינו מוגה כראוי כשאר גמרות שיש בהם גרסות ופרושים ממהרש"ל ז"ל ומהרש"א ז"ל ומוהר"ם ז"ל, ומסתמא בספר קדשים לא עסקו בעיון עם תלמידים, מפני שלא הוצרך כ"כ לדורות, ואח"כ כשבא לי הרבה טירחא דציבורא, צרכי בני ישראל המרובים, הן ליעץ והן לתפלות ובקשות, ואני הייתי מתיירא לדחות אותם כיון שהש"ת עזר לי לפעול טובת ישראל, גם אני נעשיתי טרוד מאד....

מתוך הסכמת רביה"ק מלובלין לספר "צאן קדשים אסיפת זקנים" על סדר קדשים להג"ר אברהם חיים שיר זצ"ל בעל "תורת חיים"

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים וסיפורי נפלאות וישועות

נתנסה ועמד בכולן

סיפר על הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, שבהיותו אברך ניסו אותו פעם אחת [בדרכו לרבו הקדוש הרבי ר' אלימלך זי"ע] בנסיון מן השמים, ונלקחה ממנו הידיעה שיש בזה (באיזה דבר) איסור, כי בשעת הנסיון לוקחין מן האדם את כל הדברים שלא קנה אותם ביגיעה ובמסי"נ, רק דבר אחד עמד לו אז, מה שקיבל על עצמו במסי"נ שלא יעשה שום פעולה אם לא ידע שיהיה מזה נחת רוח להבורא ית', ובעת הנסיון אף שנעלם ממנו שיש צד איסור, בכל זאת גם לא מצא איזו נח"ר יהיה להבורא ית' מפעולה זו, ובכח זה התגבר על יצרו ועמד בנסיון.

בית אברהם

עין תחת עין

רבינו החוזה מלובלין בצעירותו קשר את עיניו לגמרי למשך שבע שנים לגודל זהירותו בקדושת העינים, וכנראה שמכח זה זכה אחר כך לכח הראיה הרוחנית במדה מופלגת שהיה צופה מסוף העולם ועד סופו.

י"ג אורות

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

האיך להתפלל על תשובה

"מה שאמר אדומו"ר [מלובלין] נ"ע, שכשמתפלל על תשובה מפרש דבריו ואומר: 'מתוך שמחה והרחבה ולא מדוחק'. ושמעתי מפיו הקדוש ששמח מאד על המתנה שניתן לו מהשמים זה השכל והארה לידע ולהתפלל כן בפירוש".

משמרת איתמר (פר' חיי שרה ד"ה ויאמר)

תשובה סגולה לפרנסה

תשב אנוש עד דכא (תהלים צ, ג). "שמעתי מפה קדוש אדומו"ר מלובלין נ"ע פירוש: שעל ידי התשובה ממשיך הפרנסה ומסיר הדכא. ו'עד' לשון הסרה הוא (איוב כח, ח).

משמרת איתמר (פר' ויחי ד"ה ועתה אל)

ענוים הגיע זמן גאולתכם

"שמעתי בשם הרבי מלובלין זצללה"ה זי"ע, שפעם אחת היה הרבי זצ"ל מצפה מאד שהגאולה שלימה יהיה באותה השנה, ולא עלתה. ואמר להרה"ק היהודי זצללה"ה זי"ע: שאנשים הפשוטים כבר עשו תשובה גמורה, ומצידם היה יכול להיות הגאולה, אך עיקר העיכוב היה מאנשי מעלות, כי קשה להם לבוא לידי שפלות מחמת המעלות שיש בהם, ואי אפשר להם לבוא לידי תשובה גמורה".

תולדות אדם להרה"ק רבי יהושע מאוסטרובא זי"ע (שבת שובה בד"ה אשרי איש פז.)

טעם הנסיעה לצדיקים

"וכן אמר לי אדומו"ר [מלובלין נ"ע בזה הלשון, שעיקר נסיעה לצדיקים הוא לזה לזכות ולידע ולהכיר בין מצות לעבירות ולהבדיל ביניהם [שלא יטעהו היצר על עבירה שהוא מצוה]... ודפח"ח, ורחמים וחסדים גדולים צריכים לזה".

משמרת איתמר (פר' בשלח ד"ה א"י ע"ד)

< < <

לך לך מארצך וממולדתך

כשעבר החוזה מעיר לאנצהוט על פי הדיבור [זה היה עפ"י הוראת מלאך מגיד מן השמים שאמר לתהלים ואגער אחד מעיר טשטיש לצורך אריכות ימיו של הרבי ר' אלימלך זי"ע] התעכב החוזה בדרך באיזו עיר לנפוש מטורח הדרך, בני ביתו הלכו לאכסניא ורבינו פנה לבית המדרש לתפילת שחרית, רבינו האריך בתפילתו והשמש שהיה חסר סבלנות ביקש מרבינו לקצר כי עומד הוא לסגור את שערי ביהמ"ד והוא מעכב בעדו, רבינו ענה לו שמצדו יכול הוא לסגור את השערים כי הוא ישאר כבר פה עד תפילת המנחה, ואכן השמש שמע בקולו וסגר בעדו את דלתות ביהמ"ד, כשנשאר רבינו לבדו נתגלה אליו איש מסויים שהיה משכמו ולמעלה גבוה מכל עם ונבהל רבינו מפניו, ויאמר לו האיש אני הוא הגבר שאמרו לו הקב"ה לך לך מארצך וגו', [איך בין דער מענטש וואס דער אייבישטער האט אים געזאגט לך לך מארצך], דהיינו שזכה החוזה שיתגלה אליו אברהם אבינו ע"ה כי עמד בנסיון כעין אחת הנסיונות של אברהם אבינו ע"ה, אשר כמו אאע"ה עזב את ארצו ומולדתו עפ"י ציווי ה' כך גם רבינו עזב את מקום מגורותו בלאנצהוט עפ"י הוראה מן השמים. אף שלא חסר לו בלאנצהוט.

י"ג אורות

עושה שלום בפמליא של מעלה

"הרב החסיד המקובל המפורסם בקדושתו וטהרתו רבי שלמה סופר מדאלינא זצוק"ל היה מסתופף בצל קדשו של מרן הקדוש רבי יעקב יצחק מלובלין זצוקללה"ה זי"ע ואח"כ נסע לרבינו הקדוש מהרי"א [רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זצוקללה"ה, וסיפר לרבינו מעשה [ששמע] מהקדוש מלובלין: כאשר נסתלק מזה העולם רש"י הקדוש, יצאו לקראתו כל הפמליא של מעלה, חוץ מהמלאך הקדוש מט"ט שר הפנים, שלא רצה לצאת לקראתו מחמת שכתב רש"י על הפסוק: "ויתהלך חנוך את האלקים צדיק היה וקל בדעתו לשוב להרשיע לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו והמיתו קודם זמנו", על כן התרעם על רש"י שכתב כן (כי הוא חנוך והוא מלאך מט"ט. ראה בתרגום יונתן). כך סיפר רבי שלמה זצ"ל. ואמר רבינו הק' מלובלין: אני אתרץ רש"י, כי מצינו בגמרא שבת דף ל"ג ע"ב כשיצאו רבי שמעון בן יוחאי ורבי אלעזר בנו מן המערה אחר תריסר שני, חזו אינשי דקא כרבי (חורשים) וזרעי. אמר: מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה. כל מקום שנותנים עיניהן מיד נשרף. יצתה בת קול ואמרה להם: להחריב עולמי יצאתם חזרו למערתכם וכו'. וזה אמר רש"י בלשונו הקדוש: 'צדיק היה' היינו שהיה כל כך צדיק גדול שלא היה יכול לסבול זה העולם כשהיו עוסקין בצרכי העולם, 'וקל בדעתו לשוב להרשיע' הוא לשון מפעיל לאחרים היינו שיעשה ח"ו כל העולם לרשעים. לפיכך מיהר הקב"ה לסלקו שלא להיות בעוה"ז, שלא יחריב עולמו ח"ו, ונעשה תיכף בשרו ללפיד אש ולקח אותו בשמי מרומים, עכלה"ק. ותיכף כשתירץ זה אמר רבינו: הנה עתה יצא המלאך הקדוש לקראת רש"י ז"ל.

זבד טוב

תאות לבו נתת לו

הה"ק החוזה ציער את עצמן פעם שאינו יכול לקיים הכנסת אורחים כפי הראוי, בימי החורף כי אינם מצויים אצלו, פ"א בחורף ובאישון לילה היה קרח נורא למאוד וביישוב אחד סמוך נתהוה צרה ר"ל ואשה אחת הקשתה לילד והיה סכנת נפשות, ולקחו איש אחר ושלחו אותו לעיר לובלין אצל הרה"ק

החוזה להזכיר את האשה היולדת, איש הנ"ל בא שמה באישון לילה ובכל העיר כבר הי' שקט ושאנן, חלונות אטומים, באין מאיר בכל העיר וראה שמה [בבית הרב זלל"ה] כי עוד הנר מאיר הלך שמה ודפק על החלון, כי יפתחו לו כי כמעט קט כלתה רוחו ונשמתו, הרה"ק החוזה זלל"ה מיד פתח לו פתח ועשה מדורת עצים תוך הבית עבור האורח הבא האיש הנ"ל בא נפשו בקרבו, ואמר להה"ק כי רעב הוא ללחם, האכילהו והשקהו, אמר האיש הנ"ל כי ירצה לילך לישן, כי רב הדרך אשר הלך עתה בקרח הנורא הלז [והאיש הנ"ל לא ידע כי כאן דר הה"ק וכי עמו הוא מדבר] שאלו הה"ק מאין באת ולאן אתה הולך אמר לו כי בא לכאן לילך אצל הה"ק להזכיר שמה האשה המקשה לילד, אבל עתה באישון לילה לא יוכל לילך ולבקש היכן דר הרב כי חושך על פני כל העיר, שאל אותו החוזה מי היא האשה הלזו ומה שמה ושם אמה, הראה לו האיש את הקוויטל אשר נתנו לו כי יתנהו לידי הרב, אמר לו החוזה הק' לך לישן, ובבוקר תלך אצל הרבי, הה"ק נתן לו מטה נאה, ואיש הנ"ל הי' ישן עד נכון הבוקר והשמש בצהרים, כאשר התעורר משינתו הזכיר א"ע הלא הוא בא בשליחות פיקוח נפש ועתה כבר עלה השחר זה כמה שעות, והוא עוד שוכב במטתו זרז א"ע ורצה לילך, שאלו הה"ק למה זה מיהרת לילך, עוד היום גדול, לך להתפלל ותסעוד לבך ואחר כן תעבורו, תן הקוויטל והפדיון ואני אדאג שיגיע לידי הרבי, כן הסכים אתו איש הלז וכן עשה, והה"ק זל"ה אמר לו אח"כ כי תשובת הרבי הוא כי יסע בשלום לביתו כי היולדת נפקדה בדבר ישועה ורמים וילדה בן למז"ט בבריאות השלימות, איש הלז אכל ושתה וייטב לבו ונסע לביתו וראה כי כן דיבר אליו בעל האכסניא שלו בלובלין. ואחר זמן זמנים איקלע איש הלז ללובלין ונתודע לו כי בעל ההכנסת אורחים שלו הוא הרבי, אמר לו הה"ק החוזה זללה"ה כי מן השמים הסבו לו זאת, לקיים הכנסת אורחים כראוי כתאוות לבו.

דברים ערבים

נפשי חולת אהבתך

פ"א ברוב דביקותו נתעלף, הרה"ק החוזה הק' זללה"ה עד כי חששו כי כבר יצאה נשמתו באחד. והרופאים נלאו להחיותו מעלפונו והי' שמה תלמידו, הה"ק מהר"נ מראפשיטץ זללה"ה ואמר כי יבחרו לו שמה איש גבור חיל עם הארץ ובורסקי גדול, והביאו לפניו איש קצב, שר ושותפו של עמלק, וציוה לו בי יניח את ידו על לב הצדיק הקדוש זללה"ה, וכן הי' כי הקצב הלז הניח את ידו על לב הצדיק זלל"ה ותיכף ומיד שב רוחו בקרבו וחזר לאיתנו ולתקפו הראשון, אח"כ שאלו את הה"ק מראפשיץ ז"ל מה זה ועל מה זה, אמר להם כי הה"ק מרוב דביקותו והפרד גשמיותו, דימו כי יצאה נשמתו, אבל כאשר איש מגושם הלז נתן את ידו על לבו הפריד אותו מדבקותו וממילא שב לאיתנו לאוי"ט.

דברים ערבים

עמי במחיצתי

הגה"צ רבי ישכר בער הלוי ראטענבערג זצ"ל אבד"ק וואוידיסלאב, היה רגיל לספר בכל שנה ביום תשעה באב בערב הסיפור הזה:

פעם אחת כשישב הרבי מלובלין זי"ע בסעודה עם תלמידיו, וזה היה ביום חול, א וואכעדיגער טיש, ראש חודש או כדומה, ובעת ההיא היה הרבי בעל חוב גדול והציקו לו החובות עד כדי כך שהפריע לו מעבודתו הק', על כן אמר אז על שלחנו, 'מי שיקבל על עצמו כעת לשלם בעדי כל חובותי, אבטיח לו חלק לעולם הבא במחיצתי'.

לחיות על קידוש ה' חשוב ממסינ"פ

"שמעתי בשם רבינו הקדוש מו"ה יעקב יצחק מלובלין שאמר, שזה נסיון יותר גדול להיות חי רק בשביל השי"ת ולא להנאות עצמו כלל, הוא יותר נסיון מלהיות להניח אותו שיהרג בשביל השי"ת"

ביכורי אביב להה"ק רבי יעקב ארי' מראדזימין ז"ל (פר' לך לך, ועיי"ש ביאורו)

גודל סגולת לימוד גמרא בבוקר

איתא בגמרא (ב"ק צב:): "מחלה זו מרה, ולמה נקרא שמו מחלה, ששמונים ושלשה מחלות יש בה וכו', וכולן פת שחרית מבטלן", ושמעתי ממורי הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין זי"ע שאמר הרמז בזה, שעל איש ישראל ללמוד גמרא בבוקר, ד'תלמוד' עולה ת"פ, וממילא יכנעו בזה ת"פ מחלות שבהם תלויים כל מיני חלאים. וזהו כוונתם: "וכולן פ"ת היינו תלמוד שחרית מבטלן".

הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע

סגולה לפרנסה הסרת הדאגה

"כמו שאמר אדומו"ר נ"ע על מ"ש בזוהר הק': 'דבר אל בני ישראל ויסעו (שמות יא, טו) בעתיקא תליא מילתא' ואמר: שהמזונות היא כקריעת ים סוף, כמו שאמרו חז"ל (פסחים קיח.), וצריך גם כן להעתיק מלבו דאגת הפרנסה וזהו הסגולה, ודפח"ח".

משמרת איתמר (פר' ויצא ד"ה ויחלם)

תשובה ווידוי קודם תורה ומעשה רב בזה

"וכמו שהזהיר אותנו רבינו הקדוש מוהר"י מלובלין להשפיל את עצמו ולעשות תשובה קודם כל תורה ותפילה, כמו ששמע ממנו תלמיד אחד שאחר חצות קודם לימודו אמר: רבונו של עולם, אפשר אני מן אותם שכתוב בהם 'ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי' (תהלים נ, טז), והתמרמר מאד בדברי ריצוי ובכיה ותחנונים. וכן אמר: אין גרוע בעולם כמוני, אפילו יאמר לי הקב"ה בעצמו שאני צדיק אאמין לו על אותו רגע ולא יותר, כי בניקל נוכל לדחות לשאול תחתית ח"ו".

היכל הברכה להרה"ק מקאמארנא זי"ע (פר' כי תשא, רעו:)

< < <

והנה תלמידיו החבריא קדישא בודאי היה רצונם עז לזכות בהבטחה זו, אבל כמובן שלא היה לאל ידם לשלם חובותיו, ואולי היה אף להם לעצמם גם כן חובות, ברם בקצה השלחן שם ישב איש אחד, נגיד ושוע אבל איש פשוט, וכשמעו הדברים האלו מפרשים יוצאים מפי הרבי, נכנסו הדברים באזניו, וקירב עצמו אל הרבי ואמר 'רבי, אני מקבל עלי לשלם חובותיו של הרבי כדי שאזכה לחלק עולם הבא'.

הרבי בשמעו הדברים ובראותו את פני האיש, לא היה הדבר לרוחו שההוא יהיה שכנו בעולם הבא, 'עס איז עם עפעס נישט געפעלען דער שכן', אמר לו, לא עליך היתה כונתי רק לחברי (כך היה דרכו לקרוא לתלמידיו), תלמידי וכדומה להם, אבל הוא חזר וטען, הלא הרבי אמר סתם ולא הוציא את עצמי מן הכלל, ואף לאחר שהרבי ניסה להסביר לו שאין זה לטובתו, כי לא ימצא קורת רוח במקום הזה, 'דו וועסט דיך אפילו נישט גוט געפונען אויף אזא פלאץ', והוא באחת ומי ישיבנו שהלא הרבי הבטיח כך בפירוש.

באין ברירה התחיל הרבי לשדלו בדברים ואמר לו, אבטיח לך תמורת זה אריכות ימים, אבל הוא סירב ואמר לא, איני רוצה רק מה שהרבי הבטיח לכתחילה, הרבי ניסה להבטיח לו עשירות עד סוף כל הדורות, והוא עודנו מסרב, ניסה להבטיח לו גוטע קינדער, ברם הוא סירב גם בזה, אמר לו הרבי, אם כן איפוא אבטיח לך שלש אלה ביחד, אריכות ימים ועשירות ובנים טובים, אבל הוא באחת, לא ולא, רק מה שהרבי הבטיח מקודם.

ויהי כראות הרבי כי הוא מתעקש בדבר אמר לו, אם כן אני מסכים, אך צריך אתה לקבל עליך שלש תנאים, ויען ויאמר, אני מסכים לכל מה שיאמר הרבי, אמר לו הרבי, הלא עדיין לא שמעת לדברי התנאים, כי דברים קשים הם למאוד, האחת שיאבד ממך כל מה שיש לך, זאת אומרת הן כל עושר ונכסים, והן כל יוצאי חלציך ואשתך וכו', השנית שתהיה מצורע מכף רגליך עד קדקדך עם יסורים קשים, ולא ימיש ממך הצרעת עד יום מותך, והשלישית שמדי שנה בשנה כל ימי חייך צריך אתה להיות כאן בלובלין על ראש השנה.

ויען האיש ויאמר, הוא מסכים לכל הדברים האמורים, בהיות כן ברכו ברכת המזון, והאיש עלה עם הרבי לחדרו, ועשו חשבון חובותיו של הרבי שעלו לסך ח"י מאות מטבעות של הימים ההם, האיש עמד בדיבורו שילם הכל וילך וישב לביתו.

לא עבר זמן רב והצרות התחילו לבוא עליו, הרחיים שלו נשטפו במים, וסביביו אכלה אש, וככה ירד מכל נכסיו עד שנשאר ערום ובחוסר כל, ופלוני יצא נקי מנכסיו, וכן באו עליו רעות רבות וצרות היותר קשות, שנעדרו ממנו ביתו וזרעו וכל אשר לו, והוכרח לנדוד מעיר לעיר כדרך עניים.

אך בזה היה עדיין מצבו טוב משאר עניים שעדיין היה לבוש בגדי כבוד אשר חזותם הוכיחה עליו שהיה עשיר וירד מנכסיו, על כן ריחמו עליו יותר מעל שאר עניים, ונתנו לו אכסניות וסעודות יותר חשובות ומתנות הגונות.

אך לימים בהיותו בערב שבת קודש במרחץ כשרצה ללבוש מלבושיו ראה שנעלמו ואינם, ויחפש חיפוש מחיפוש ולא נמצאו, והבין שמסתמא גם זה חלק מתנאו, ואנשים שהיו שם בראותם מצבו ריחמו עליו, והביאו לו זה חלוקו הישנה, וזה מכנסיים וכו' וכו', ובזה כבר היה מראהו כשאר אורחי פרחי, והוכרח להצטרף עמם בתהלוכותיהם ואכסניותיהם וכדומה.

אמנם לא ארכו הימים עד שבא עליו גם תנאו השני, שנעשה מצורע מכף רגלו ועד ראשו אין בו מתום, עד שגם הארחי פרחי לא נתקרבו אצלו, ולא הניחו אותו לעלות על עגלה בדרכם מעיר לעיר, והוכרח לכתת רגליו ממקום למקום, וכל זה עלה לו בקושי הן מצד מצבו והן מצד חליו, אבל הוא קיבל הכל באהבה ביודעו מה שיגיע לו עבור כל זה.

ויהי כראות האיש שהנה מתקרב ובא כלות השנה, ויישם אל לובלין

לחיים, מסוגל לרפואה יותר מרופא

שמעתי בילדותי מאיש זקן מופלג אחד, שהזכיר איזה חולה לפני רבינו הק' הרבי זצוקללה"ה מפה לובלין, ושאל אותו על איזה רפואה שצוה הרופא לעשות, והשיב לו: יותר טוב תתן יי"ש להחסידים והם יאמרו לחיים.

שבט מיהודה

דרך תפילה, לחשוב שאין לו אלא רגע זה

"שמעתי ממוזלה"ה [בעל ה"ישמח משה" זי"ע]: ספרו לי שרבינו הקדוש מוה' יעקב יצחק זלה"ה מלובלין בעודו בימי ילדותו, שהיה מתפלל בכוונה גדולה ומאריך. ופעם אחת שאלו אותו מה זאת, ואמר להם: תדעו שקודם התפלה אני חושב מה שעבר אין, והעתיד עוד איננו, כי לא ידע האדם את עתו, ואין לי רק רגע זו שאני עומד בו, ועם לבבי אשיחה על כל פנים ברגע זו אהיה עבד נאמן להתפלל בכוונה, עכ"ד באותה שעה".

רב טוב (פר' חיי שרה ד"ה ויצא יצחק)

יש קונה עולמו בשעה אחת

"סיפר (הרה"ק רי"א מזידיטשוב זי"ע) ששמע מאביו הקדוש רבי בעריש זצללה"ה, איך ששמע מפי קדשו של הרה"ק רשבבה"ג מו"ה יעקב יצחק מלובלין זצוק"ל, אשר בעת היותו אצל המגיד הקדוש האלקי רבי ר' בער ממעזריטש זללה"ה, שפירש דברי הגמרא: 'בכה רבי, ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים', ודקדק, הלא אדרבה היה לו לשמוח שיכולין לקנות העולם הבא בשעה אחת. ותירץ, שהבכיה היתה כי מה נחשב זה העולם הבא שקונים אותו בשעה מועטת, בלתי הסגלת מצוות ומעשים טובים כל ימיו. ואמר לו תלמידו הקדוש מלובלין, אם יתן לי אדמו"ר רשות אענה גם אני חלקי, ונתן לו רשות, ואמר, בי באמת שמח רבי, רק דידוע מגמרא נדרים (נ:) 'יומא דמחייך ביה רבי אתיא פרענותא לעלמא', על בן כשבא לו איזה שמחה בלבו בכה, ובאמת היה לו שמחה לרבינו הקדוש על שיש מי שקונה עולמו בשעה אחת, ונענה רבו המגיד הקדוש אשר פירוש תלמידו הנ"ל טוב מאוד, וכמעט יותר מפירושו" [וכמה מהמוסר בזה אשר המגיד הקדוש שהיה רשכבה"ג ובפרט שהיה לעת זקנותו. ורבה"ק מלובלין היה אז צעיר לימים וקבל דבריו עד שקלסו בפניו].

"ליקוטי תורה וש"ס"
(להה"ק האמרי יוסף ז"ל, בהקדמה)

פעמיו, כדי לקיים גם תנאי השלישי להיות בראש השנה בלובלין וכן היה שהגיע לשם בזמן ועשה שם את יום הדין, לאחר ראש השנה חזר לדרכו ולמנהגו כמקדם, אך מרוב צרה ותלאה כבר נחלש הרבה, וראה שאם יתחיל למשל בראש חודש אב לילך בכיוון העיר לובלין לא יגיע לראש השנה ללובלין, על כן התחיל כבר מחודש סיון או תמוז לכונן דרכו ללובלין, ועל ידי זה הגיע לשם בזמן.

אחר ראש השנה כשהתבונן שוב במצבו הקשה, ראה והבין שאף אם יתחיל מסיון לילך ללובלין, עם כל זה לא יגיע לשם בזמן, לכן השתדל בכל השנה ההיא שלא להתרחק הרבה מלובלין, וכבר מחודש ניסן התקרב יותר ויותר ללובלין, אך לסיבת חולשתו עלה לו כל פסיעה ופסיעה בקושי רב.

על אף השתדלותו הנמרצה ראה לצערו שהנה מתקרב ראש השנה והוא לפי מידת הילוכו עודנו רחוק מאוד מלהגיע לשם בזמנו, ככה נמשך הדבר עד שכבר היה ליל זכור ברית (ליל ער"ה), והוא עודנו עומד על אם הדרך, אשר אף שהוא קרוב מאוד ללובלין, אבל לפי ערכו רחוק היה מהעיר, נשבר לבו בקרבו מאוד, בחשבו מה שהי' לו, ומה שנאבד ממנו, ומה שהיה יכול להגיע אליו.

הוא שוכב על הדרך ושומע שנוסעים עגלות מלאות יהודים להיות אצל הרבי בראש השנה, וניסה לצעוק להם אך אין שומע לו, אחר כמה שעות כבר פסקו גם נסיעת העגלות, ולא ידע לשית עצות בנפשו, לפתע שמע קול עגלה נוסעת, ובשארית כוחותיו שטח את עצמו על רוחב הדרך, וחשב לנפש יהיה מה יהיה, אם יקחו אותי ללובלין הרי טוב, ואם לא יקחו אותי והסוסים והעגלה יעברו עלי ומתוך כך ימות גם זה טוב, שאם כן הרי ראש השנה שעברה היתה ראש השנה האחרונה שלו עלי אדמות, והיה בלובלין.

כשהעגלה נתקרבה אצלו ראה הבעל העגלה שאיש שוכב על רוחב הדרך, עצר את העגלה וירד ושאל אותו מה זה ועל מה זה, והוא מחמת חולשתו לא היה יכול כמעט לדבר, ולא ענה רק "קיין לובלין", דהיינו שיקחו אותו ללובלין, והלך הבעל העגלה ליטול רשות ממי ששכר אותו אם ירשו לו ליקח גם את האיש הזה, והנה בעגלה זו היה הגה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע, שנסע עם חברייא להסתופף בצל רבו בראש השנה, וכשמעם שאיש אחד רוצה שיוליכוהו ללובלין, ירדו שני אנשים מהעגלה וישומו את האיש על העגלה, כי מעצמו לא היה יכול לעלות על העגלהמרוב חולשתו, ויסעו ללובלין.

בהגיעם העיר שאלו ממנו לאן יוליכוהו, ואמר להקדש, ויוליכוהו לשם וישימו אותו שם על המיטה, והם הלכו לאכסניא שלהם לכונן עצמם לקבל פני רבם, 'צו גיין שלום נעמען', בהיכנס השר שלום לבית הרבי לקבל פניו, ראה שהגבאים מתלחשים זה עם זה, והיה נראה לו שהם מדברים ממנו, ניגש אל אחד מהם ושאלו אם יכול להיכנס אל הרבי, אך הלה ענה לו בשפה רפה שהרי צוה עליהם שלא להניחו ליכנס אליו, 'דער רבי האט נישט געהייסן אייך אריין לאזן'.

ויהי כשמעו כן נשבר לבו מאוד ויאמר בלבו נראים הדברים שאיני ראוי לקבל שלום מהרבי, והלך בחזרה להאכסניא שלו ופשפש במעשיו והרהר בתשובה, עד ששיער בנפשו שכבר הוא ראוי לקבל שלום מרבו ואז חזר לבית הרבי, אך הגבאי אמר לו שטרם באה פקודה אחרת מהרבי, וממילא הפקודה הראשונה עדיין בתוקפה שלא להניחו להכנס, אז נשבר לבו עוד יותר, דלא זו בלבד שאינו ראוי לקבל שלום מרבו, אלא עוד רימה את עצמו שהוא חשב שכבר הוא ראוי לכך, ואין הדבר כן.

וחזר עוד הפעם להאכסניא, והוסיף אומץ בתשובה ופשפש במעשים, עד שחזר והחליט בנפשו שעכשיו הוא ראוי לקבל שלום מרבו, וחזר ללכת לבית הרבי, בדרכו שמע שציווי הרבי לא ליתן לו להיכנס יש לו שייכות עם האיש שהוא הביאו ללובלין, ויהי בעלותו לבית הרבי, והגבאי חזר ואמר לו שטרם באה פקודה אחרת מהרבי, אזר עוז בנפשו, (היה תקיף בטבעו) וניגש אל פתח חדר הרבי ונכנס אל תוך החדר פנימה.

ויהי כראות הרבי אותו קם מעל כסאו וישם אל החלון פניו, כרגע נפל לבב השר שלום בקרבו, בראותו האיך שהרבי מסרב ליתן לו שלום, אבל חיזק את עצמו ואמר, 'א יוד ליגט אויפן וועג און בעט מ'זאל אים ברענגען קיין לובלין, און מ'ברענגט עם, קומט פאר דעם אז מ'זאל נישט שלום געבען', ויסב הרבי פניו אליו ויאמר לו, הלא כבר הבאת אותו.

ובתוך כך ניגש הרבי אל ארגז הספרים ונטל משם ספר אחד, הספר ברית מנוחה על דרך הקבלה, ואמר לו, קח ספר זה ועלה אל האיש הלז, ותלמד עמו את הספר כולו מרישא עד גמירא, אל תזוז משם עד שתגמור עמו את כל הספר כולו, וכשיגיע זמן תפלה תתפלל ותחזור ללימודך, ואני אשלח לך סעודת יו"ט אם תצטרך לכך, וגם שופר אשלח לך אם תצטרך לכך, רק אל תזוז משם עד שתגמור עמו את כל הספר כולו.

השר שלום זי"ע עשה כן ועלה אל האיש ואמר לו, הרבי שלחני שאלמוד עמך את הספר הזה, והתחיל עמו בלימודו, והלה קלט את הלימוד, 'און ער האט נישט קשה'דיג מקבל געווען', (הגה"צ מוואידיסלאב היה רגיל להוסיף, שהדבר מובן, שהרי היו כאן שלש כוחות, כוחו של הרבי מלובלין, וכוחו של הרבי מבעלזא, והיהודי הזה הלא היה מזוקק שבעתיים).

ככה למד עמו עד זמן מנחה של ערב ראש השנה, והתפללו מנחה ומעריב, ביני לביני הביאו להם מבית הרבי סעודת יום טוב, אכלו סעודת יו"ט ושוב חזרו ללימודם, ככה למדו יחד עד סמוך לעלות השחר שאז גמרו כל הספר כולו, ויהי כגמרם ראה הרבי מבעלזא השתנות בפני האיש והכיר עליו ששבק לכל ישראל חיים, והוא הלך למנוחות, כראות הרבי מבעלזא כן, שם פעמיו אל בית הרבי, והספר ברית מנוחה בידו, הרבי כבר חיכה לבואו, וכשבא אמר לו הרבי בערך כהאי לישנא, "האסט עם גאנץ שיין אהער געשטעלט", וכך אני נותן לך ספר זה במתנה.

אחר פטירת השר שלום זי"ע מבעלזא, חילקו יורשיו את הדברים החשובים שבא להם בירושה על ידי גורל, כי דברים כאלו קשה להעריך שויים, בין דברים אלו היה גם הספר ברית מנוחה הנ"ל שקיבלו השר שלום זי"ע במתנה מהרבי מלובלין, ונפל הספר בגורל לממלא מקומו הגה"ק המהר"י מבעלזא זי"ע, ואז סיפר מה ששמע מאביו האיך בא הספר לידו, אחר פטירת המהר"י ז"ל חילקו גם יורשיו הדברים החשובים בגורל, נפל הספר בגורלו של ממלא מקומו הגה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע, ואז סיפר גם הוא מה ששמע אביו, ששמע מזקינו, המעשה איך שבא הספר לידו, (אחר פטירת המהרי"ד ז"ל נפל הספר בגורלו של בנו הגה"צ מבילגורייא זצ"ל).

ה' אב

הגה"ק רבינו יצחק לוריא אשכנזי זי"ע האר"י הק'

לא באנו לכתוב מגדלותו כי "אילו באתי להודיע למעכ"ת כל נפלאותיו וכל תוקף גבורותיו אשר עשה האר"י זי"ל לעיני כל ישראל בארץ הצבי פה צפת תוב"ב, אשר סיפר לי מורי מהר"ר מסעוד מערבי נר"ו, ומכמה רבני ארץ אשר יצקו מים על ידו, ועיניהם ראו דברים מבהילים ממנו לא נראו בכל הארץ מימי התנאים כרבי שמעון בר יוחאי ע"ה, הי' בו כל המעלות, והי' מכיר בכל מעשי בני אדם, וגם אפילו במחשבותיהם, והי' מכיר בכל בחכמת הפרצוף, ובנשמת בני אדם, ובגלגולים, והי' יודע לומר גלגולים של רשעים שנתגלגלו בעצים ובאבנים או בבהמות ובעופות, והי' יודע לומר מה שעבר על האדם ממצוות ועבירות מזמן קטנותו, והי' יודע המקום שפגם למעלה, ועל פי הפגם נתן תקונים, והי' יודע אימתי נתקן הפגם הזה, והי' יודע בצפצוף העופות ובהתעופפותם השיג דברים נפלאים" (אגרות שלומים), **לכן אמרנו לכתוב רק סדר שנותיו, וטפה מגדולתו כאשר תחזנה עיניכם:**

אלה תולדות יצחק

נולד בירושלים, בשנת ה' אלפים רצ"ד לאביו הג"ר שלמה ממשפחת המהרש"ל שהי' חסיד גדול, ולאמו שגם היא היתה חסידה, וכשנולד, נתגלה אליהו לאביו ואמר לו: הזהר ביום מילתו של זה הנער שלא תמול אותו עד שתראני עומד אצלך בבית הכנסת, וכיון שהגיע יום השמיני, והוליכו את הנער לבית הכנסת לימול, והי' אביו מסתכל לכאן ולכאן אם אליהו ז"ל שם, ולא ראהו, ועשה אביו שהיות מכאן ומכאן כמו חצי שעה ויותר, וכל הקהל עומדים ותמהו על מה הוא מתעכב כל כך, עד שגערו בו כל הקהל, והוא לא שת לבו אל צעקתם והמתין, בין כך ובין כך בא אליהו ז"ל, ואמר לאביו שב על הכסא, והוא ישב והילד בידיו, בא אליהו ז"ל ויושב על גבי חיקו של אביו, ולקח הילד מיד אביו ושם אותו על גבי חיקו, ותפס את הילד בשתי ידיו, והמוהל מל, ולא ראה שום אדם רק אביו לבדו, ולאחר שנמול, נתן הילד לאביו ואמר לו קח את הילד והחזק בו, כי אור גדול יצא ממנו לעולם, ויגדל הילד לעבודת האל וילך הלוך וגדל עד כי בהיותו בגיל שמונה לא הי' שום בעל תורה יכול לעמוד לפניו מעוצם פלפולו, באותו זמן נתייתם מאביו, מתוך עניות ירד עם אמו למצרים לדודו אחי אמו ר' מרדכי פראנסיס שהי' עשיר גדול, שם התחיל ללמוד בישיבת הרדב"ז זלה"ה תחת השגחת של רבו הרב בצלאל אשכנזי זי"ע בעל מחבר ספר "שיטה מקובצת" שהי' גם רבו, ועלה ונתעלה בלימוד תורת הנגלה בחריפות ובפלפול ובסברא.

ימי ההילולא

בעלי ההילולא במשך ימות השבוע הבעל"ט

ד' אב

- רבי מנחם עזריה מפאנו ב"ר צחק ברכיה (רמ"ע מפאנו) - שפ"ה
- רבי אפרים ב"ר יחזקאל מקאזמיר - תרס"ד
- רבי בן ציון מבאבוב ב"ר שלמה - תש"ג
- וחתנו, רבי יחזקאל שרגא מקראקא ב"ר יצחק ישעי' מטשחויב - תש"ג

ה' אב

- רבינו יצחק לוריא אשכנזי ב"ר שלמה (האר"י הק') - של"ב
- רבי מאיר ברבי אב"ד פרעשבורג (מהר"ם ברבי) ב"ר שאול - תקמ"ט
- רבי חיים מקראסנא ב"ר צבי הירש - תקנ"ג
- רבי ארי' לייביש ממאגרוב ב"ר יהושע מבעלזא - תרצ"ה
- רבי חיים עוזר גראדזענסקי ב"ר דוד שלמה (אחיעזר) - ת"ש

ו' אב

- רבי נתן מאז מפראנקפורט ב"ר שלמה (בנין שלמה) - תקנ"ד
- רבי מרדכי שמורלר ממיקאלייב ב"ר נפתלי צבי - תרכ"ד
- רבי יוסף חיים מוויעליפאלי ב"ר אברהם - תש"ב

ז' אב

- רבי מנחם ב"ר זרח (צדה לדרך) - ה"א קנ"א
- רבי שמחה הכהן ראפאפארט אב"ד לובלין ב"ר נחמן - תע"ח
- רבי משה גרינוואלד מחוסט ב"ר עמרם (ערוגת הבושם) - תרע"ו
- רבי אלעזר מאושפיצין ב"ר יהושע מקאמינקא - תש"ג

ח' אב

- רבי מיכאל גליקליך מנאנאש ב"ר יעקב - תר"ט
- רבי שמואל שמעלקא טויבש אב"ד יאם ב"ר אהרן משה - תרכ"ו
- רבי מנחם בראדי מקאלוב ב"ר אברהם (באר מנחם) - תרצ"ח

ט' אב

- רבי יעקב יצחק (החוזה) מלובלין ב"ר אברהם אליעזר הלוי - תקע"ה
- רבי יעקב מאיר אסאד מסערדעהעלי ב"ר אהרן שמואל - תרס"ה

י' אב

- יששכר בן יעקב משבטי י-ה - ב"א שי"ח
- רבי דון יצחק אברבנאל ב"ר יהודה (אברבנאל עה"ת) - רס"ח
- רבי דוד פורקעס (תלמיד הבעש"ט) ב"ר ישראל מאיר - תקל"ד
- רבי שלום הכהן יאלעס מסטריא ב"ר אורי הכהן מסאמבור - תרפ"ה

י"א אב

- רבי הלל מפאריטש ב"ר מאיר - תרכ"ד
- רבי אהרן מסטאלין ב"ר ישראל - תש"ב

האיש מקדש

כשנעשה בן ט"ו שנים גבר בחכמתו ובפלפולו על כל חכמי מצרים, ואז בשנת ש"ט, נתן לו דודו את בתו לאשה, אחר הנשואים התבודד עם רבו הרב בצלאל אשכנזי ז"ל שבע שנים עד שנת שט"ז, וביחד עסקו בתורת הנגלה ועזר על ידו בחיבורו חלק מהשיטה, אחר כך התבודד לבדו שש שנים בחצר ביתו, עד שנת שכ"ב, ועסק בלימוד הזוהר, עד שנגלה אליו אליהו הנביא זכור לטוב, ואמר לו שיתבודד במקום מרוחק מביתו, אז פרש להתבודדות נוספת משך שבע שנים בבית בודד על גדות נהר נילוס, הוא לבדו ואין איש אתו, רק בעשב"ק סמוך לחשיכה הי' בא לביתו ולא הי' שח עם שום אדם, ואפילו עם אשתו, אלא בהכרח גדול, ובלשון הקודש הי' מקצר ועולה, שם זכה לרוח הקודש, ולפרקים נתגלה אליו אליהו הנביא ז"ל ומלמדו סתרי תורה, וזכה שבכל לילה עלתה נשמתו ובאו גדודים של מלאכי השרת לשומרו בדרך עד שהכניסהו במתיבתא דרקיע, והיו שואלים באיזה ישיבה הוא בוחר לישב, והוא בחר פעם בישיבת רבי שמעון בן יוחאי, פעם בישיבת רבי עקיבא, פעם בישיבת רבי אליעזר הגדול, פעם בישיבת הנביאים וכדו'.

עלייתו לאה"ק

ובסוף שבע שנים אלו אחר העשרים שנים של הפרישות הגדולה שעשה במצרים, נתגלה אליו אליהו הנביא ז"ל הוא הי' אז בן ל"ו שנים, ואמר לו כבר הגיע העת סמוך לפטירתך, ועלה לצפת תוב"ב, ושם תמצא מהר"ר חיים ויטאל נר"ו, אותו תמשך אחריו סמוך ידך עליך, ומסור לו כל חכמתך, כי הוא ימלא את מקומך, וכל עצמותך לא באת לעולם הזה אלא לתקן נשמתו של רבי חיים, כי היא נשמה יקרה מאד, ועל ידך יזכה לחכמה, ויצא ממנו אור גדול לישראל, ואני מבטיחך שאתגלה אליך בכל עת שתצרך לי, ואגלה לך רזי עליונים ותחתונים, וגם הקב"ה ישפיע עליך רוח הקודש אלף ידות מה שלא תוכל לזכות פה על האדמה הטמאה, לאחר חששות רבות עלה אר"י מבבל, והגיע לצפת בשנת ש"ל בהיות בן שלושים ושש שנים, בהגיע לצפת הי' עוד מרן ר' משה קורדובארי זי"ע הרמ"ק בחיים חיותו, והצטרף לישיבת המקובלים של הרמ"ק.

ראש החברייא קדישא

אחר זמן מועט נח נפשי' דהרמ"ק ביום כ"ג תמוז שנת ש"ל, לפני פטירתו קיבץ את תלמידיו ואמר להם: ממשיך דרכי יהי' אחד מתלמידיי הלומדים בישיבתינו היום, שיראה את העמודא דנהורא מלוה את מיטתי לאחר פטירתי, ודעו לכם ששיטתו בקבלה היא אחרת משיטתי, אמנם חלילה לכם מלהרהר אחריו כי ההשגחה העליונה הועידה אותו להפיץ בעולם את תורת הקבלה, וכל החולק עליו טועה הוא, כשהגיעו עם המיטה בבית החיים והתחילו ללכת למקום אחר צעק האר"י לאן אתם הולכים אני רואה עמודא דנהורא שלוה כל הזמן את המיטה הולך בדרך אחר והראה להם לאן ללכת, וראו התלמידים כי האר"י הקדוש הוא הממשיך דרכו של רבם הרמ"ק, בימים הראשונים כשהתחיל האר"י למסור השיעורים התנגדו לכך התלמידים שהי' שונה מדרך הלמוד של רבם, אמנם לאחר מכן שוכנעו שאלו ואלו דברי אלוקים חיים, ועיין בשה"ג (חלק גדולים מערכת י שלב) וז"ל: ושמעתי מחכם זקן אחד שקיבל מהזקנים שרבינו האר"י זצ"ל אחרי פטירת רבינו הרמ"ק זצ"ל התחיל לדרוש קצת בקבלה, והרב הגדול שהיה רבה דרביה הרב בצלאל הוא הרדב"ז זצ"ל (שגר כבר באותו עת בצפת) אמר לו שלא ידרוש ברבים בנסתרות וחזר פעם אחרת לדרוש ושלח לקרותו הרדב"ז, וביני לביני נתגלה אליהו זכור לטוב להרדב"ז וכשבא האר"י לפניו אמר לו לך בכחך ודרוש על דרך האמת כי לך נאה, זהו תורף הדברים בקצור עכ"ל, ואז התחיל האריז"ל לעשות פעולות שרח"ו יבוא ללמוד עמו, בשנת של"א התחיל ללמוד עמו, ונמשך תלמודם שנה ועשרה חדשים, עד הסתלק ארון האלקים ביום שלישי בחמישי באב ה'של"ב.

מגדלותו בתורה

מרן רבינו האר"י ז"ל הי' גדול בתורה מאד אשר אין לנו השגה בכלל את השגותיו בתורה הן בנסתר שידוע לכל, ועל התורה הזאת ירד לעולם כמו שהוא אמר בעצמו וז"ל בספר שם הגדולים (חלק גדולים – מערכת י אות שלב) האר"י ז"ל והרב יצחק אפומאדו והרב יצחק פאסי היו שלשתם תלמידים יושבים לפני הרב הגדול הרדב"ז ז"ל. והאר"י ז"ל כשהיה בן טו"ב שנה יום א' נכנס ואמר לפני הרדב"ז ג' יש כאן ששמם יצחק ותמה הרב על דבריו וא"ל מה כונתך בני ומה חידוש אמרת, א"ל רבי כונתי ששלשתנו שוים בשם וכל א' נפרד לענין אחר, אני אתעסק בקבלה וחבירי כמה"ר יצחק אפומאדו יצא שמו בכל העולם בחכמת העיון וחבירי הח"ר יצחק פאסי יהיה גדול להפציר על כל ענין ולעשותו בהפך. ונתקיימו דבריו שהאר"י זצ"ל גדל מאד בחכמת הקבלה וכמהר"י אפומאדו הראה כחו ונפלאות עיונו בשלוניקו בימי מהרשד"ם, ומהר"י פאסי היה מפציר בכל ענין. עכ"ל, ועיין שם עוד וז"ל: וכבר נודע ששאלו תלמידיו אמאי אינו מחבר ספר מחכמתו הגדולה בקבלה, והשיב שלא הי"ל מציאות כי תיכף נפתחים לו מעינות החכמה ואין בו כח לכתוב, ואפילו כשהיה מדבר היה לו טורח למצוא צנור קטן לדבר אליהם. ובתחלת דבר ה' בו כתב פי' ספרא דצניעותא ואיזה ענינים בחכמת האמת ומהרח"ו קבצם עכ"ל, וכבר הבאנו לעיל שבכל לילה היתה נשמתו עולה לרקיע ומלאכי השרת הי' מולכים אותו לאיזה היכל שהוא רצה, ללמוד, ומעשה שהי' ישן מורי ז"ל ביום שבת שינת צהרים, ונכנס רבי אברהם הלוי ומצאו שהי' ישן ב' או ג' שעות... ומצאו שהי' מרחש בשפתיו, בין כך ובין כך נתעורר הרב, אמר לו ימחול אדוני שהקצתי אותו, אמר לו ומה הי' אדוני מרחש בשפתיו, אמר לו חייך שעסקתי עכשיו בישיבה של מעלה בפרשת בלק ובלעם דברים נפלאים, ואמר לו יאמר מעכ"ת לי מהני מילי מעלייתא, אמר לי חייך, אם הייתי דורש

שמונים שנים רצופים יומם ולילה מה ששמעתי עתה איני יכול להשלים, (פרי עץ חיים שער ק"ש שעל המיטה), עיין מה שכתוב באגרות שלומל, (ששלח הרב שלמה שלומל זצ"ל שחי בתקופת הרח"ו והשליך אחרי גוו כל מחמדי תבל כדי לזכות ולעלות ולהסתופף בחבורת תלמידי האריז"ל, ושלח אגרות לרבני ולמקובלי חו"ל לפרסם את אורו הגדול של האריז"ל), וז"ל: ואני הצעיר שלמה מעיד שדברתי עם אלמנתו של רבי יוסף קארו ז"ל, וסיפרה לי שמהרי"ק ה' לו בן נחמד, ושידך אותו עם בתו של האר"י ז"ל והלך מהרי"ק עם בנו לסעודת אירוסין לביתו של האר"י ז"ל, כיון שחזר אמר מהרי"ק לאשתו, אשתי אשתי, מה אומר לך או מה אספר מהרזים ומהטעמי התורה והמצוה, וכמה ידיעה הרווחתי עתה בזה הסעודה מפה הקדוש של רבי יצחק אשכנזי, היכן הוא כח ביד שום מלאך לידע מה שיודע הוא, אין זה כי אם נשמה אחת מהנביאים הראשונים, שאפילו תנא אינו יכול לומר מה שאמר הוא, אבל אני מפחד עליו בעוונותינו הרבים מאד, שזה הדור הגרוע לא יכול לסבול רוב קדושתו, ויוקח ויאבד מהם בקצור שנים בעוונות, וכן הי', עכ"ל,

גם בתורה הנגלה הי' חכם גדול ואדיר כמו שהעיד תלמידו רבינו מהרח"ו ז"ל בשער רוח הקודש (דף יא ע"ב) שהי' תמיד מעיין ששה פירושים של פשט בהלכה כנגד ששת ימי החול, ופירוש שביעי על דרך הסוד כנגד יום השבת עכ"ל, וכמו שכתבנו לעיל שהי' לומד עם רבו ר' בצלאל אשכנזי תורת הנגלה שבע שנים בהתבודדות, וז"ל בספר שם הגדולים (חלק גדולים – מערכת י אות שלב) ובבחרותו כתב שיטה על מסכת זבחים בחברת רבו הרב בצלאל. ושמעתי מפי הרב מהר"א אלפנדארי הרב המחבר יד אהרן שהוא ז"ל היה בידו שיטה זו והיה מפורש שם על כל חידוש שמא דמאריה עליה הרב בצלאל או האר"י, ובעוה"ר נשרפה בשרפה אשר היתה באיזמיר עם כל ספריו. גם בתוך שו"ת מרן כ"י (ב"י) ראיתי שכתוב שם שאלה ששאל החכם השלם המקובל כמה"ר יצחק אשכנזי, ולפי הרשום בדעתי היתה השאלה בנדון א' מדיני ממונות והיה מצדד צדדים בשאלה מבלי הזכיר שום ספר. ומרן יסד תשובתו על השאלה וכתב נראה שהחכם השלם השואל אמר צד זה משום ס' פוסק זה וכתב דבר זה לצאת י"ח פוסק זה, וכיוצא כל התשובה כמעט לבאר דברי השאלה אדני פז סברת הפוסקים היא והסכים למה שנראה שנטה דעת הרב השואל. גם בהקדמת ספר תמת ישרים כתב שהי"ל הר"ן מוגה משני מאורות הגדולים הרב בצלאל והאר"י זצ"ל, עכ"ל, ועיין מה שכתב הרח"ו ז"ל (בשער המצוות) בסדר יומו של רבו, ... ולאחר מכן (אחר תפילת שחרית) באו שיעוריו התמידים הקבועים יום בעיון הגמר, עכ"ל, וחוץ משיעוריו שהי' נותן לתלמידיו אחר עריכת תקון חצות עד עלות השחר בתורת הח"ן, ושאר שיעורים שהי' נותן בתורה זו בשאר שעות היום על הרי ושדות צפת, הי' נותן שיעור בקיאות מדי יום ביומו לא יחסר, כמ"ש הרח"ו ז"ל בספר "תעלומות חכמה" וז"ל: גם כל רב ישיבה שלומד בישיבתו אחת משלש מסכתות אלו, והם, יבמות ונדה ובתרא, הוא מסוכן שימות טרם תשלום אותה לקרותה, רש"י ז"ל נפטר במסכת בתרא, ומורי זלה"ה נפטר בהיותו קורא מסכת יבמות פרק בקיאות עם תלמידיו עכ"ל.

יודע מחשבות אדם

ואילו באתי להודיע למעכ"ת כל נפלאותיו וכל תוקף גבורותיו אשר עשה האר"י ז"ל לעיני כל ישראל בארץ הצבי פה צפת תוב"ב, אשר סיפר לי מורי מהר"ר מסעוד מערבי נר"ו, ומכמה רבני ארץ אשר יצקו מים על ידו, ועיניהם ראו דברים מבהילים ממנו לא נראו בכל הארץ מימי התנאים כרבי שמעון בר יוחאי ע"ה, הי' בו כל המעלות, והי' מכיר בכל מעשי בני אדם, וגם אפילו במחשבותיהם (אגרות שלומל), הרבה הרבה יסופר מגודל כח זו מלכוון מחשבות אדם, הובא בספר מעשה צדיקים, דרכו של הבית יוסף ז"ל שהי' מתפלל ביחד עם האר"י בכל יום, האר"י הק' הי' מתפלל עם כוונות ומתעכב הרבה, משא"כ הב"י התפלל על דרך הפשט, פ"א השלים האר"י הק' את תפלתו והב"י עמד עוד בתפלתו, והרבנים שבבית המדרש המה ראו כן תמהו מהו הענין, אחר כך קרא האר"י הק' את שמש בית הכנסת ואמר לו לך להב"י ואמור לו באזניו, שזה משנה ערוכה במסכת כלאים, ושמע הב"י ואמר, האמת כך, ולא חדשתי שום דבר בתפלתי שום חידוש, אלא כשעמדתי בתפלתי עלה בדעתי מרדעת של חמור אם יש בה משום כלאים, ונתעלמה ממני שהיא משנה ערוכה, ולפיכך הייתי מחשב בדינה ולא התפללתי, שוב פ"א הי' שהב"י הי' מאריך מאד בתפלתו והיו כל הקהל ממתינים עליו, אחר זמן שעדיין לא גמר להתפלל, שלח האר"י לומר לו בזה הלשון: "זיעת חמור אינה מחמצת", ומיד כששמע הב"י זה, גמר תפלתו ופסע לאחוריו, ויכלו הקהל להמשיך בחזרה, אחר התפלה שאלו תלמידיו לפשר הדבר, השיב להם הב"י סיים כבר מקודם את תפלת שמונה עשרה, אך כאשר נשא עיניו כדי לפסוע לאחור, הבחין בעד החלון בשיירת חמורים עמוסים שקי חיטים הולכים בדרך, והיו החמורים מזיעים הרבה מחום היום ומעומס המשא, והב"י הי' יודע שאלו החיטים נועדו לאפיית המצות, אזי התחיל מעיין אם יש בהזעת החמורים חשש חימוץ, והוא ראה זאת שלח לו כנ"ל, (עיין בשו"ע סי' תנ"ג סעיף ז).

לא נשאר ארבה אחד

מצינו בכתבי האר"י ז"ל, וזה לשונו, פעם אחת ישב האר"י עם תלמידיו בשדה ובאותו שדה היה קבור הנביא הושע בן בארי, ודרש האר"י ז"ל סתרי תורה. ובאמצע הדרשה אמר האר"י ז"ל למען השם, מהרו וקבצו מכם צדקה ונשלח ליד עני אחד שישב סמוך אצלינו ודר במקום פלוני, ושמו ר' יעקב אלטרו"ץ שהוא יושב ובוכה וקורא תגר כלפי מעלה על עניותו וקולו הולך למעלה ובוקע כל הרקיעים, ונכנס לפני ולפנים והקב"ה הוא מלא חימה על כל העיר כולה בעבורו שאינן מרחמים עליו. ועתה אני שומע הכרוז יוצא בכל הרקיעים בגזירת עירין פתגמא שיבא ארבה כבד על כל סביבות צפת

ויאכלו כל התבואה מגדיש ועד קמה ועד כרם זית, לכן מהרו ושלחו לו צדקה אולי נוכל לבטל הגזירה בעזרת האל. ותיכף ומיד נתן כל אחד ואחד כנדבת לבו ולקח האר"י ז"ל המעות ונתן המעות ליד תלמידו רבי יצחק הכהן, וצוה שימהר לילך לבית ר' יעקב אלטרו"ץ ליתן לו המעות. וכן עשה ר' יצחק הכהן והלך במהירות ובזריזות לבית ר' יעקב אלטרו"ץ ומצא אותו בוכה ומתחנן לפני פתח ביתו, אמר לו רבי יצחק למה אדוני בוכה, והשיב לו ר' יעקב הנ"ל שנשברה לו חבית של מים ואין לו שום פרוטה ליקח אחרת במקומה ואינו יודע מה לעשות מרוב הצער של דלות ועניות, מיד נתן לו ר' יצחק הכהן אותן המעות ושמח שמחה גדולה ובירך אותו. וכשחזר ר' יצחק הכהן אצל רבו האר"י ז"ל אמר האר"י ז"ל, נתבטלה הגזירה ואין חשש בה עוד. ובעודם מדברים התחיל לנשב רוח גדול מאד שנשא הארבה עד אין מספר ונבהלו התלמידים והשיב להם האר"י ז"ל אל תיראו שכבר בטלה הגזירה, וכן היה שהיו כולם פורחים לים הגדול ושם נטבעו ולא נשאר במדינה עד אחד, עד כאן לשונו. (ספה"ק קב הישר פרק ט)

להתאבל על חורבן בית המקדש

ודע מה שכתוב האר"י ז"ל על מוהר"ר אברהם הלוי שחיבר התיקוני שבת, שהיה דירתו בצפ"ת תוב"ב ובכל חצות לילה היה קם וסובב כל הרחובות של יהודים, ונתן קולו בקול מר ואמר: אחינו בית ישראל הלא ידוע לכם שהשכינה בעונותינו הרבים בגלות ובית מקדשינו היה לשריפת אש וישראל הם בגלות המר וסובלים יסורים עיניים קשים ומרים ונהרגו כמה חסידים וחסידות בחורים ובתולות זקנים עם נערים בארבע מיתות בית דין, וניתלין ונידונין במיתות קשות ומשונות, ואתם שוכבין על מטותיכם בהשקט ובטח קומו ונצעק אל ה' אלקינו שהוא מלך רחום וחנון אולי ישמע ה' את קול תפלתינו וירחם על עמו שארית פליטת ישראל.

והיה החסיד צועק ולא נתן מנוחה לכל בני העיר והיו קמים כולם בשעה חדא לבתי מדרשות והיו אומרים התיקון חצות, ואחר כך היו לומדין איש איש כפי השגתו, יש מהן היו עוסקין בדברי קבלה ובזוהר ויש מהן היו עוסקים בגמרא ובמשניות ויש מהן היו עוסקים בתורה ונביאים וכתובים, ואחר כך היו אומרים פזמונים ובקשות עד אור היום והיו מעוררים רחמים.

והרב האר"י ז"ל היה מפליג בחסידותו ואמר על החסיד ר' אברהם הלוי ז"ל שהוא היה גלגול של ירמיהו הנביא. ופעם אחת אמר לו האר"י ז"ל דע כי שלמו ימיך והגיע ימיך למות אם לא שתעשה תקנה אחת שאלמדך, ואם תעשה אותה תקנה זו אזי תחיה עוד כ"ב שנים, וזו היא התקנה שלך שתלך לירושלים ושם תלך להתפלל לפני כותל המערבי ותשפוך תחנתך ותזכה לראות השכינה.

ואז הלך החסיד לביתו וסגר עצמו ג' ימים וג' לילות בתענית שק ואפר ואחר כך הלך החסיד לירושלים ובא לפני כותל המערבי בתפלה ובתחנונים בבכיה גדולה, ואחר כך ראה על גבי הכותל צורה דוגמת אשה מלובשת שחורים ותיכף מרוב פחדו נפל על פניו ארצה והיה צועק ובוכה בבכי גדול ואמר אוי לי שראיתיך בכך אוי אהה על נפשי והיה מאריך בבכיה וזעקות והיה ממרט שערות ראשו עד שנתעלף ונרדם. ואז ראה בחלום שבאה אליו השכינה בבגדים נאים ואמר התנחם בני אברהם כי יש תקוה לאחריתך וישובו הבנים לגבולם כי אשיב את שבותם ורחמתי אותם. ויקץ וישא את רגליו וחזר לצפת ובא אל האר"י ז"ל ותיכף אמר האר"י ז"ל אני רואה בך שזכית לראות פני השכינה, ומעתה תהיה בטוח שתחיה עוד כ"ב שנים. וכן הוי שהחסיד היה חי אחר זה המעשה כ"ב שנים. (ספה"ק קב הישר פרק צג)

אחרית ימיו

יום אחד הלך עם החברייא לגוש חלב על ציון קבר שמעי' ואבטליון, אמר להם שיתפלל על משיח בן אפרים שלא ימות, והחברייא לא ידעו שבשבילו הוא מדבר, ואח"כ נתברר הדבר, שמת תוך תקופה קצרה, אח"כ בלמדם איזה תוספתא שאל הרח"ו פירושו אמר להם שאין רשות לגלות, ולמען ה' אל תפצרו בי כי אם אפרשנה תתחרטו אח"כ, ולא קבלו החברייא את דיבוריו ויפצרו עוד בדבר, עד שפירשה, ויהי ככלותו לפרש אמר להם הזהרתי אתכם כמה פעמים שלא תפציר בי, ועתה דעו לכם שעתה נגזרו עלי שאסתלק בזאת השנה, מעיד אני שמים וארץ שאין אני דואג על הסתלקותי אלא דואג אני איך אעזוב אתכם בלתי מתקונים, ויחדרו כל החברייא ויבכו בכיה רבה, אז אמר להם בואו ונסגיר עצמנו ואפרש לכם איזה סודות קודם שאסתלק, וגילה סודות עמוקים מה שלא נגלה לתנאים ולאמוראים, אחר כמה חדשים נפלה קטטה בין החברייא, אז אמר להם שראה את הס"מ ואמר פסוק זה גם אתם מלככם תספו (שמואל א יב") מכאן נראה שניתן רשות לשלוט בי בשביל הקטטה, ובמעט ימים חלה הרב את חליו אשר מת בה, ויהי בחליו בירך את כל החברייא, והחזיק את ר' חיים ויטאל ונשקו וברכו, ויצו להחברייא להזהר בכבודו, ופתח את פיו בחכמה ודרש להם סודות עמוקים, ובאמצע הדרוש פתח עיניו ואמר חברי מה טוב ומה נעים היום הזה אשר הבית הזה מלא, אשר אין מקום להניח אפילו גרגיר חטה, וכל המתיבתות אשר ברקיע ננעלו ובאו לכאן, ללוות נשמתי, לכן אחר יציאת נשמה אל תניחו שום טמא שיגע בי, אלא החברים יתעסקו ברחיצתי, ואחר הרחיצה יוליכו אותי לבית הטבילה ושם אני אטבול את עצמי, ויהי כדברו דברים אלו ראה את ר' יוסף כהן עומד, אמר לו מהר וצא לך חוצה, כי אתה כהן, והנה בצאת ר"י כהן יצתה נשמתו בנשיקה, והוא הי' אז בן ל"ח שנה, אז געו כל החברייא והעומדים שם בבכיה גדולה, וטבלו החברייא ונתעסקו ברחיצתו, והוליכוהו לבית הטבילה, ואמרו ימחול האדון ויעשה הטבילה כאשר אמר, באותה שעה הרכין ראשו וטבל מעצמו ד' טבילות, והלבישוהו אותו והולכיהו לבית החיים הלוך ובכה, והרח"ו נטרפה דעתו מרוב צערו, עד שבשעה שרצו להניחו בקבר נפל לרגליו, ובקושי גדול הסירו אותו מעליו (סדר אשכבתי' היא קיצור מספר שבחי האר"י).

ה' ישמור צאתנו ובואנו לחיים ולשלום!

שמירה

• לימי הקיץ ולכל ימות השנה •

Yossi Goldberger | 917.549.4378

פארגעסט נישט:

רבי מאיר בעל הנס
איז די וויכטיגסטע זאך
מיטצונעמען סיי וואו איר
פארט, אין די קאנטרי
אדער אויף וואקאציע!

צו באקומען אדער אויסצולייגן פושקעס אדער
צו מנדב זיין געלט פאר רבי מאיר בעל הנס רופט 24 שעה א טאג:

1888-REB-MEIR

(1888-732-6347)

שמעתי משמיה דהרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע שאמר שהתפלה שבשבת חזון צריך ליזהר בזה בכוונה כי היא מעלת כל התפלות של השנה שהיא בחינת תפלה לעני.

(תכלת מרדכי)

◆◆◆

אחד עשר יום מחורב, חורב מלשון חורבן, היינו חורבן בית המקדש, שעליו אנו בוכים אחת עשרה יום בשנה, תשעת הימים, י"ז בתמוז ועשרה בטבת, שיהפכו לנו במהרה לחגים וזמנים וששון אמן.

(ספרן של צדיקים)

◆◆◆

הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א אמר: שכשהמשיח יבוא, שבעה עשר בתמוז יהיה יום טוב ראשון, ותשעה באב יהיה יום טוב אחרון, והימים שבאמצע יהיו חול המועד.

(אמרי קדוש)

בנוסח אחר ידוע אמר שתשעה באב יהיה יום טוב ראשון, ושבעה עשר בתמוז יהיה יום טוב אחרון, והימים שבאמצע יהיו חול המועד, והימים שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב – יהיו בגדר של שאר ימות השנה, שיהיו מותרים במלאכה, והמלאכה שיעשו בימים הללו יספיק לפרנסה למשך כל השנה כולה.

(בפי ישרים)

◆◆◆

אין משיח בא אלא בתשעה באב לפי שקבעו אבל בזמן הזה ועתיד לפני הקב"ה לעשותו יו"ט.

(פסיקתא רבתי

פסקא בכה תבכה בסופה)

◆◆◆

במקום שהשי"ת שורה שם כל המלאכים והעולמות והממונים לכך כשהאדם ג"כ במקום הזה הוא נשמר בשמירה מעולה משא"כ בהפך ח"ו נשאר בלא שמירה והוא מסוכן ולכך בתשעה באב כשיושבין על הארץ יכולים לפעול אצל השי"ת מה שצריכים כיון שה' שורה ג"כ בבחינה זו.

(אמרי פנחס)

◆◆◆

הנה אמרו חכמינו ז"ל (ירושלמי יומא א, א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאלו נחרב בימיו. ולכאורה הדברים מתמיהין, כי מה אית לן למיעבד יותר ממה שאנו מחכים ומתפללים בכל יום ויום שישוב ברחמים לביתו במהרה בימינו.

כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו, נחמה גדולה טמון בה

שמעתי בשם הצדיק המפורסם הגה"ק בעל "ישמח משה" מאוהעל זי"ע, שפעם אחת ישב עם נכדו הגה"ק בעל "ייטב לב" זי"ע, ודיבר עמו דברים שונים בעבודת ד' ובעסק התורה, כי כן היה דרכו בקודש, לדבר עם נכדו הנ"ל, כאשר אנחנו שומעים כעת בעת שאנחנו זוכים להיות אצל שולחנו הטהור, שתמיד מספר ענינים שונים טהורים וקדושים מזקינו הק' הנ"ל, אשר תתענג נפשינו ומברכינן הטוב והמטיב על השמועות טובות. פעם בתוך הדברים אמר הגה"ק בעל "ישמח משה" זי"ע לנכדו הגה"ק בעל "ייטב לב" זי"ע, **הנני לבי עלי דווי ממאמרם ז"ל** (ירושלמי יומא פ"א ה"א) **"כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו, כאילו נחרב בימיו". ומה אנו ומה חיינו שלא נבנה ביהמ"ק בימינו, אם כן הרי הוא כאילו נחרב בימינו, וכאלו רואים אנחנו בכל יום החורבן, אוי נא לנו כי חטאנו!.**

על זה השיב לו נכדו הגה"ק בעל "ייטב לב" זי"ע בלשונו הטהור: זקיני היקר, אדרבה נראה בעיני שדברי הגמ' הנ"ל אינם דברי צער, אך אדרבה נחמה הוא לנו, שאמרו חז"ל (איכ"ר פ"ד י"ד) **"שפך כעסו וחמתו על עצים ואבנים", כי לולא שהחריב בית מקדשו, היה מכלה חמתו ח"ו על נפשות ישראל קדושות בעצמם, אך על ידי ביהמ"ק שנחרב, ניצולו נפשות רבות מישראל. והשתא נחזי אנן שדברי הגמ' הנ"ל במאמרם: "כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו, כאילו נחרב בימיו", נחמה גדולה לנו, כי לולא שהיה כן, אזי מה יש לנו לעשות על כל חטאתינו, כעת שאין לנו מקדש לכפר, ומוכרח היה ח"ו לכלות את כרם ישראל עבור חטאתינו, על כן אמרו חז"ל, שיש לנו בכל דור ודור ביהמ"ק ליחרב בכדי לכפר על כל חטאתינו, זאת היא כוונת הגמ' הנ"ל, ונחמה גדולה היא לנו. על זה השיבו זקינו הגה"ק בעל "ישמח משה" זי"ע: "נחמתני בני נחמתני!. עד כאן שמעתי המעשה היקרה הלזה.**

פרחי מגדים (שנה ד' גליון קע"א)

ושמעתי מפי אבא מארי הגאון הצדיק מו"ה אלעזר ניסן זצ"ל (דראביטש) שפירש דבריהם ותורת חסד על לשונו, והוא כי עיקר הפדות של חורבן בית המקדש היה בשביל שהדור שבימיהם נחרב הבית אין לשער גודל הצער שהיה להם באותו זמן.

וכמו כן עתה הדור שמשים אל לבו ענין החורבן ומחכה מתי יבנה, ועודנה תכילנה עינינו ועבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו, אוי לנו כי פנה היום ואין קול מבשר טוב וכו', ומצטער על דלותן ושפלותן של ישראל וגלות השכינה ואשר עוד לא נבנה הבית, הנה זה מכפר עון הדור כאלו נחרב בימיו שהיה כפרתן של ישראל, עד כאן דבריו.

ואמר זה לפני מורי זקיני זלה"ה (הישמח משה) וקלסיה ואמר לו בזה הלשון בני נחמתני, כך שמעתי מפיו הקדוש.

(ספה"ק ייטב פנים מאמר יפה לעינים אות א)

◆◆◆

אמרו חכמינו ז"ל בתשעה באב חייב להניח תפילין במנחה (שו"ע או"ח סימן תקנ"ה ס"א), והטעם שבאים מוחין חדשים לנחם את עמו ישראל, (וכמ"ש האריז"ל לכוון במנחה שם הוי"ה ניקוד סגול).

והוא המשל כדרך האב שמייסר את בנו בשבט כדי להדריכו, ואף על פי כן אחר כך הוא מקרבו ומדבר על לבו ומנחם אותו לומר לו (ירמי' לא ב) "אהבתיך ומשכתיך חסד", וגם כשאני מוכיח אותך בשבט הוא לטובתך. וכן הענין אחר הימים הנוראים אלו ובפרט בתשעה באב אשר הדינים מתוחים רחמנא ליצלן, (כמ"ש האר"י ז"ל לכוון כל היום הוי"ה בניקוד שב"א שמורה על הגבורה).

לכן לעת ערב הוא מנחם את עמו ישראל ומראה להם התקרבות ביד ימינו והחסד (ושם הוי"ה בניקוד סגול) ובאים מוחין חדשים, ובודאי יש כח להמשיך אז שנו"ת חיים בתפילין כמו תמיד בבוקר בבוקר כנודע. ואז ההתחלה לבנות המלכות מחדש.

וכמו שכתבנו בצירוף הימים שמעשירי באב עד יום ראשון של סוכות עכ"ל, שמעשירי באב עד כ"ט באלול הם חמשים יום כנגד אות נ', ואחר כך עשרת ימי תשובה נגד אות י', ואחר כך ארבעה ימים שבין יום הכיפורים לסוכות הם כנגד אות ד', ואחר כך יום ראשון דסוכות הוא נגד אות א' שהוא יום ראשון, כמ"ש (ויקרא כג, מ) "ולקחתם לכם ביום הראשון", (והצירוף הוא ניד"א כנ"ל), וזהו בנין המלכות מחדש אחר החורבן.

וגם כי בתשעה באב אסור ללמוד תורה ועליו נאמר (תהלים קיט, קכו) "הפרו תורתך", לכן תיכף אתריו קורין פרשת ואתחנן עם עשרת הדברות להתחיל התורה ולקבל עול מלכות שמים מחדש.

(ספה"ק עבודת ישראל)

כימי צאתינו מארץ מצרים שלא היה לנו רק הכח לומר אבא! אבא!, כן עתה אראנו נפלאות

שמעתי מפי הגאון הק' אדמו"ר מרן אבדק"ק סאטמאר בעל דברי יואל זי"ע, משל נאה שהגיד בשם הרה"ק רבינו חיים מטשערנאוויץ זי"ע בעל באר מים חיים, משל לאב אשר בנו בעודנו תינוק קטן, ואין לו ממנו עדיין שום תענוג מיוחד, וכל אהבתו אליו רק מחמת שהוא מיוצאי חלציו, ועכ"ז הוא דואג להשיב לו כל הצטרכותו ומחית נפשו, אכן בהתגדל הבן מעט מעט, ומתחיל לצפצף בקולו ולדבר מעט, וקורא אותו בשם 'אבא', הדיבור הזה מעורר אצל האב את רגשי אהבתו ביותר אל בנו הקטן, וממלא לו כל הצטרכותו, ונותן לו בקשתו באהבה, ואח"כ כאשר כבר נתגדל הבן, ונזדמן לו על ידי איזה מקרה רע וחולי ר"ל שכלו ממנו כל מעלותיו, ורצונו לעורר ולהמשיך אליו אהבת ורחמי האב, אז הזכיר לו את הדיבור הראשון, אבא, שצפצף אליו עודו בקטנותו, ואומר אליו, **אבי רחם נא עלי, וזכור רחמיך שהיית מרחם עלי בימי קטנותי, כאשר לא ידעתי כלום כי אם רק להגיד אבא, ולא יותר. אשר אז בקראי אבא, היו מתגלגלים רחמיך עלי, וכאז גם עתה בטובך הגדול תעורר רחמיך ומלא משאלות לבבי באהבה.**

והנמשל, כמו כן אתנו, בני ישראל הבנים למקום ובני רחומיו. רק על ידי שעבוד גליות ושאור שבעיסה נתמעטו הלבבות והרפנו מלעבדו עבוה"ק, שעבדנו בהיותנו בבית זבול תפארתנו. שעבדו כהנים בעבודתם בהקרבת הקרבנות, והלוים בשירם וזמרם. ועתה בעוה"ר כאשר חרב ביהמ"ק, ואין לנו לא כהן בעבודתו ולא לוי בדוכנו, וגלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, ולא נשאר בידינו כ"א מה שאנו מיחדים שמו יתברך, ומקבלים עלינו עול מלכות שמים בקריאת שמע ישראל ד' וגו', אמנם עכ"ז נא ונא חוס ורחם עלינו, ויתעורר אהבתו אלינו, ו'**כימי צאתך מארץ מצרים**' כמו שאהב אותנו בימי צאתנו ממצרים, אשר גם אז לא הי' בידינו מצות ומעשים טובים, כ"א קבלת עול מלכות שמים בלבד, וקראונהו אבינו, והי' זה חשוב בעיניו, והי' לו מזה נחת רוח גדולה, וכמו כן גם עתה '**אראנו נפלאות**' הגם אין בידינו כלום, כ"א הדיבור הפשוט מעומק לבנו, שאנו אומרים לפניו יתברך אבינו שבשמים, אכי"ר.

אמרי דבש (פרק יא, דף ע"א)

מעין עוה"ב יום שבת מנוחה, פרותינו תצמיח ונס יגון ואנחה

קדושת ומעלת 'שבת חזון'

השבת כולו הוא בבחי' רעוא דרעוין ◇ הטעם שגדול במעלה מכל שבתות השנה ◇ מעלה תפילות כל השנה
◇ התגלות היחוד בתכלית העילוי ◇ כלול בו כל הברכות והקדושות הטמונים בט' באב ושיתגלו בב"א ◇

שבת חזון גדול במעלה מכל שבתות השנה, שטרם צאת ישראל לגלותם היה היחוד במעלה עליונה

שבת חזון י"ל אשר שבת חזון הוא יותר גדול במעלה מכל שבתות השנה. ע"ד שנשאלתי פעם א' לבאר המדרש דאיתא שם **לא היה יום מועד לישראל. כיום שנחרב בהמ"ק** ע"כ. והוא פלא. וכבר עמד בזה בעל המחבר משנה למלך בספרו המהור פרשת דרכים עיי"ש. **אמנם בשום שכל והערת לב. י"ל בזה ע"ד מאחז"ל חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך. והמשכיל יבין.** דוגמא לזה תמצא בפרשת ויגש. ע"פ ויסע ישראל וכל אשר לו גו' יעו"ש וכו'.

ועפי"ז מיושב קושית הריטב"א ז"ל על מה שאמרו (יומא נד ע"ב) בשעה שנכנסו או"ה להיכל ראו כרובין המעורין זה בזה וכו', והקשה מדאמרינן (ב"ב צט.) שכשאין עושין רצונו של מקום פניהם לבית והוא הדין בכרובים דצורתא כדמוכח ביומא דמראין להם כרובים דצורתא ראו חבתכם וכו', ואם כן בזמן החורבן שלא היו עושין רצונו של מקום איך ראו אותם מעורין זה בזה, אמנם עפי"ד האוה"י מיושב שפיר.

אוהב ישראל

כלול בו כל הברכות והקדושות הטמונים וגנוזים בט' באב ושיתגלו בב"א, דהיינו הגילויים דלעתיד, אשפוך רוחי על כל בשר ו'בחוריכם חזיונות יראו'

הנה שבת זה נקרא שבת חזון על שם פתיחת ההפטורה דשבת זה. ויש להבין בשלמא שבת נחמו שנקרא על שם פתיחת ההפטורה שהוא לשון נחמה ובו מתחיל ז' דנחמתא. אבל כאן דעיקר ההפטורה הוא התוכחות אחר כך ואם מפני הרמז שמרמז חזון לראיה היה צריך לקרות גם כן שבת דברי שבת שמעו. אך הענין הוא על פי מה שנאמר גם נביאים לא מצאו חזון מה'. ואיתא במדרש (איכה ב' ט') גם נביאים אלו נביאי האמת לא מצאו חזון מה'. והנה הריטב"א ז"ל הקשה על מה שאמרו (יומא נ"ד ע"ב) בשעה שנכנסו אומות העולם להיכל ראו הכרובים שמעורין זה בזה הא אמרינן (ב"ב צ"ט.) דבזמן שאין עושין רצונו של מקום פניהם לבית ואז בשעת החורבן לא היו אז עושין רצונו של מקום ולמה היו אז מעורין זה בזה. ואף הכרובים דצורתא גם כן היו מתחפכין כפי מצב ישראל וכמו שאמרו (יומא שם) שהיו מראין להם הכרובים ראו חבתכם לפני המקום לראב"י דקאי על מקדש שני.

אך הענין הוא דאיתא בירושלמי ומדרש (איכה פ"א ע') **שבט' באב תיכף אחר החורבן נולד משיח** וארי"א וכו' ולאו מקרא מלא הוא 'והלבנון באדיר יפול' וכתיב בתריה 'ויצא חוטר מגזע ישי' וגו'. וכן היה בהתחלת בריאתו של עולם דכתיב והארץ היתה תוהו ובהו שנדרש (ב"ר פ' ב') על ד' מלכיות וכתיב בתריה ורוח אלהים מרחפת על פני המים ונדרש (שם) זה רוחו של מלך המשיח על פני המים בזכות התשובה שנמשל למים שנאמר שפכי כמים לבך. וכן היה כאן שקודם שנחרב הבית היו באמת אין עושין רצונו של מקום שלא עלה על דעתם שיחרב הבית. **אבל כשראו שנכנסו אויבים להיכל תיכף הרהרו כל ישראל תשובה רק שכבר נגזרה גזירה וכמו שהוכיחם ירמיה למה לא עשו תשובה עד שלא נגזרה גזירה שאז לא היה נחרב. ואז**

תיכף נעשו ישראל בכלל עושין רצונו של מקום ומזה נולד תיכף משיח.

ואיתא כן במדרש רבה (איכה ה' ט) טובה הי' מגילות קינות מכל מ' שנה וכו', והיינו הפורעניות שבה נטלו ישראל וכו', שבאמת אז קבלו ועשו תשובה ואם היו מתקנים הכל היו ראוי להיות תיכף התיקון האמיתי על ידי משיח שנולד. **ומשום זה תיכף החזירו הכרובים פניהם איש אל אחיו ולכן כשנכנסו האומות העולם מצאו הכרובים מעורים זה בזה.** וכן נולד באמת אז רוחו של משיח דכמו שנולד בעולם הזה נפש שיהיה ראוי להיות משיח אם נזכה לכך כן נולד נפש ורוח של משיח שנולד על ידי זיווג ויחוד זעיר ונוקביה שעל זה מרמזין הב' כרובים. **וזהו שהיו תיכף הכרובים פניהם איש אל אחיו שזה מורה על יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה. וכן בכל שנה בתשעה באב נולד משיח** שבכל דור יש נפש אחד שראוי להיות משיח אם יהיה הדור זכאי. וכמו שמצינו שנחלקו בגמרא (סנהדרין צ"ח ע"ב) דבי ר' שילא אמרו שילה שמו וכו', והיינו שכל אחד אמרו על רבם שהוא הנפש שראוי להיות משיח אם יהיה הדור זכאי וראוי לכך.

ובימות המשיח כתיב (יואל ג) **'והיה אחרי כן אשפוך את רוחי וגו' ונבאו בניכם וגו' בחוריכם חזיונות יראו'.** והנה כבר אמרנו **שבכל שבת נכלל כל הקדושות שבאים בתוך ימי המעשה שאחריו וכמו שאומרים וקדשת"ו מכ"ל הזמני"ם דשבת כולל כל קדושת הזמנים** וכמו שאמר בזוהר הקדוש (יתרו פ"ח א') **כל ברכאן וכו' ביומא שביעאה תליין דשבת כולל כל הברכות וכל הקדושות** שהם אחד כמו שנאמר ויברך ויקדש **וכל מה שיש בתוך ימי המעשה ברכה וקדושה מקבל מיום השבת שקודם לו.** ומהאי טעמא מברכין החודש בשבת שקודם ראש חודש שקדושת ראש חודש שיבא בתוך השבוע כלול בשבת הקודם ומקבל מיום השבת. **וכן השבת הזה שחל תשעה באב בימי המעשה שאחר כך הנה זה שהיה אז יום חורבן בית אלהינו אינו נכלל בשבת הקודם דשבת הוא רק כללא דכל ברכאן וקדישין. אבל מה שמיום תשעה באב הוא יום הולדת נפשו ורוחו של משיח זה כלול בשבת זה שקודם תשעה באב שממנו מקבל יום זה הקדושה זו וכאמור. ולכן נקרא שבת זה שבת חזון שבו ראוי שיולד משיח ויקוים אשפוך את רוחי על כל בשר וגו' בחוריכם חזיונות יראו.**

פרי צדיק

'שבת חזון', ע"ש שמראים לנשמות ישראל רב טוב הצפון לנו בעת הגאולה, ועי"ז משתוקקים להגאולה, ומזה יש לנו חיזוק כל ימינו שבודאי בא יבא לא יאחר, שהרי אינו משתכח מן הלב

ואומר אבד נצחי ותוחלתי מה' זכור עניי ומרודי לענה וראש זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו. (איכה ג, יח–כ). יש לדקדק שהוה ליה למימר זאת אשיב אל לבי חסדי ה' וכו'. על כן אוחיל. ומדוע מקדים על כן אוחיל, המסובב להסבה שהוא חסדי ה' כי לא תמנו. אמנם **הענין מה שקורין שבת חזון** על שם מה שאינו לשבחן של ישראל, יש לומר שחזון לשון מחזה, **מה שמראין היעודים רב טוב הצפון אחר כבוש המלחמה הגדולה בעזרת השם לנפשות ישראל הנשלחים לעולם הזה מחמת שהם אוהבי השם יתברך ואוהבים לו וכל מגמתם אליו קודם שנשלחו לעולם הזה למלחמה מראין להם רב טוב הצפון.**

אך בעונותינו הרבים תרגז בטנם של שונאי ישראל עלינו, **אך ממה שאנו זוכרים עניינו ומרודינו ותשוח עלינו נפשנו מזה ניכר בבירור שלא אבד נצחינו ותוחלתינו חס ושלום, כי נגזר על המת שישתכח מן הלב מחמת שנסתלק הניצחון למעלה בלי תוחלת חזרה עתה, מה שאין כן חי אינו משתכח.** וזהו **'זאת אשיב אל לבי'**, מה ש**'זכור תזכור ותשוח נפשי'** מזה נראה בעליל כי לא נכזבה תוחלתי בכל יום **'על כן אוחיל'.** וזהו (תהלים פד, ב–ג) **'מה ידידות משכנותיך ה' צבי נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'**, כי משכן על שם משכן שנתמשכן בעונותינו הרבים אך משכון ולא מכר, כי ציון במשפט תפדה, כמו משכון הנפדה **וזה ניכר על ידי מה שנכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' תמיד.**

קדושת לוי

"שבת חזון" על שם עין חמלתו הפקוחה עלינו בימים אלו, מכח עניותינו ולבינו הנשבר על חורבן ביהמ"ק וצרות ישראל

טעם למה נקרא 'שבת חזון', יש לומר על פי מה שבארנו הכתוב (תהלים לג, יח): **'עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו'**, היינו **כי יראיו המיחלים אך לחסדו, חסד חנם כי אין מחזיקים טובה לעצמם, והמה כבחינת 'עני' דלית ליה מגרמיה כלום, הם עושים מ'עני' צירוף 'עין' להשי"ת כביכול, כי רם ה' ושפל יראה להשגיח בעינא פקיחא**

עליהם. והנה בימים האלה ודאי כל איש ישראלי לבו נשבר ונדכה, אשר זה כמה אשר הבית נחרב בעווֹנינו ועדיין לא נושענו, וכל אדם הוא בבחינת 'עני', ועל ידי זה נעשה בחינת 'עין' להקב"ה, להשגיח עלינו בעינא פקיחא וחמלה. והנה הקב"ה נקרא 'שבת' כי שבת שמא דקוב"ה כנודע **לכן נקרא 'שבת חזון' שאנו מעוררים אליו ית' בחינת ראיה** (חזון), **שעיניו יחזו בשפלותינו ולנשאינו כימי עולם, אמן סלה.**

דברי אלימלך, גראדזיסק

בשבת חזון כולו רעוא דרעוין

שמעתי מפ"ק זקיני (הריי"ם) **ז"ל בשם רבו הקדוש הרבי מלובלין ז"ל ששבת קודש זה כולו עת רצון, כמו בזמן שלוש סעודות, שהטעם הוא מפני כי עת מנחה הוא זמן דין והשב"ק מהפכו לרחמים, לכך הוא רעוא דרעוא, כן כל השב"ק חזה, מפני כי ט' חימים ימי דין מהפכם השב"ק לרחמים רבים.**

שפתי צדיק (דברים אות א' שבת חזון אות טז ואות מט, עיי"ש)

בשבת זו גדול כחו מאד לקירוב הגאולה, וזאת ע"י שאנו מתחזקים לעשות את השבת בשמחה, וזה מעורר תענוג נפלא למעלה המקרב הגאולה

הגם שהזמן גרמא לחיות עצב ונאנח על חורבן בית ה', עכ"ז יש לחזק את עצמו ולטהר לבבו ולעבוד ה' בתורה ותפלה בשמחה, בפרט בשעת אמירת שירות ותשבחות. ולהבין זה על פי משל ומליצה, מדרך מלך בשר ודם שיש לו כל מיני טוב ומיני שמחה וגם מנגנים בתוך ומחול וכנור ועוגב, ובודאי כאשר טוב לב המלך והוא שרוי בשמחה אין מן הצורך לו אל המשוררים והמנעימים בקולי קולות כי בלאו הכי יש לו שמחת לב. אכן כאשר לפעמים בא עת עצב ויגון ממקרה אשר הקרהו, אז יקראו הפורטים על נבל לשירם ולזמרם לשמח לבבו ולהצהיל פנים. וכן הנמשל ודוגמא כביכול אל קדושתו ית', שבוודאי משרתיו ברקיע מנעימים לו ומקלסים שמו, רק בזמן שבית המקדש חרב יש עצב בבתי בראי, אז צריכים מי אשר ה' בלבו להתחזק ולכבוש אל בתי גוואי ולהפשיט עצמו מכל מיני עצבות ולשמח כבוד המלך ולומר לפניו אתה מלכנו מעולם וגם עכשיו ותמלוך לעולם ועד והכל כאין נגדך, ועלו מושיעים בהר ציון ויאתיו כל לעבדך ויתנו לך כתר מלוכה.

וכבר הקדים לנו אדומו"ר ז"ל הנ"ל רמז בפסוק (איכה א, ג) **כל רודפיה השיגוה בין המצרים,** דהיינו כל מי שרודף להמליך את הבורא יוכל להשיג יותר דוקא בימים אלו בין המצרים. למשל כי כשהשר יושב בביתו אז אימתו מוטלת אשר לא כל איש ואיש יכול לבא פנימה, מה שאין כן אם השר עובר בשוקים וברחובות חוץ לפלטרין שלו אז הוא קרוב לכל קוראיו ויאזין שועת כל הקוראים בשמו. וכן הנמשל לדעת כי בזמן הזה כי כצפור נודדת מקנה וגו' (משלי כז, ח), לכן הרשות נתונה לכל אדם להתקרב אל מלכו של עולם והוא עונה אליהם עכ"ל.

ועיקר הענין להתחזק ולאמין את לבבו בעתים הללו לבלתי יפול ברשת ההתרשלות מעבוד ה' חלילה, ואפילו בתשעה באב שהוא חושך למראה עין, הגם שיש לבכות במר נפש על כל אשר מצאתנו ביום ההוא, מכל מקום יש לשמח לב המלך בשמחה העתידה שבו יולד מנחם ויגאלנו במהרה וישמח ה' במעשיו והיתה לו המלוכה כימי קדם.

עבודת ישראל

תפילות ימי בין המצרים וביחוד של שבת חזון מעלות את כל תפילות השנה

איתא בזוהר הק' פר' שמות 'ותצפנהו שלשה ירחים' (שמות ב, ב) ג' ירחים אלו תמוז ואב וטבת, שהם חדשי עשו ודינא קשיא שרי בעלמא כו', ונודע, שלעתיד יתהפכו הימים הללו לששון ויהיו חדשים שלנו. וזה שנאמר (תהלים קטז, א): 'אהבתי כי ישמע וגו' וביומי אקרא', כי הנה כתיב (תהלים קב, א): 'תפלה לעני כי יעטוף' וכו' ובזוה"ק (ח א כג:) שתפלת העני בעת צר לו מעטפת כל התפלות להעלותם ברצון. וכן תפלת ישראל בימי המצרים, שמתפללים בלב נשבר, מתקבלת לרצון יותר מבכל השנה.

וכמו ששמעתי בשם הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע שאמר, **שהתפלה שבשבת חזון צריך ליזהר בזה בכונה, כי היא מעלת כל התפילות של השנה,** מטעם הנ"ל, שהיא בחינת 'תפלה לעני'. ואולם אנו מבקשים שיהיו הימים ימים שלנו, ולא של עשו הרשע, ונתקבל התפלה לרצון ביומי הרמת קרנינו וז"ש: **'כי הטה אזנו לי וביומי אקרא'.**

תכלת מרדכי (למהרש"ם ז"ל ח"ב עמ' שכט)

הטעם שצדיקים הרבו להפליא ולהגדיל מעלת שבת חזון, משום כי אחר שהימים הם ימי בין המצרים, בהם גדולה מאד הסתר פני כבודו ית', וההחושך יכסה ארץ לפיכך הארת וקדושת השבת הבאה בימים הללו נראית ונרגשת ביתר שאת וביתר עוז למי אשר קרבת אלקים יחפוץ.

הרה"ק ר' דוד משה מטשארטקוב (דברי דוד – ליקוטים עמ' סה)

פנימי תש״ז בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ״ק מרן רבינו הגה״ק שליט״א

ביקור הגאון הצדיק חו״פ רבי אהרן מרדכי רוטנער זצ״ל

רב ודומ״צ בעיה״ק ירושלים ור״מ בישיבת המקובלים ״שער השמים״

בבית כ״ק מרן רבינו שליט״א – בקרית יואל יע״א

מוצש״ק פרשת וארא תשמ״ח לפ״ק

רבינו פרש בשלומו, ושאל למטרת בואו לארה״ב לרגל שמחת נשואי נכדו בן חתנו האדמו״ר מבית יצחק דספינקא שליט״א, ועוד שמחות במשפחתו.

ודברו אודות המחותן האדמו״ר מקרעטשניף רחובות שליט״א

רבינו: דער מחותן איז מיר א קרוב, ווייל זיין שוויגער איז מיין טאטן ז״ל׳ס אן ערשטע שוועסטער קינד. זי איז דעם זיידן רבי שלום אליעזר״לם אן אייניקל.[1]

פון רבי זושא׳לע איז איבערגעבליבן דריי טעכטער נאך די קריג. (הרבנית הנ״ל, אלמנת הרה״ח ר׳ יוסף כ״ץ ע״ה, ואלמנת הרה״צ ר׳ אליעזר ליינמאן מנאראל ע״ה)

דער טאטע ז״ל האט מיר אמאל געזאגט – עס איז אויסגעקומען צו רעדן לגבי געלט – האט ער מיר ארויסגעברענגט ווי שטארק מ׳דארף נזהר זיין אין יענעמס געלט, האט ער דערציילט אז ווען ער איז אהיימגעקומען פון לאגער איז ער דורכגעפארן די שטאט ראצפערט, האט ער נישט געוואלט אריינגיין אין זיידנ׳ס הויז, אין די דירה וואו דער זיידע רבי שלום אליעזר׳ל האט געוואוינט... ווייל ער האט שוין געהערט אז עס זענען געבליבן קינדער פון רבי זושא׳לע, ממילא זיי זענען די יורשים דאורייתא וויל זיי זענען טעכטער פון א זון, האט ער נישט געוואלט אריינגיין אין הויז, כדי ער זאל נישט האבן דעם נסיון פון נעמען עפעס אויב עס איז געבליבן פונעם זיידן ז״ל, וויל ער האט געהאלטן אז ער איז נישט דער יורש דאורייתא.

אזוי האט ער מיר דערציילט, ארויסצובערענגן ווי וויכטיג מ׳דארף אכטונג געבן.

הגרא״מ: אין פעסט זענען מיר געווען צוזאמען... ס׳איז דארט געווען רבי שלום אליעזר׳ל און רבי מענדעלע סטראפקוב׳ער, מיר זענען געווען צוזאמען די גאנצע צייט דארט, דעמאלטס ווען דער רב (מהר״א מבעלזא) ז״ל איז אריינגעקומען אין פעסט בין איך צוגעגאנגען צו זיי...

רבינו: איר האט דארט געזעהן דעם זיידן?!...

הגרא״מ: יא, ביידע זענען דארט געווען, רבי מענדעלע איז דארט געווען פאלטש, ער האט דאך נישט געטארט דארט זיין, וויל ער איז געווען א סלאוואקישער בירגער, ער איז אנטלאפן, אזוי איז ער געבליבן לעבן.

איך געדענק דאס אהדות, זיי האבן זיך דארט געהאלטן אזוי נאנט...

רבינו: רבי מענדעלע סטראפקובער איז געווען א גרויסער תלמיד חכם... ווען ער איז ארויסגעקומען פון די קריג איז ער געווען זייער שבור ורצוץ. ער איז דאך געווען מפורסם פאר די קריג א צאנזער אייניקל, א בנן של קדושים, א תלמיד חכם.

הגרא״מ: ער האט דאך נישט געטראכט אז עס וועט גארנישט בלייבן... (שאבד שם את כל משפחתו כערך שבעים מיוצ״ח הי״ד)

רבינו: יא, ער איז געווען זייער צובראכן..

---

1 **הרבנית בעער ע״ה, אשת הרה״צ ר׳ יואל בעער ז״ל האדמו״ר מראצפערט-בראזיל, היתה בת הרה״צ רבי משולם זושא יצחק האלבערשטאם ז״ל הי״ד, בן הרה״ק ר׳ שלום אליעזר מראצפערט ז״ל הי״ד.**

הגרא"מ: ער איז דאך געווען רב אין סטראפקוב.

רבינו: יא, און ער איז געווען א שטארקער רב, איך האב געהערט פון אידן זאגן אז ער האט שטארק געקענט חושן משפט.[2]

הגרא"מ: כ'האב דאך געזעהן, כ'האב פארברענגט דארט א צייט, מ'האט דאך געזעהן...

רבינו: ער איז געווען א שינאווער אייניקל, דעם סטראפקוב'ער רב'ס א זון...

דער פאטער (הרה"ק רבי אברהם שלום ז"ל מסטראפקוב) האט דאך מאריך ימים געווען, ער האט איבערגעלאזט סטראפקוב, און ער איז געגאנגען קיין קאשוי,[3] און ער (בנו רבי מענדל"י) האט איבערגענומען דאס רבנות אין סטראפקוב בחייו.[4]

עם איז געווען פלא'דיגע ענינים צווישן אידן מיט זיין פאטער.[5]

---

2 אשר כידוע ניהל דיני תורות בעיר סטראפקוב בצעירותו, וכן גם לאחר בואו לאמעריקא ישב כמה פעמים בדיני תורות עם הגה"צ רבי יונתן שטייף זצ"ל ועוד רבנים מפורסמים.

3 בשנת תרפ"ט קבע הרה"ק רבי אברהם שלו' את משכן קדשו בקאשוי ושם ניהל את חצרו עד סוף ימיו, ומסופר בס' שאול בחיר ה' (עמ' מ"ד) שיהודי סטראפקוב סירבו לוותר על רבם, והפצירו בו לבל יעזבם, אולם בקשותיהם לא הועילו, פעם ניסו לשכנעו לשוב לסטראפקוב, בנימוק כי רב העיר של קאשוי הגאון רבי שאול בראך זצ"ל אינו שבע רצון ממגוריו בקאשוי, כשמוע זאת הרה"ק מסטראפקוב שלח מיד שליח אל המרא דאתרא בבקשה כי יאשר את הסכמתו בכתב כי הוא מסכים להתיישבותו בקאשוי, הרב מקאשוי שהיה ידיד נפש של הרב מסטראפקוב מילא מיד את הבקשה, ורשם על פיתקא "ב"ה, אני שמח שהצדיק שליט"א מסטראפקוב גר כאן, הק' שאול בראך מנייטרא".

רבי שאול אף מסר להרה"ק מסטראפקוב זכות מלאה לסדר קידושין לערוך דיני תורה ושאר תפקידי רבנות, ואף היה מבקר לעתים תכופות בביתו, לימים התבטא הגאון: על בנו של הרב משינאווא עומד שליש העולם.

4 עיי' בס' דברי שלום (חלק התולדות) שפע"א קרא הרה"ק רבי אברהם שלו' מסטראפקוב זי"ע את הראש הקהל דעיר סטראפקוב וביקשו שיודיע לחברי הקהל שברצונו להכתיר את בנו הרה"ק רבי מענדל"י לרב השני של העיר, מחמת אריכות ימיו, כי אמרו הז"ל אין מלכות נוגעת בחברתה, וע"כ הוא רוצה שבנו כבר יכהן ברבנות בחייו, וכך לא יזיק לאריכות ימיו, וביקש שלא ייקרא 'רב הצעיר' כי הוא אינו רוצה להיות 'רב הזקן', אלא שיקראו אותו הרב השני, וכך הוה.

5 ידועה היתה הקפדתו על בנו הרה"ק רבי מענדל זצ"ל שהיתה תמוהה בעיני החסידים, ועיי' בס' דברי שלום (עמ' קל"ט) פעם אחת העיז מקורבו

הגרא"מ: דער פאטער, דער סטראפקוב'ער רב, רבי אברהם שלום, פלעגט לערנען אסאך משניות,[6] ווען מ'האט אים געפרעגט פארוואס ער לערנט אזויפיל משניות האט ער געזאגט 'וואס הייסט? פאר די נשמה...', האט מען אים

הרה"צ רבי מאיר אייבענשטיין זצ"ל לשאול את הרה"ק מסטראפקוב אודות ההקפדה שיש לו על בנו, והוסיף כי הציבור מתפלא מאד על הדבר, אמר לו הרה"ק, דע, כי גם אבי הקדוש התגרה בי פעמים, אף שהחשיב אותי משאר בניו, הנה ציוה עלי לקחת צלוחית מים לביהכ"ס משום נקיון, ולא ציוה זאת אף לאחד מבניו. והוסיף - פעם בליל הסדר הראשון בהיותי מיסב לשולחנו הטהור, נטלתי מנה גדושה של מרור כדי לאכול שיעור זית וודאי, כשהבחין בכך אבי, אמר אלי בקפידא, וכי שיעור זית הוא, והלא זה שיעור עשרה זיתים, ובליל סדר שני יראתי ליטול הרבה, ולקחתי רק מעט, ושוב הביט עלי אבי בקפידא, וגער בי, והלא אין בידך אפילו חצי זית, או אז הבנתי שיש לו ענין להתגרות בי. - סיים הרה"ק - על כן אין לשום אדם להתערב בענינים שביני ובין בני, כי יש דברים בגו.

6 עיין בספרו הק' דברי שלום ששם מובא הערות שכתב על המשניות, וכן מובא בס' יפה שיחתן (ח"א עמ' רי"ד) שהרה"ק מסטראפקוב זי"ע עסק במשניות בקול רם ובהתלהבות דקדושה בעת נסיעתו במסילת הברזל כשנסעה מתחת פני האדמה [אונטער-גרונד] בעיר הבירה ווין, וכל הגוים הסובבים הסתכלו עליו בתמהון, והרה"ג ר' שמעלקא פינטער ז"ל מביקאווסק – לאנדאן ז"ל התלווה אליו, והעיר לו שילמד בקול נמוך מחמת יראתו מהגוים, והרה"ק השיב לו, ווען נאך וועל איך קענען לערנען משניות אונטער די ערד?.

ועיי' בס' דברי שלום החדש (חלק התולדות) שהוכיח לא' מחסידיו שעסק במסחר שיעסוק בתורה בתוך חנותו, וכשהלה השיב להרה"ק שאינו יכול ללמוד שם, אז אמר לו שיחזיק אצלו משניות ושילמד בתוך חנותו.

אגב, יש לציין גודל התמדתו של הרה"ק מסטראפקוב זי"ע, כפי שמעיד נכדו האדמו"ר מסטראפקוב - ירושלים זצ"ל בס' דברי שלום שהוא הוציא לאור (עמ' קל"ג): ...התפללו ערבית ורבינו לא התפלל אז, רק אחר תפלת הצבור הניח עצמו לישן ומסר שנתו למשמשו שיקיצנו בערך שעה עשרה וחצי, זמן השינה הי' בערך שעה וחצי, אחר השינה ויציאה מביהכ"ס, נטל ידיו הקדושות ופניו כמי שקם בבוקר, ובירך ברכת התורה והכין עצמו למעריב, והתפלל מעריב בנעימות קודש במתינות גדול ומתיקות עד למאוד, אח"כ שתה כוס קפה, וישב ללמוד, הכינו לו ערך שלשים ספרים זוהר, ספרי שמנה שערים להאר"י ז"ל, כל ארבעה חלקי ש"ע, שני גמרות, ב' משניות, ספרי פלפול ושו"ת שונות, הי' לו זמן קבוע לכל לימוד ולימוד זה אחר זה באופן שלמד בכל יום ולילה מתוך כל הספרים שהכינו לו, ומכל ארבע הש"ע למד בכל יום שיעור מסוים, גם הי' לו שיעור קבוע ללמוד ספרי הלכה האחרונים, ולדקדק אחריהם במקור ההלכה ולהגיה ולתקן שיבושים וטעותים, ואלה הספרים שהגי' אותם, פתחי תשובה, שערי תשובה, דרכי תשובה, עצי עולה, מנחת שבת ויו"ט, מעדני שמואל, ערוך השלחן, חכ"א, והיי"א עם תוס' חיים, קיצש"ע ועוד ועוד הרבה, ואני העתקתי כמעט כל ההגהות באופן מסודר מאד...

געפרעגט אז ער האט דאך א זון וואס זאל טוהן פאר זיין נשמה, האט ער געזאגט 'דאס לאז איך פאר דיר...'

רבי אברהם שלום איז געווען א גרויסער פשטן, און א זעלטענער בעל מופת.

רבינו: וועלכע רבי אברהם שלום איז געווען א אינגל און מ'האט ארויסגענומען די ספר תורה, האבן זיך אלע קינדער געשטופט צו קושן די ספר תורה, און ער האט זיך נישט געשטופט, האט אים דער פאטער געפרעגט פארוואס ער גייט נישט קושן די ספר תורה, האט ער געזאגט 'איך האב עם נישט ליב...'.

דער שינאווער רב האט הנאה געהאט דערפון ער האט געזאגט 'ער זאגט דעם אמת...'[7]

הגרא"מ: וועלכע מ'האט דערציילט פארן שינאווער רב אז זיין זון דער סטראפקוב'ער רב איז א פועל ישועות, האט דער שינאווער רב געזאגט 'ס'איז מיין מופת...'

האט ער דערציילט אז ער האט באמת נישט געהאלטן ביים טוהן דעם שידוך, נאר דער מיטעלער בעלזער רב (מהר"י) האט אים צוגערעדט אז ער זאל טוהן דעם שידוך, ממילא אזוי ווי ער האט געמיינט לשם שמים איז דאך נישט קיין פלא אז ער האט אזא קינד...

רבינו: ער האט נאך געזאגט אסאך מער פון דעם, דער בעלזער רב האט צוגעשטופט דעם שידוך, ווייל זי איז געווען א קרובה, זי איז געווען די טאכטער פון א ברודער פון די רביצין מלכה ע"ה (א"ח של הרה"ק השר שלום ז"ל), דאס איז שוין געווען די פערטע רביצין. דער בעלזער רב האט אים צוגערעדט צום שידוך – דאכט זיך אז מ'האט אים אויך צוגעזאגט א נדן וואס מ'האט צום סוף נישט געגעבן – האט ער געזאגט 'די גמרא זאגט (קידושין ע:) אז הנושא אשה לשם נוי או לשם ממון הויין לי' בנים שאינם מהוגנים', האט ער געזאגט 'דא איז געווען נישט לשם נוי נישט לשם ממון, ממילא איז עם געווען בלויז לשם שמים... ממילא איז דאס נישט זיין מופת, דאס איז מיין מופת...'.[8]

רבי לייבוש טורנער ז"ל איז אויך געווען א קינד פון די רביצין. עטליכע קינדער האט דער שינאווער רב געהאט פון איר.[9]

דער שינאווער רב האט ל"ע מיטגעמאכט אסאך צער גידול בנים.

הגרא"מ: זיין עיקר וויטאג איז געווען אויפן זון רבי נפתלי.[10]

---

7 כן מובא שאביו הק' העיד גדולות ונפלאות על רום נשמת בנו הק' מסטראפקוב, פעם אף התבטא ואמר, כשמתבוננים בשמים ממעל ברבי אברהם שלום בני, מיד מתמלא העולם רחמים...

8 עיי' בס' דברי שלום (עמ' קנ"ב) שהו"ל נכדו האדמו"ר מסטראפקוב-ירושלים זצ"ל, וז"ל: כ"ק אאזמו"ר מרן משינאווא זצוקללה"ה זי"ע ועכי"א אמר פעמים ראיתי שבני [היינו רבינו הה"ק אאזמו"ר מסטראפקוב] הוא גברא דמארי' סייעי', בחינת רצון יראיו יעשה, האחת, שבא אלי והתנצל שצריך למלבוש ולא הי' לי מעות, ולא נתתי לו, והלך לו, ופתאום בא איש והביא לי סחורה על מלבוש, וראיתי שמן השמים שלחו הסחורה בשביל בני, ומחמת גודל מדרגת הבטחון שלו נתמלאה בקשתו תיכף על אתר. עוד אמר עליו אביו הה"ק האדמו"ר משינאווא, תדעו שהמשכתי לבני נשמה קדושה וטהורה מאד מאד מגבהי מרומים גבוה מעל גבוה.

עוד אמר עליו תדעו שאצל בני זה יכולים להוושע בכל מיני ישועות עפ"י מה דאיתא בתנא דבי אליהו הנושא אשה לשם שמים זוכה והוין לי' בנים שמושיעין את ישראל, ואת אמו לקחתי ממש לשם שמים, ממילא הנני מבטיחכם שהוא זכה להיות מושיען של ישראל.

9 בזיווג ראשון נשא את בתו של הגה"ק בעל' ארי' דבי עילאי זצ"ל חתן מרן הגה"ק בעל' ישמח משה ז"ל, וישב אחר נישואיו באוהעל סמוך על שלחן חותנו וקינו מרן הישמח משה ונתדבק בו מאד מאד. ומזיווג זה נולד לו בתו הרבנית דרעזיל ע"ה, ובנו הגה"ק רבי נפתלי ז"ל.

אחרי שפקדו האסון שאשתו זו נפטרה עליו בצעירותה, אז ע"פ עצת הישמח משה נשא את נכדתו אחרת של הישי"מ ה"ה בת גיסו הגה"ק ר' מרדכי אבד"ק האלישיטץ זצ"ל חתן הגה"ק מרן האריי' דבי עילאי, מזיווג זה נולד לו בתו הרבנית חי' שרה ע"ה, ובנו הגה"ק רבי משה משינאווא ז"ל. - בזיווג ג' נשא את בתו של הגה"ק רבי יהודה צבי הירש אבד"ק ראזלא, בן הגה"ק ר' משה מסאמבור, וחתן הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשויב ז"ל בעל עטרת צבי, ולא היה לו בנים ממנה.

אחר פטירתה היה הרה"ק משינאווא בבעלוא, ובעצת הרה"ק מבעלוא נשא את האלמנה הרבנית הצ' חנה רחל ע"ה - בת הגה"צ רבי הערשל אבד"ק לעשנוב, אחי הרבנית הצדיקת מלכה מבעלוא, שהיתה בזיווג"ר כלתו של הרה"ק רבי אלעזר בן השר שלום מבעלא - מזיווג זה נולד לו בתו הרבנית מרים מלכה ע"ה, בתו הרבנית פייגא ביילא ע"ה, בנו הרה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב ז"ל, בנו הרה"ק רבי ארי' לייבוש מטארנא ז"ל, בנו הרה"ק רבי שמחה ישכר בער מציעשנוב ז"ל.

בזיווג חמישי נשא את הרבנית הצ' שיינדל בת הרה"ק רבי אברהם מגארליץ ז"ל (אחות אביו של הגה"צ ר' איציק'ל מפשעווארסק זצ"ל), בן הרה"ק רבי אלימלך ז"ל (חתן הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק, בן הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ל) בן הרה"ק ר' ישראל ז"ל חתן הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ל, ולא היה לו בנים ממנה.

רבינו: רבי נפתלי איז דאך געווען דער עלטסטער קינד, ווען ר׳ נפתלי איז אוועק איז ער געווען אזוי צורודערט אז ער האט נישט געקענט לערנען און האט נישט געקענט דאוועגען, האט ער געזאגט ׳כ׳האב געבעטן דעם אייבערשטן אז איך זאל פארגעסן אז כ׳האב געהאט אזא קינד, און דער אייבערשטער האט געהאלפן, ער האט ממלא געווען די בקשה און כ׳האב טאקע פארגעסן׳.

הגרא״מ: דער שינאווער רב איז דאך מיטגעפארן ווען מ׳האט געגעבן חליצה פאר זיין רביצין.[11]

רבינו: איך האב געהערט פון טאטן ז״ל, ער האט דערציילט א אינטערעסאנטע מעשה ווי אזוי ער איז געפארן, עם איז געווען א ווייטע נסיעה צו פארן קיין רוסלאנד בימים ההם. דער ברודער רבי משה׳לע, ער האט געגעבן חליצה, אבער ער איז געווען א שטארקער חלוש, האט מען געדארפט מיטנעמען משמשים אויפן וועג.[12]

בשעת די חליצה איז דארט געווען רבי מאטעלע הארנאסטייפלער, ער איז דאך געווען א קרוב מיט רבי נפתלי אויך מצד זיין רביצין,[13] אינמיטן די חליצה איז

---

10 הרה״ק משינאווא ז״ל העיד על בנו הנ״ל גדולות ונצורות, וכפי שנראה בעליל ממה שכתב עליו כשהוציא לאור את חידושי בנו בספר ׳אילה שלוחה׳ וולש״ק: ״...כי חנני השי״ת בזרע חכם וצדיק גדול הוא ניהו בני הג׳ החריף ובקי החסיד ועניו בקש״ת מוה׳ נפתלי זצללה״ה ולא הניח זרע...״, עיי״ש עוד בדבריו הק׳.

11 אגב, עיי׳ בשו״ת פרי השדה (ח״ג סי׳ ק״ה) ...ואנא ידענא עובדא בזה מה שסיפר לי האי סבא קדישא הרבי ר׳ יחזקאל זי״ע משינאווא האיך היה מורגל בפי העולם שיש סכנה בחליצה, ולא ידעו, כי שומר מצוה לא ידע דבר רע... ע״ש.

12 ומן הענין לציין מעשה פלא שסיפר כ״ק מרן רבינו שליט״א תוך א׳ השיחים אודות פרשת החליצה הנ״ל, ונעתיק לשון קדשו: ...איז געווען אמאל ווען דער שינאווער רב איז אריינגעקומען אין ביהמ״ד און ער האט געזהען ווי די חסידים שמועסן אזוי, האט ער געפרעגט וואס מ׳רעדט. האט מען ענטפערט אז מ׳רעדט פון רבי׳ס וואס קענען זאגן זאכן, אבער ס׳איז גארנישט... האט דער שינאווער רב געפרעגט דהיינו? האט יענער געזאגט אז עס איז געווען א גרויסער עושר וואס איז געווען פקיע שמי׳, און ער האט געהאט געטשעפעט מיט הרה״ק רבי אלימלך רודניקער ז״ל - אן אייניקל פונעם רבי׳ן ר׳ אלימלך ז״ל - ער איז געווען אן איש קדוש. און ער האט אים געזאגט ׳דו ביסט טאקע אן עושר, און עשיר יענה עזות, דו וועסט זיין אזא יורד אז מ׳וועט דיך נישט באערדיגן מיט די אייגענע תכריכים, דו וועסט נישט איבערלאזן קיין געלט צו קויפן תכריכים׳ אזוי האט אים רבי אלימלך רודניקער איהם געזאגט.

און דער עולם איז געזעסן און געשמועסט אז לפלא איז דער עושר געבליבן א גביר אדיר און עס פעלט אים גארנישט. ווען דער שינאווער רב האט דאס געהערט האט ער געזאגט ״אזוי זאגט מען?... אזוי זאגט מען?! כ׳וועל דערציילן א מעשה״. און דער שינאווער רב האט אנגעהויבן צו דערציילן אז ווען זיין זון רבי נפתלי איז אוועק פון דעם עולם האט ער געדארפט פארן קיין רוסלאנד צו די חליצה. זיין זון רבי משה׳לע, דער צווייטער זון פונעם שינאווער רב, ער האט געדארפט געבן חליצה, ער איז געווען זייער א גרויסער חלוש, ער האט קוים געקענט שטיין אויף די פיס, און ער האט געדארפט האבן משמשים אויפן לאנגן וועג פון גאליציען ביז רוסלאנד, מ׳האט געדארפט האבן משמשים וואס זאלן אים באדינען און האלטן וואכעם, ער איז ממש געווען הויט און ביין, און דאס האט געקאסט געלט, און דער שינאווער רב האט נישט געהאט דאס געלט צו קענען באצאלן אזא נסיעה מיט מענטשן. איז ער ארומגעפארן נאך געלט און ער האט נישט געמאכט קיין געלט.

איז דער שינאווער רב אנגעקומען צו דעם עושר, דער מדובר, און ער האט אים געבעטן געלט, זאגט אים דער עושר ׳שינאווער רב איך וויל מיט אייך רעדן א זאך צווישן פיר אויגן׳, יעדער איז ארויסגעגאנגען, זאגט ער ׳שינאווער רב, איר וויסט דאך אז איך האב אמאל געטשעפעט מיט רבי אלימלך רודניקער, און רבי אלימלך האט געזאגט דאס וואס ער האט געזאגט׳, האט דער עושר געזאגט אז אין גאס האט ער א נאמען אלס א גרויסער עושר, אבער ער זעהט שוין אז ער איז פערטיג, ער איז שוין באנקראט, און ס׳וועט נישט לאנג נעמען ביז ס׳וועט זיין דער קראך. האט ער געזאגט פארן שינאווער רב ׳אויב קענט איר מיר אראפנעמען די לטותא (קללה) וועל איך פארקויפן די צירונג פון מיין וויב, און איך שטעל אייך צו די גאנצע הוצאות׳.

זאגט דער שינאווער רב ׳איך קען דען אראפנעמען די לטותא?׳, דער שינאווער רב האט זיך נישט געוואלט אונטערנעמען. נו, אז נישט איז נישט.

ביינאכט האט דער שינאווער רב זיך גע׳חלומ׳ט אז ער זעהט רבי אלימלך רודניקער און ער זאגט אים ׳אדעתא דהכי האב איך נישט געזאגט, אויב ער באצאלט דיר די הוצאות די שפענן נעם איך אראפ די לטותא׳. אינדערפרי איז דער שינאווער רב געקומען צום גביר, און ער זאגט אים אז אויב ער צאלט אויס די הוצאות נעמט מען אראפ די לטותא. דער איד האט טאקע אויסגעצאלט אלע הוצאות, און ער איז צוריק נתעשר געווארן.

האט דער שינאווער רב דערציילט די מעשה כדי מ׳זאל נישט מספר זיין אחרי מיטתן של תלמידי חכמים, אז ער האט געהערט זאגן אז מ׳מאכט אוועק ווייל מ׳זעהט אז ער איז געבליבן אן עושר, קיינער וויסט נישט דעם אמת וואס דארט האט זיך אפגעטון, דאס איז געווען ביי די חליצה.

ועיי׳ בס׳ בית צדיקים יעמוד (ח״ב עמ׳ ק״ז) הסיפור באריכות.

13 הרה״ק רבי מרדכי דוב מהאראנסטייפל ז״ל היה בן הרה״ק רבי משולם זוסיא יצחק אויערבאך ז״ל אב״ד טאלמיטש חתן הרה״ק רבי יעקב ישראל טווערסקי ז״ל מטשערקאס, אמו הצד׳ נפטרה בעת היותי בגיל צעיר מאוד ויחד עם אחותו נתגדל בבית זקינו הק׳ מטשערקאס ז״ל ולכן נקרא בשם ׳טווערסקי׳. והרה״ק רבי נפתלי ז״ל נשא בזיווי״ש את בתו

געווארן א שאלה, און עס איז געווארן א שטארקע דין ודברים, א משא ומתן של הלכה, עס איז דארט געזעסן א בי"ד מיט תלמידי חכמים וואס האבן אנגעפירט מיט די חליצה, דער שניאוואר רב אליינס איז דאך געווען א גדול בישראל, און מ'האט זיך דארט מפלפל געווען.

רבי מאטעלע איז אויך געזעסן דערביי און ער האט זיך גארנישט אנגערופן, ער איז געזעסן שטיל די גאנצע צייט.

נאך די חליצה פרעגט אים דער שניאוואר רב – ער איז דאך אויך געווען זיין שוואגער (בהיותו חתנו של הרה"ק מצאנז ז"ל) – 'פארוואס האסטו זיך גארנישט אנגערופן אין די שאלה?'.

פרעגט אים רבי מאטעלע 'וואס פארא שאלה?', וואונדערט ער זיך 'וואס הייסט? האסט נישט געזעהן אינמיטן די חליצה איז מען געווען פארנומען מיט א שאלה?'.

זאגט ער 'ניין, איך וועל אויסזאגן דעם אמת, רבי נפתלי איז דא געשטאנען ביי די חליצה, איך האב אים געזעהן, ער האט אזוי געלויכטן אז כ'האב נישט געקענט אראפנעמען קיין אויג פון אים.[14]

הגרא"מ: יא, דאם האט אים מורא'דיג צובראכן, די פטירה פון רבי נפתלי.[15]

ער האט געזאגט אז ער איז בטל פאר איהם...

באמת איז עס א פלא, רבי משה'לע שניאוואר איז געווען א חולה כל ימיו, און ער האט מאריך ימים געווען.

רבינו: רבי משה'לע איז געווען א גרויסער חלש, נאך פון אלם קינד איז ער געווען זייער שוואך.

ער איז נתגדל געווארן ביי איינע פון די טעכטער פונעם צאנזער רב,[16] נישט ביים שניאוואר רב אין שטוב. ער איז געווען א גרויסער חלוש, אלעם וואס ער האט געגעסן האט ער אויסגעבראכן, ער האט געלעבט אויף נימים. איך האב דאם געהערט פונעם טאטן ז"ל.

למעשה, האט ער נישט געקענט זיין אינדערהיים,[17] זיין מוטער האט דאך שוין נישט געלעבט, ממילא איז ער געווען ביי איינע פון די מומעס אין צאנז, זי האט זיך מרחם געווען אויף אים און זי האט אריינגענומען א יתום אין שטוב אריין. איינמאל איז ער געווען זייער שוואך און קראנק, זי האט געזאגט אז ער גייט אוים עם איז כלות הנפש, זעהנדיג דעם מצב איז זי אריינגעלאפן צום פאטער דער דברי חיים, האט דברי חיים געזאגט 'ער וועט האבן אריכות ימים', ער האט טאקע געהאט אריכות ימים, ער האט געלעבט עטליכע און זיבעציג יאר, ער האט נאך איבערגעלעבט די ערשטע וועלט מלחמה.

הגרא"מ: ער איז נסתלק געווארן תרע"ט.

של הרה"ק רבי משולם זוסיא ז"ל, ולאחר הנישואין למד בחברותא עם גיסו הרה"ק רבי מרדכי דוב ז"ל בטשערקאס.

ומן הענין לציין שבס' מקור חיים (אות קנ"ה) מביא שמקודם היה הרה"ק רבי נפתלי חתנו של הרה"צ רבי אהרן בנו של הרה"ק רבי אשר מראפשיץ ז"ל ונתגרשו עפ"י ד"ת, עיי"ש באריכות.

14 ויש לציין שהרה"ק מהאראנסטייפל ז"ל למד עם הרה"ק רבי נפתלי ז"ל בחברותא, ויש להם תשובה משותפת בשו"ת דברי חיים (השמטות סי' י"ז). וזלש"ק של מרן הדברי חיים: לחתני הרב המאור הגדול החריף ובקי חסיד ועניו ירא ד' בנש"ק שלשלת היוחסין המפורסם מו"ה מרדכי דוב נ"י ונכדי הרב המאור הגדול החריף ובקי חסיד ועניו ירא ד' חכם ונבון מו"ה נפתלי נ"י...

ובסוף התשובה מסיים וזלש"ק: את כל זה נתתי אל לבי לעורר לבבכם לטוב, ואתם בני עשו חיל בתורה ויראה וחכמה וישמח לבבי והיה שלום כנפש אביכם דורש בשלום תורתכם תמיד, ע"כ.

והתשובה שבשו"ת דברי חיים ס' ו', הזכירו הגה"ק ר' נפתלי ז"ל (והיא לו נדפסה בסי' א' בספרו נפתלי אילה שלוחה) וזלש"ק: וכבר האריך בזה מרן זקיני אדמו"ר הגאון הקדוש שיחי' בכתב קדשו אשר שלח לנו בקיץ העבר, וכו', עיי"ש.

15 עיין בס' דברי תורה-מונקאטש (מהדו"ג אות פ"ג) ששמע ממרן הק' משינאווא שבנו ז"ל נפטר בנפילת אפים במנחה, כי בטשערקאס אמרו תחנון גם במנחה, ועיי"ש שמאריך לבאר למה במקומותינו אין אומרין תחנון במנחה.

16 בא' השיחים סיפר מרן רבינו שליט"א שהוא נתגדל אצל הרה"צ רבי משה'לי אונגאר זצ"ל חתנו של הרה"ק מצאנז זי"ע.

17 מן הפלא לציין מה שמובא בס' רבינו הקדוש משינאווא (ח"ב עמ' תקע"ג) שגם לאחר נישואי רבינו הק' משינאווא בזוו"ש עם מרת בריינדל בת הרה"ק מראזלא בשנת תר"ו לא חזר הילד משה'לי לשהות בבית אביו, סיבת הדבר נעוצה בקפידא שהיתה להרבנית עליו, והוא משום כי גם היא התאלמנה פעמיים ולא היו לה ילדים מנשואיה הראשונים, והיא הרבתה להפציר בזקינה הרה"ק רבי משה מסאמבור זי"ע שיברכה בבנים, פעם השיב לה זקינה, שאם תוכל לקרוא לבנה בשם 'משה' כשמו, אז הוא מבטיח לה שתפקד, וכשנישאה לרבינו הק' משינאווא הודיע לה שיש לו בן מנשואיו הקודמים, אבל משום מה לא שאלה לשמו, ולאחר מכן כשנודע לה ששמו הוא 'משה', הבינה שכבר לא תזכה להבנות מהרה"ק משינאווא, ועיי"ש שמביא דבר זה בשם הרה"ק רבי משה'לי בעצמו, והוא פלא.

רבינו: ער האט אליינם געזאגט אויף זיך אז ער זארגט זיך נישט פאר זיך, ווייל דער זיידע האט אויף אים געזאגט אז ער וועט האבן אריכות ימים.[18]

דער טאטע ז"ל האט אמאל געריידט פון רבי משה'לע שינאווער, האט ער געזאגט אזא אויסדרוק 'א צדיק פלא איז ער געווען, ער האט געלעבט אויף נסים, ער האט גארנישט געקענט עסן, אבער געדאווענט האט ער מיט א פייער, מיט א אש קודש'.

הגרא"מ: אין חיפה האט דאך געוואוינט הרה"צ רבי אביש קאנער ז"ל (בן הגה"צ רבי יעקב שמשון קאנער ז"ל מטשחויב, התן הרה"ק רבי משה משינאווא ז"ל), ער איז געוואקסן דארט אין שטוב ביים זיידן, ער איז דארט נתגדל געווארן.

רבינו: יא, רבי אביש איז געווען א פעטער פאר מיין שוויגער ע"ה. זי איז דאך געווען אן אייניקל פון רבי משה'לע שינאווער ז"ל. ער איז געווען א ברודער מיט איר מוטער.

עכ"פ האב איך געהערט פונעם טאטן ז"ל אז רבי משה'לע שינאווער האט געדאווענט מיט אזא פייער,[19] ווען ער האט געענדיגט דאוונענען איז ער ממש אונטערגעפאלן, מ'האט אים געמוזט אנהאלטן ער זאל נישט אוועקפאלן. מ'האט געזעהן ווי דער מענטש לעבט אויף רוחניות, פלאי פלאים.

א' הנוכחים: ר' ישראל בריעף,[20] האט דערציילט אז ער איז געווען ביי ר' משה'לע שינאווער.

רבינו: יא, ר' ישראל בריעף האט טאקע אויך דערציילט אז רבי משה'לע שינאווער איז געווען אזא חלוש אז מ'האט אים אונטער געפירט, ער האט נישט געקענט גיין, צוויי מענטשן האבן אים אונטער געפירט אין בית המדרש אריין, דאם איז געווען ביז צום בית המדרש, אבער ווען ס'איז געקומען צום דאוונענען און ער איז געשטאנען ביים עמוד איז ער געטאנצן מיט א ברען, און ווען ער האט געענדיגט דאם דאוונענען איז ער אום געפאלן, ער האט נישט געקענט שטיין אויף די אייגענע כוחות.

הגרא"מ: ווען דער ציעשנוב'ער רב ז"ל איז אוועק האט ער זיך אראפגעווארפן אויף דער ערד.[21]

דער ציעשנובער רב (הגה"ק רבי שמחה ישכר דוב הלברשטאם ז"ל בעל דברי שמחה, בן הדברי יחזקאל משינאווא ז"ל) איז אויך געווען אן אדם גדול...

רבינו: דער זיידע ז"ל דער עצי חיים איז געווען ביים ציעשנובער רב, ער איז אהיימגעקומען זייער צוקאכט... ער איז געווען מלא התפעלות...

דער זיידע איז דאך געווען מיט אים א מחותן, דעם ציעשנובער רב'ס זון, רבי יחזקאל'ע, איז דאך געווען זיין איידעם.

דער זיידע שרייבט אויפן חתונה בריוול אויפן ציעשנובער רב 'בן הגאון הקדוש'... דער זיידע האט געהאט נאך

---

18 וסיפר הגה"ק רמ"א פריינד זאב"ד ירושלים זצ"ל, שפע"א היה הרה"ק רבי משה משינאווא בוויען, והיה חולה אנוש, וממש חשבו שהגיע קיצו, ולבסוף שב לאיתנו והזר לביתו, ואמר בצחות "דער וויענ'ער רב וועט בלייבן מיטן הספד אין בוך", כי הוא חשב שהגיע קיצי, אבל אני ידעתי שיש לי ברכה מאת זקיני הק' הדברי חיים לאריכות ימים.

ועיי' בס' רבינו הקדוש משינאווא (ח"ב עמ' תקע"ו) שסיפר הגה"צ רבי יוסף פאנעט זצ"ל מדעעש - אילאנדא מה שבדידיה הוה עובדא בהיותו בשינאווא ביומי בחרותו לרגל חתונת אחיו הגדול הגה"צ רבי יעקב אלימלך זצ"ל אב"ד דעעש עם נכדתו של רבי משה משינאווא בת חתנו הרה"צ רבי יעקב שמשון קאנער אב"ד טשחויב, והתבונן בגודל חולשתו של הרבי, והרהר לעצמו מי יודע באם אזכה עוד הפעם לנסוע אל הרבי משינאווא, והנה תכף ומיד תפס הרבי את מחשבת הבחור, ורמז לו לגשת אליו התחיל מזמור לעצמו בקול נמוך 'לא אמות כי אחיה' כשהוא כופל ושונה תיבות אלו, ומדגיש הרמז שבדברים אליו, וכן היה שרבי יוסף נסע לשינאווא מאז עוד כמה ובמה פעמים.

19 וכן העיד נכדו הרה"צ ר' אביש קאנער זצ"ל בספרו אוהל קדושים (עמ' נ"ה) ...אנו שזכינו להסתופף בצלו בימי שבת קודש וימים טובים התפלאנו על כוחו להסתיר עצמו בנוכחות הקהל, לא פעם היתה תפילתו במנחה או מעריב של יום חול רגיל כתפילת ר"ה או יהכ"פ...

20 מזקני נכבדי אנ"ש שנשארו לפליטה אחרי החורבן הנורא, הי' מופלג בתורה והסידות ויר"ש מרבים, ומנו"כ בקרית יואל יצ"ו.

21 עיי' בס' זמירות לעטר פתורא (עמ' ק"ה) שבסוף הסעודה השלישית כשכבר יצאה השבת והביאו נרות דולקים לשולחנו הטהור של רבי משה'לי נפל אחד הנרות ארצה וכבה, קרא הגה"ק משינאווא, אבוי מי יודע מה מתרחש בציעשנוב.

ובני הבית הסתירו מרבי משה'לי את הבשורה המרה במשך חדשים ארוכים בחששם לבריאותו הרופפת, בכ"ה בניסן באותה שנה בא לצאנז הרה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב, ובשמעו שאחיו רבי משה'לי עדיין אינו יודע מהסתלקות אחיהם מציעשנוב, מיד נכנס וסיפר לו את דבר ההסתלקות, כי אמר שזה תהיה זו טובה גדולה לנשמת אחיו הגה"ק מציעשנוב שרבי משה'לי ידע מפטירתו, והנוכחים במקום ספרו כי כששמע ר' משה'לי את הבשורה המרה התישב בו ברגע על הארץ כדברי ההלכה שאין לאבל להשהות עצמו ולשבת על כסא.

מחותנים, ער האט אויף קיינעם נישט געשריבן דעם טיטול, ער האט אויף יעדן מחותן געשריבן א צווייטן טיטול.

דער זיידע ז"ל האט געזאגט, אז ווען ער איז געווען ביים ציעשנוב'ער רב 'יעדעם ווארט וואס ער האט אים געזאגט האט אים עלעקטעריזירט פון קאפ ביז פיס' אזוי האט ער געזאגט. ער איז זייער שטארק נשפע געווארן פון אים.[22]

הגרא"מ: דער ציעשנובער רב האט פאראכטעט שטארק פאר די ערשטע וועלט מלחמה, ער האט פאראויס געזאגט אז עס וועט זיין א מלחמה, ער האט עס נישט געקענט אויסהאלטן. מ'איז ער געגאנגען איבערזאגן פארן פריערדיגער רב (הרה"ק מהרי"ד מבעלזא) ז"ל, האט ער דאס אוועקגעמאכט, און אז מ'זאגט... האט מען דאס צוריק איבערגעזאגט פארן ציעשנוב'ער רב,[23] האט ער געזאגט 'יא, ער האט דאס אפגעשטופט אויף צוויי יאר'...[24]

ער איז טאקע אוועק ממש פאר די מלחמה בשנת תרע"ד, ער האט דאס נישט געקענט אויסהאלטן.

רבינו: ער איז אוועק פון א סטראוק ל"ע... ער האט זיך זייער געעגבערט וועגן די מלחמה,[25] ס'האט אים זייער וויי געטוהן.

הגרא"מ: אין מיינע צייטן האט דער רב (מהר"א מבעלזא ז"ל געגעבן תיקון אין טאג פון זיין יארצייט. אין שטוב האט ער געגעבן לעקיך און בראנפן.

רבינו: דער ציעשנוב'ער רב האט איבערגעלאזט איין זון מיט אן אייידעם. מען האט אויפגענומען אלס ממלא מקום דעם אייידעם ר' לייבוש רובין,[26] פון טאמאשוב (כי הגה"צ ר' יחזקאל'ע היה עדיין צעיר מאוד לימים), און דער בעלזער רב איז געקומען אהין און ער האט געזאגט אז ער וויל זעהן דעם קאנסום, וועז מען האט אים געווייזן דעם קאנסום האט ער געזאגט 'אין מורידין קרוב לנכסי קטן'. שפעטער (בשנת תרפ"ג) האט ער איבערגעבן דאס רבנות פארן זוהן פאר ר' יחזקאל'ע.

---

22 וכן לשונו של הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל על הרה"ק מציעשנוב שהיה דבוק אליו בכל נימי נפשו, וכותב במכתב המוא בס' זמירות לעטר פתורא (עמ' מ"ו) ...נורא היה לשמוע דיבורו היוצא מלבו הטהור בהתלהבות ובהשתוקקות לאין שיעור...

23 יש לציין גודל הידידות ששררה בין הרה"ק מציעשנוב עם גיסו המהרי"ד מבעלזא, ועיין בס' דברי שמחה שמובא הרבה מכתבים ביניהם. ועיי' בס' רבינו הקדוש מצאנז (ח"ב עמ' ר"ג) שכשנסתלק הגה"ק מציעשנוב אמר גיסו המהרי"ד בבכי: ער איש געווען ווי א ווארימע קעסל ווי מיר האבן זיך אנגעווארעמט, ואגרותיו אלי מונחות אצלי עם שאר כתבי קודש.

24 עיי' בס' שיח זקנים (עמ' רע"ב) שבאותם ימים נכנס החסיד ר' שלמה לאנגענטאל אל הגה"ק מציעשנוב ואמר לו, כי שמע מחסיד אחד שבא מבעלזא שהרב הקדוש מבעלזא סובר שלא תפרוץ מלחמה, עצם הגה"ק מציעשנוב ז"ל את עיניו לכמה דקות ממושכות, ואמר לא כל אחד רואה בשוה, אנכי כבר רואה את המלחמה כאן.

ועיי' בס' זמירות לעטר פתורא (עמ' פ"ב) שבהזדמנות אחרת נענה הגה"ק מציעשנוב ואמר, גיסי הרב מבעלזא אומר שאי אפשר שתתחולל מלחמה בין הרוסים והגרמנים, מפני ששר אחד להם ממשלת אדום, ואם כי נכון הדבר, הלא יש הבדל ניכר בכובע של השר שלהם, זה פונה ימינה וזה פונה שמאלה.

ובדרשה לפני כל נדרי ביום הכיפורים האחרון לחייו אמר דברים מפורשים באשר למלחמה העתידה לבוא, וקרא לפשפש במעשים ולהרבות בתשובה.

25 אכן יש לציין שכל עוד חי אותו צדיק בזה העולם לא נשמעה תרועת המלחמה, ובטבת תרע"ד עלה בסערה השמימה, ובתמוז שלאחריו פרצה המלחמה וכך כתב בנו הגה"צ רבי יחזקאל שרגא הי"ד בהקדמתו לספר דברי שמחה: ...בשהיה עומד ומזהיר על התשובה ברוח קדשו כמו נביא בישראל על הצרות הבאות, ובעווה"ר נתקיים מפני הרעה נאסף הצדיק, היינו מקודם כדי שלא יראה בצרת הדור...

ויש לציין שבס' י"ג אורות (עמ' ש"ט) מובא שבימי השואה האיומה אמר הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק כי הגה"ק מציעשנוב אמר פעמים אחדות לפני הסתלקותו 'אם היו יודעים מה שעומד לבוא על העולם היו כובשים הפנים בקרקע ובוכים', וכשפרצה מלחמת העולם הראשונה חשבו שהתכוון למלחמה זו, עתה נוכחים אנו שכוונתו היתה למלחמה האחרונה.

אגב, עיי' בס' דברי שמחה (ח"א עמ' ל"ח) כי כשלמד הגה"ק מציעשנוב מסכת פסחים בסוגיא דרבי חנינא סגן הכהנים, והגיע לדברי הגמרא והרי דם התמצית שנשפך כמים ואינו מוכשר, הוריד דמעות ונשתנתה צורתו הקדושה, אמר והרי דם התמצית, דם יהודי שהוא תמציתו ועיקרו של עולם, שנשפך כמים, עס גיסט זיך יודיש בלוט וויא וואסער, ואינו מוכשר, ועדיין לא הגיע הזמן להביא לימות המשיח.

26 נולד בשנת תרמ"א לאביו הרה"ק רבי יצחק טובי' רובין חתן מרן הדברי חיים ובן הרה"ק רבי מאיר מגלאנוב נכד רבי אשר ישעי' מראפשיץ זי"ע, חתונתו עם הרבנית חנה רחל התקיימה בחודש סיון בציעשנוב.

רבי ארי' לייבוש התחבב מאד על חותנו שקבע עמו יום יום שיעורים בהלכה ובגמרא, ומגלא בפומיה כי הוא אינו רק חתנו של הרב מציעשנוב אלא גם תלמידו.

הגרא"מ: פון ר' לייבוש'ן איז געבליבן קינדער און אייניקלעך... איך האב זיי דאם געזאגט פאר די אייניקלעך, מען דערלייגט נישט פון אפטרעטן. די זעלבע זאך האב איך געזאגט פארן פראגער רב רבי יצחק מאיר הכהן ראפאפארט ז"ל, ער איז מיר געווען א שוועסטער–קינד, ווענן עפעם אן ענין.

הגרא"מ: רבי יחזקאל'ע האט דעם זיידן (מרן העצי חיים ז"ל) אריינגענומען צום רב (מהר"א מבעלזא) ז"ל אין האלאשיץ...

רבינו: ווען רבי יחזקאל'ע איז געווארן רב אין ציעשנוב איז דער זיידע ז"ל (מרן העצ"ח) מיטגעפארן אהין אים באגלייטן, דעמאלטם איז דער זיידע געווען ביים בעלזער רב.

ס'איז געווען אזוי, דער זיידע האט זיך משדך געווען מיטן ציעשנובער רב, דעם זיידנ'ס טאכטער (הרבנית רוזא בלומא ע"ה) איז געווען א שניר ביים ציעשנובער רב, ווען דער זיידע האט געטוהן דעם שידוך האט נאך געלעבט דער ציעשנובער רב, און דער זון (רבי יחזקאל'ע) איז געבליבן א יתום ווען זיין פאטער איז נפטר געווארן, שפעטער איז ער איבער נעמען דאם רבנות אין ציעשנוב ווען ער איז שוין געווען עלטער, איז דער זיידע מיטגעפארן מיטן איידעם ווען ער איז געווארן דארט רב, דעמאלטם איז דער זיידע ז"ל אויך געווען ביים בעלזער רב, ער איז דעמאלטם געווען אין האלאשיץ.

הגרא"מ: יא, דאם האב איך דאך געזאגט, ער האט דאך אריינגעשלעפט דעם שוועסטער צום רב ז"ל, ביידע האבן געזאגט די זעלבע ווארט...

רבינו: יא, די מעשה האב איך געהערט פון ר' משה טובי' (ה"ה הרבני החסיד מוה"ר משה טובי' גרינצווייג ז"ל, מבני ברק), ביידע האבן געזאגט די זעלבע, וסעדו לבכם אחר תעבורו.[27]

הגרא"מ: רבי יחזקעל'ע צישענובער איז געווען שטארק א צוקאכטער מענטש...

רבינו: ווען דער שינאווער רב האט זיך דעמאלטם משדך געווען מיטן בעלזער רב (מהר"י), ווען דער ציעשנוב'ער רב ז"ל איז א חתן געווארן, די חתונה איז געווען אין בעלזא (ביום

27

עי' בס' ומשה היה רועה (ח"א, עמ' ק"ה, הערה ע"י) מה שמובא שם בשם כ"ק מרן רבינו שליט"א שסיפר הענין באריכות שפע"א כאשר הי' מרן העצי חיים בציעשנוב אצל חתנו הגה"צ ר' יחזקאל'ע, הפציר בו חתנו שהיות כי ציעשנוב קרובה היא להאלאשיץ על כן יבוא אתו לבקר בהיכלו של דודו הק' מהרי"ד מבעזלא ז"ל אשר שהה אז באותו תקופה בהאלאשיץ, אך מכיון שמרן העצי חיים היה נחפז לדרכו לחזור לביתו נאוה קודש על כן סירב בתחילה להצטרף עמו בנסיעה זו, אך בסוף הסכים ונסעו אתו להרה"ק מבעלזא.

כאשר הגיעו להרה"ק מבעלזא שמח מאוד לקראתו, וציוה שיביאו כיבוד והביאו לפניהם טיי עם מזונות, ואמר הרה"ק מבעלזא להגה"צ מציעשנוב שיכניס צוקער אל תוך הטיי של חותנו מרן העצי חיים ז"ל כי הרי אמרו חז"ל "חייב אדם בכבוד חמיו".

ואחרי שטעם מרן העצי חיים אמר לו הרה"ק מבעלזא, בתוה"ק כתיב שאמר אברהם אבינו להמלאכים (בראשית יח, ה) "וסעדו לבכם אחר תעבורו", ולכאורה יש לדייק דהלא אין מן הנימוס לומר לאורחים "אחר תעבורו" לשלחם מביתו, אלא הכתוב בא ללמד לאדם מדת דרך ארץ שאם רואה אדם שאורחו ממהר לדרכו לא יעכבו ולא יאחר זמנו, אלא יתן לו לאכול ולשתות ותתן לו לילך לדרכו בלי עיכוב, וזה שאמר אברהם אבינו להמלאכים "אחר תעבורו" שלא אעכב על ידכם.

המשיך הרה"ק ואמר - "לויט ווי איך פארשטיי האט יעצט דער סיגוטער רב נישט קיין צייט, און ער איילט זיך אהיים צו פארן", ומיד קם הרה"ק מבעלזא ממקומו ונפרד ממנו לשלום.

בצאתם מבית הרה"ק מבעלזא נענה חתנו הגה"צ מציעשנוב ואמר לחותנו מרן העצי חיים ז"ל: "וואס זאגט עפעס דער שווער צו מיין פעטער'ס רוח הקודש?", והוסיף שהיות שעדיין נשאר עוד שתי שעות עד מועד הנסיעה, על כן עצתו אמונה שילכו לבנו של הרה"ק מבעלזא (ה"ה הגה"ק מהר"א מבעלזא ז"ל) "דער שווער וועט הנאה האבן פון אים, ווייל ער איז א כלי מפואר וואס דער שווער האט נאך אזוינס נישט געזהן".

מרן העצי חיים אשר כאמור היה אין לדרכו לא רצה להתעכב עוד, על כן לא הסכים בתחילה ללכת אתו לבקר את בנו של הרה"ק מבעלזא, אך חתנו הגה"צ מציעשנוב לא הירפה וטענתו בפניו כי ממילא יצטרך להמתין עוד ב' שעות עד שיגיע המסילת הברזל בחזרה לביתו, ולא יהיה לו מה לעשות שם, ואצל בן הרה"ק מבעלזא בוודאי ישוחחו בדברי תורה וכך לא יעבור הזמן לבטלה, ואחרי רוב הפצרותיו הסכים מרן העצי חיים ללכת אליו, ויהי בהגיעם להרה"ק מהר"א קיבל את פניהם בכבוד ובהתרגשות וציוה שיביאו טיי ומזונות, ואמר להגה"צ מציעשנוב שיכניס צוקער לתוך הטיי של חותנו מרן העצי חיים כי הרי "חייב אדם בכבוד חמיו", אחר כך אמר את אותו הדברי תורה שאמר להם אביו הרה"ק מבעזלא על הפסוק "אחר תעבורו" כי כשאיש נחפז לדרכו לא יעכבו אותו במצות הכנסת אורחים, אלא ימהרו לתת לו לאכול ולשתות לשובע נפשו וילך לשלום לדרכו, והנה כי מאחר שהרב מסיגעט ממהר לדרכו לא רוצה לעכבו ונפרד ממנו לשלום.

בדרך צאתם נענה חתנו הגה"צ מציעשנוב ואמר לחותנו מרן העצי חיים ז"ל: "וואס זאגט דער שווער צום רב'ס זון?", כי ראו עין בעין את הקשר הגדול שהיה בין הרה"ק המהרי"ד ז"ל לבנו הרה"ק מהר"א, עד כדי כך ששניהם כוונו זה לזה והיו מתנבאים בסגנון אחד.

וע"ע בספר אדמור"י בעלזא ח"ד (עמוד נ"ג) מהגר"י קלאפהאלץ שמביא עובדא זו.

ג' טבת שנת תרמ"ז).[28] ביים שידוך שליסן האט נאך דער דברי חיים געלעבט.

ביי די חתונה האבן זיך די צוויי מחותנים אויפגעשטעלט, דער שינאווער רב מיטן בעלזער רב, זיי האבן זיך אנגעכאפט די הענט און זיי זענען געטאנצן. עס איז געווען א גרויסע געדרענג יעדער האט געוואלט קענען זעהן דעם מחול לצדיקים.

דארט איז געווען רבי יהושע'לע טאמאשוב'ער ז"ל,[29] האט ער גענומען א בעזים און ער האט אנגעהויבן צו קערן אויף דעם ארט וואו זיי זענען געטאנצן, ר' יהושע'לע איז געווען אן איש פלא, דער בעלזער רב האט דאן באמערקט ווי רבי יהושע'לע שטייט און ער קערט. האט ער געפרעגט דעם שינאווער רב 'וועי איז דאס?', האט דער שינאווער רב געענטפערט 'דער מחותן וויסט נישט וועי דאס איז, דאס איז דאך אונזער רבי יהושע'לע, רבי יאסעלע טאמאשוב'ערס א זוהן...',[30] הערנדיג רבי יאסעלע'ס נאמען האט דער בעלזער רב געזאגט 'א, מיר האבן אים געקאנט...'.

דער שינאווער רב האט אים אזוי אנגעקוקט מיט א ווינדער, וויל וועז רבי יאסעלע ז"ל איז נסתלק געווארן (בשנת תקצ"ט) איז נאך דער בעלזער רב נישט געווען געבוירן, רבי יאסעלע איז נאך געווען א תלמיד ביים רבי'ן פון לובלין, עס איז אים געווען א פלא די ווערטער פונעם בעלזער רב.

האט דער בעלזער רב געזאגט 'איך וועל אייך דערציילן, וועז דער טאטע ז"ל (השר שלום מבעלזא) האט געמאכט דעם חנוכת הבית פארן שוהל בין איך געשטאנען אונטערן טאטן, אויפאיינמאל האב איך געזעהן איינעם אנגעטוהן אין ווייסן, א הויבער מענטש, כ'האב געזעהן ווי ער ווערט נאך העכער, און נאך העכער, כ'האב זיך זייער דערשראקן, וועז דער פאטער האט געזעהן אז איך בין אזוי דערשראקן האט ער מיר געזאגט 'שטעל זיך אונטער מיין טלית, דאס איז רבי יאסעלע טאמאשוב'ער, ער איז געקומען פון יענעם עולם מיטהאלטן די שמחה'.

ער האט אים געהאט פארשפראכן אז ער וועט קומען צום חנוכת הבית. דעמאלטם האט ער געזעהן רבי יאסעלע טאמאשובער ז"ל, פון דארט האט ער אים געקענט.

דער טאטע ז"ל פלעגט זייער אסאך רעדן פון בעלזא.

הגרא"מ: ער איז אסאך נתגדל געווארן ביים זיידן רבי שלום אליעזר'ל.

רבינו: יא, אבער זיין קשר צו בעלזא האט ער געהאט דורך זיין שוואגער רבי יוחנן (הגה"צ רבי יוחנן טווערסקי ז"ל אב"ד מוושאי, שהי' חתן מרן העצי חיים ז"ל) ער איז דאך געווען א זוהן פון רבי פיני'עלע (הגה"ק רבי פנחס מאויסטילא ז"ל חתן הרה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ל), ער איז געווען א בעלזער אייניקל, פון איהם האט ער אסאך קונה געווען פון בעלזא. ער האט געמאכט דעם טאטן פאר א בעלזער חסיד.[31]

---

28 אגב, עיין בס' פי צדיק (עמ' מ"ב) שהגה"ק מציעשנוב היה חובש ספאדיק לראשו כמנהג בעלזא, שלא כדרך בני הרה"ק משינאווא שלבשו בקאפיליש, כי כן ציוה להם אביהם הק' עפ"י דברי הבעש"ט שאמר שיהיו רבי"ם מיט קאפילושין וחסידים מיט דאשיקעס, וע"כ ביקש הרה"ק משינאווא מבניו הק' שילכו עם קאפילוטשן.

29 הרה"ק רבי יהושע מטאמשוב נולד בשנת תקפ"ה הסתופף בצל הרה"ק מהר"ש מבעלזא הבני ישששכר ומרן הדברי חיים זי"ע ואח"כ אצל הרה"ק משינאווא, נודע בעוצם עבודתו וחילק כל אשר לו לעניים, נסתלק י"ט תמוז תרס"ו.

30 הרה"ק רבי יוסף מטאמשוב יארטשוב נולד בשנת תקמ"ו לאביו הר"ר שמעון, הסתופף בצל הרבי מלובלין ורבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע, והתנהג באדמורו"ת עוד בחיי הרבי מלובלין.

ועיי' בס' י"ג אורות (עמ' נ"ה) ששאלו את מרן הדברי חיים אם רבי יוסף מטאמשוב הוא מושל בעולם, השיב מרן, אם הוא מושל בעולם זה איני יודע, אך זה אני יודע שהוא מושל ביצרו, והמושל ביצרו מושל ממילא בעולם, נסתלק כ"ה ניסן שנת תקצ"ט.

31 ידוע מה שהי' מרגלא בפומי' של מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל לומר שהרבה ענינים שידע מהרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא ז"ל קיבל מגיסו הגה"צ רבי יוחנן הנ"ל, ולו רגל על לשונו לומר לאברכים צעירים ששמע מגיסו רבי יוחנן שאמר בשם זקינו מהרי"ד מבעלזא סגולה לשלום בית שישכים הבעל בבוקר לעסוק בתורה לפני התפילה (עי' בס' אלה מסעי עמ' ע"ז).

ובספרו הק' ברך משה מביא רבינו כמ"פ דברים ששמע מגיסו הנ"ל, עי' בפר' פקודי (עמ' רצ"א) ובפ' ויקרא (עמ' ט') וז"ל: וכד הוינא טליא שמעתי בזה בליל התקדש החג מפי גיסי הגה"צ רבי יוחנן האבדק"ק מוושאי זללה"ה הי"ד, לפרש החרוז יחיד במלוכה כביר כהלכה לימודיו יאמרו לו, עיי"ש. כמו"כ בפר' וארא (עמ' מ"ה) ובפ' מסעי (עמ' ש"י) וכן מוזכר בפ' שלח (עמ' קכ"ח) וז"ל: על פי מה ששמעתי מפי גיסי הגה"צ רבי יוחנן האבדק"ק מוושאי זללה"ה הי"ד, בשם זקינו הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, על הכתוב אל מוציאם ממצרים כתועפת ראם לו, וכו'. הנה כי כן בפר' נצבים (עמ' רט"ז) וכן בברך משה לראש השנה (עמ' א') וז"ל: ומפי גיסי הגה"צ רבי יוחנן האבדק"ק מוושאי זללה"ה הי"ד שמעתי בשם

דער טאטע האט געקענט ר׳ פיני׳עלע אליינס אויך, אין ברך משה (פ׳ חיי שרה) ברענגט ער בשמו א ווארט פונעם בעלזא רב (מהרי״ד) וואס ער האט געהערט פון ר׳ פיני׳עלע, אויף (בראשית טו, ו) והאמין בה׳ ויחשבה לו צדקה.[32]

עס איז געווען א אינטערעסאנט, דער טאטע ז״ל פלעגט צו גיין זאגן תשליך שלש עשרה מידות, ביים זאגן ׳מי קל כמוך׳ האט ער געזאגט מיטן בעלזער נוסח... קיינמאל עפעס אנדערש האט ער נישט געזאגט דעם בעלזער נוסח, ער האט דאס געזאגט אזוי שטילערהייט פאר זיך...

כ׳וויים נישט פארוואס פונקט דאס האט ער אזוי געזאגט.

הגרא״מ: עס איז א פחד דער נוסח...

רבינו: דער טאטע ז״ל איז געווען אין ארץ ישראל דאס ערשטע מאל בשנת תשכ״ג, איך בין דאן געווען א יונג בחור׳ל, ער האט מיך מיטגענומען. ער איז דאן געגאנגען אויפן ציון פון בעלזער רב ז״ל.

דער טאטע איז געווען ביים בעלזער רב אין פעסט, פר׳ וישלח תש״ד...

וכיבדו רבינו לברך על היין

ואיחל רבינו: ׳לחיים לחיים, דער אייבערשטער זאל העלפן בשעה טובה ומוצלחת, מיט נחת און מיט שמחה, עם זאל זיין א קשר של קיימא און א בנין עדי עד מיט אלעם גוטן. אסאך תענוג ונחת ביי קינדער און ביי אייניקלעך׳.

הגרא״מ: און אז מ׳זאל אליין אויך זיין גוט...

רבינו: אז מען איז געזונט האט מען נחת, אויב איז מען ח״ו אליינס נישט געזונט שעפט מען נישט דאס נחת. בראשית ברא, זאגט די וועלט, די ערשטע זאך דארף מען זיין געזונט.[33]

הגרא״מ: כ׳האב דאס געהערט פונעם רב ז״ל, כ׳האב געמיינט אז ס׳איז א ווערטל, ס׳איז געווען א פלא...

רבינו: דער בעלזער רב האט אזוי געזאגט?

הגרא״מ: איך האב דאס אזוי געהערט פון אים.[34]

זקינו הרה״ק מהרי״ד מבעלזא זי״ע בטעם הדבר שמתחילין לומר סליחות ביום ראשון, עיי״ש.

ועי׳ בס׳ ומשה הי׳ רועה (ח״א, עמ׳ שנ״ו) מה שסיפר כ״ק אדמו״ר מראכמיסטרייווקא ב״פ שליט״א מה ששמע בעצמו מרבינו ז״ל שבשהגיע הרה״ק רבי פינחס מאוסטילא לסיגעט לשמחת הנישואין של רבי יוחנן, שמע אז איך שדיברו מגודל עבודת התפילה שלו, ונכספה נפשו לראות את עבודתו הק׳, אולם מאחר שהרה״ק מאוסטילא התפלל בחדר מיוחד כמנהג אדמו״י טשערנאביל לא היו יכולים לראותו בעת התפילה, אך לאחמ״כ נתוודע לרבינו שיש שם חלון גבוה שיכולים לטפס עליה ולראות לתוך החדר הנ״ל, והלך רבינו לשם והעמיד עצים וטיפס למעלה עד שהגיע להחלון וכך עלה בידו לראות עבודת צדיק בעת התפילה, ורבינו התבטא ואמר שהי׳ פחד גדול להסתכל בצורתו הק׳ אשר בער כלפיד אש במשך כל התפילה, ועיי״ש עוד באריכות.

32 רבינו שמע קיבל כמה ענינים מבעלזא מרבי פיני׳עלע מאוסטילא ז״ל עצמו, שזכה להכירו בעת ההתונה של גיסו רבי יוחנן הנ״ל שהתקיימה בסיגעט לאחר הסתלקות מרן העצי חיים זי״ע, וכן זכה להיות אצלו כ׳ שבועות בהיותו בעיר מוושאי מקום שנתקבל בנו רבי יוחנן להיות אב״ד.

ועי׳ בברך משה (פ׳ חיי שרה עמ׳ קי״ב) וז״ל: על פי מה ששמעתי מהרה״ק רבי פינחס מאוסטילא זללה״ה משמי׳ דחותנו הגה״ק מהרי״ד מבעלזא זי״ע, לפרש מה שנאמר באברהם אבינו והאמין בה׳ ויחשבה לו צדקה וכו׳.

וכשהדפיסו הספר ״שארית לפנחס״ שהוא ליקוטי דברי תורה מהרה״ק רבי פיני׳עלע, מסר רבינו כמה דברי תורה מה שנשארו לפליטה ממנו וכמו כן מגיסו רבי יוחנן, וד״ת אלו נדפסו משמו בס׳ הנ״ל.

33 עיי׳ בס׳ נפלאות התפארת שלמה (אות קמ״ט) פע״א בא אחד לפניו עם פיתקא, ושאלו מה אתה עושה, והשיב ב״ה שאני בריא כמ״ש בראשית ברא, השיב לו אא״ז לך לדרכך, אתה טועה שאתה סובר כי ברא יש לו רק פשט אחד על בריאות הגוף, לדעתי יש לתיבת ברא כמה פשטים, ברא כולל בריאות כמו שאמרת, ברא כולל בנים דברא בלשון תרגום הוא כן, ברא הוא כולל ולחם ומזון, מלשון נשקו בר, כי הברא הזה של בראשית ברא צריך להיות הכל בריאות בני חיי ומזוני, הכל כאשר לכל, לך לדרכך, והלך האיש לדרכו והצליח בכל אלו הדברים.

ובס׳ שיח שרפי קודש (אות ר״ד) מביאו בשם הרה״ק הארון עדות, והוסיף שבר״א גימ׳ בנ״י חי״י מזונ״י, ע״ש.

34 אגב, עיין בס׳ נטעי אש״ל (פר׳ בראשית): בראשית ברא, פירשו צדיקים בדרך רמז ׳ברא׳ מלשון בריאות, שהדבר הראשון שנצרך לאדם הוא להיות בריא, וכשנאמר פירוש זה לפני הרה״ק רבי אהרן מבעלזא זי״ע וכידוע היה נוהר שלא לומר חצי פסוק משום שכל פסוקא דלא פסקי משה אנן לא פסקינן (תענית מ:), ואפילו את שם העיר בני ברק לא רצה להזכיר בפני עצמו כיון שהוא חלק מפסוק (יהושע יט, מה), תיכף סיים ואמר ׳אלוקים את השמים ואת הארץ׳ ופירש שצריכים להיות בריאים ושלמים לעבוד אלוקים, הן ברוחניות בחינת השמים, והן בגשמיות בחינת הארץ.

וכן מביא בס׳ איש חסיד - גרינצווייג (עמ׳ י״ט): כ״ק מרן זי״ע אמר כמה פעמים בשם אביו הק׳ כ״ק מרן מהרי״ד זי״ע לפרש הפסוק בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, בראשית הדבר הראשון שצריך האדם הוא ברא בריאות, ואז שייך שיהא לו את השמים ענייני רוחניות, ואת הארץ ענייני ארציות, כי בלא הבריאות אין דעת האדם מיושבת לא לגשמיות ולא לרוחניות.

ואיחל רבינו לנכדו החתן שליט"א, ולהמחותנים, ולנכדו הב' בר מצוה, ולכל המשפחה הנאספים.

הגרא"מ: (העיר על מה שבני המשפחה קבלו ברכתו של רבינו שליט"א בנשיקת היד כנהוג) אין פעסט האט זיך שטענדיג געטוהן דערמיט, דער אונגארישער עולם איז געווען געוואוינט צו קושן די האנט, מען האט כסדר אנגעזאגט אז מ'זאל נישט קושן,[35] דער רב ז"ל האט זיך כסדר געוואשן די הענט ווען עמיצער האט געקושט.

רבינו: פאר א קינד האט ער דאך נישט געגעבן די האנט ביז צו די בר מצוה.[36]

הגרא"מ: נאכמער אפילו עם איז שוין געווען די נאכט פון די בר מצוה האט ער אויך נישט געגעבן, נאר נאכן טאג פון די בר מצוה.[37] און אויב האט עמיצער געהאלטן א קינד אויף די האנט האט ער אים אויך נישט געגעבן די האנט...

והגיש לרבינו פתקא דרחמי

רבינו: (העיר על השם 'רויזא בלומא') איר זענט דאך אייניקלעך פונעם ישמח משה,[38] דעם ייטב לב"ם מוטער האט געהייסן רויזא בלומא, רבי אלעזר ניסן"ם רביצין.

הגרא"מ: דער רבי מרדכי דוד,[39] דער זיידע, ער ליגט דאך אין צפת. מיין שוויגערם פאטער האב איך נאך געקענט.

רבינו: זיי זענען רבי נחום הערש'נס אייניקלעך, רבי אלעזר ניסן זון.

ביי רבי נחום הערש'נס חתונה איז דאך געווען א אינטערעסאנטע מעשה, איר האט געזאגט רבי מדרכי דוד דערמאן איך זיך די מעשה. ער איז דאך געווען א איידעם ביי ר' מרדכי דוד דאמבראווער, און ער האט נישט געוואלט ארוים קומען צו די חופה ביז ס'איז געווארן זייער שפעט. האט ער שפעטער געזאגט אז ער האט געהאט א הבטחה פון רבי'ן פון לובלין אז ער וועט קומען צו זיינע שמחות, און אזוי ווי דער רבי איז נישט געקומען איז ער נישט געגאנגן צו די חופה, האט ער האט געזאגט אז 'וויל אנג די מתנגדים זענען נאך אויף און זיי שלאפן נאכנישט האט דער רבי פון לובלין נישט געוואלט קומען צו די חופה'. ס'איז א פלא פון א מעשה.

ונתן רבינו ברכות קדשו לחגרא"מ שליט"א, ולכל בני משפחתו לרגל שהשמחות במעונם, ונפרדו לשלום ברוב ידידות

---

35 עיי' בס' שיחתן של עבדי אבות (עמ' קס"ה) ששמע מהגר"י באב"ד דומ"ץ בעלוא לאנדאן שבעת היות הרה"ק מהרי"ד מבעלוא זי"ע בקאשוי בקיץ תר"פ עמדו אנשים בתור להתברך, אחד מביניהם רצה לנשק ידי הרה"ק זי"ע כנהוג בהונגריא, אך כיון שהיה הרה"ק לבוש בבגדים שהיה בה שרוולים ארוכים מכסים כמעט כל היד, הגביה ההוא את הבגד בכדי לנשק היד, מנע הרה"ק זאת ממנו, אה"כ אמר לו ביחידות, האם בכדי לנשק ספר תורה הינך ג"כ מגביה את המעיל.

ועיי' בס' תל תלפיות (עמ' 333) שמעתיק מכתב מיהודי א' מדייטשלאנד שרשם ביקורו הראשון שהיה לו בחצר הקודש בעלוא אצל המהרי"ד, ובתוה"ד כותב: ...אלו שבאים לבעלוא מהונגרי' מנשקים ידי הצדיק, הפולנים לא...

ועיי"ש (בהערה 183) שכשהי' כ"ק המהר"א זי"ע בהונגרי' בימי מלחמה"ע השני' כשאירע לפעמים שא' נשק את היד כמנהג בני אונגארן, התרעם אז מרן על המשמשים שלא הודיעו מקודם לכן להבאים להתברך שאין המנהג לנשק, והיו כולם צריכים ליטול הידים, זה שנשק וגם המשמש ואה"כ מרן, ומרן הי' מפייס אה"כ את האיש שנשק, באמרו 'אצלינו אין המנהג לנשק' ובכל פעם היי זה עסק גדול.

36 עיין בקובץ פארות (עמ' תק"ס) שסיפר הרה"ח ר' מאיר גרוס שנסע בילדותו קודם הבר מצוה לשהות בבעלוא אצל מרן מהר"א זי"ע בראש השנה, ועמד בתור לקבלת שלום, כשניגש לקבל שלום ביקש מרן מגבת כמנהגו שלא לתת שלום בידו לילד בלי הפסק מגבת, אך לא היה שם מגבת מוכנה והיו צריכין להמתין זמן מועט עד שיביאו המגבת, והמתין מרן ולא המשיך שלום עד שהביאו המגבת.

37 עיי' בס' רשומים בשמך (עמ' רכ"ו) שסיפר הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגר זצ"ל אב"ד חוג חתם סופר בני ברק: דבר פלא ראיתי בעיני שנה אחת בליל חג השבועות זמן מתן תורתנו, אחרי התפילה עת עומדי אחורי כסאו של מרן הרה"ק מהר"א מבעלוא זי"ע בעבור הקהל בסך על פני הקודש לברך ולהתברך בגוט יו"ט, וכן לתת ולקבל ברכת שלום, בתוך ההמון חלף יהודי שהושיט את ידו לקבל שלום, ומרן החזיר את ידו כרוכה במטפחת כדרכו לתת לילדים טרם מלאות להם י"ג שנה, ושאל את העומדים על גביו 'ער לייגט שוין תפילין', השיב הגבאי רבי שלום, אוודאי ער איז שוין א עלטערער מענטש, פשט מרן בשנית להושיט לו את ידו ליתן לו שלום, אך החזירה לאלתר, ושאל שוב, ער לייגט שוין תפילין, כך חזר על עצמו הדבר ב' או ג' פעמים, עד שאמר היהודי למרן, השנה רכשתי זוג תפילין חדשות, אמר לו מרן תיכף אחר צאת החג מסור את התפילין לבדיקה, ואכן הלה מסר את התפילין לבדיקה, ונמצא כי במקום שם הוי"ה נכתב בטעות והו"ה.

38 הגרא"מ ז"ל חתן הגה"צ רבי יוסף מאיר מספינקא ירושלים ז"ל חתן הגה"צ רבי יצחק מהאסקוב ז"ל בן הגה"ק רבי מרדכי דוד ט"ב ז"ל מסטוטשין ודראהביטש, בן הגה"ק רבי נחום צבי ז"ל מדראהביטש ז"ל, בן רבינו אלעזר ניסן ז"ל, בן מרן הישמח משה ז"ל.

39 ה"ה כ"ק האדמו"ר רבי מרדכי דוד טייטלבוים זצ"ל אב"ד דראהביטש שעלה לארה"ק והתיישב בצפת, ובנו היה הרה"צ רבי יצחק שהיה חותנו של כ"ק האדמו"ר רבי יוסף מאיר מספינקא ירושלים ז"ל חותנו של הרה"ג הרא"מ ז"ל.

אלקא דמאיר עננו!

לשמר בכל עת!

אין שטוב:

צו יעדע צייט און בקשה
געדענקט דעם הייליגן פושקע

אין ביהמ"ד:

פאר'ן דאוונען, יאצ"ט וכדו',
געדענקט דעם אדרעס

קאר פושקע:

איידער איר לאזט זיך ארויס אויפ'ן וועג, אדער אין
פאל פון נויט בשעת די נסיעה, לייגט גלייך אריין
אייער צדקה אינעם פראקטישן "קאר פושקע"

טאשן זעקל:

געאייגנט צו האלטן אייערע
פרוטות, ארומצוגיין נאך געלט, און
וואו אימער איר גייט, מיטצונעמען
רבי מאיר בעל הנס

לשמר בכל עת!
מינה לא תזיע,
צו יעדע צייט
א ישועה.

צו באקומען אדער אויסצולייגן פושקעס אדער

צו מנדב זיין געלט פאר רבי מאיר בעל הנס רופט 24 שעה א טאג:

1888-REB-MEIR

(1888-732-6347)

לשמר בכל דרכך!

סגולה בדוקה!

איידער איר לאזט זיך ארויס אויפ'ן וועג,
געדענקט אריינצולייגן צדקה אין די פושקע פון

"רבי מאיר בעל הנס"

לטובת אונזער כולל, אין דעם זכות וועט רבי מאיר
בעל הנס מיטגיין מיט אייך און אייך באגלייטן
טריט ביי טריט לשמירה ולהצלחה!

לשמור
בכל עת
מינה לא תזיע,
צו יעדע צייט
א ישועה.

צו באקומען אדער אויסצולייגן פושקעס אדער
צו מנדב זיין געלט פאר רבי מאיר בעל הנס רופט 24 שעה א טאג:

1888-REB-MEIR

(1888-732-6347)